

Ἡ καστροπόρτα τῆς Ἱερισσοῦ

Κείμενο : **ΙΩΑΚΕΙΜ ΑΘ. ΠΑΠΑΓΓΕΛΟΣ**

Ο Ἴταλός FRANCESCO PERILLA, γεννήθηκε τὸ 1874, ἔζησε κάποια χρόνια στὴν Ἀθήνα καὶ ἐξέδωσε (γύρω στὸ 1930) βιβλία βασισμένα κυρίως στοὺς ζωγραφικούς πίνακές του γιὰ διάφορες περιοχές τῆς Ἑλλάδας, μεταξύ τῶν ὁποίων καὶ τὸ Ἅγιον Ὄρος.

Μεταβαίνοντας στὸ Ἅγιον Ὄρος, λίγα χρόνια πρὸ τοῦ μεγάλου σεισοῦ (1932), πέρασε ἀπὸ τὴν Ἱερισσό, ὅπου, θὰ πρέπει νὰ θεωρηθῆ βέβαιον ὅτι, τουλάχιστον, διανυκτέρευσε. Ἀπὸ τὴν ἐπίσκεψή του μάς ἔμεινε τὸ σκίτσο τῆς εἰσόδου στὸ κάστρο τῆς Ἱερισσοῦ, τὸ ὁποῖο τὸ χρησιμοποίησε ὡς διακόσμηση τοῦ πρωτογράμματος Α, στὴν ἀρχὴ κεφαλαίου τοῦ βιβλίου του γιὰ τὸ Ἅγιον Ὄρος.

Ἀπὸ ὅ,τι γνωρίζουμε πρόκειται γιὰ τὴν μοναδικὴ ἀπεικόνιση τῆς καστροπόρτας τῆς Ἱερισσοῦ καί, σύμφωνα μὲ τὴν ἀναφορὰ τοῦ Βουλγαρελίδη (1878), πρόκειται γιὰ τὴν δυτικὴ εἴσοδο τοῦ Κάστρου (Εὐχαριστῶ τὸν φίλο Δημήτριο Κύρου γιὰ τὴν πληροφῶριὰ τοῦ Βουλγαρελίδη). Παρὰ τὶς ἀτέλειες τῆς ἀπεικονίσεως καὶ τὸ μικρὸ μέγεθος τῆς παραστάσεως, γίνονται κατανοητὲς οἱ βασικὲς κατασκευαστικὲς ἀρχές τῆς καστροπόρτας.

Τὸ θυραῖο ἄνοιγμα πλαισιώνεται ἀπὸ τέσσερις ἐπιμήκειες δόμους· δύο παραστάδες, τὸ ἀνώφλιο καί, πιθανῶς, τὸ κατώφλιο. Οἱ παραστάδες πιθανῶς ἦσαν κίονες μὲ συμπλήρωμα κιονοκράνου στὴν κορυφή. Πιὰ νὰ μὴν σπάσει τὸ ἀνώφλιο κατασκευάσθηκε μὲ πλίνθους ἓνα ἰσχυρὸ ἀνακουφιστικὸ τόξο, τὸ ὁποῖο μετέφερε τὶς πιέσεις τῆς ὑπερκειμένης τοιχοποιίας ἔξω ἀπὸ τὶς παραστάδες. Πάνω ἀπὸ τὸ ἀνώφλιο κατασκευάσθηκε μίᾱ καμαροσκέπαστη θυρίδα, στὴν ὁποία τοποθετοῦσαν μίᾱ εἰκόνα ἢ ἓνα φανάρι.

Ἡ θύρα τοῦ κάστρου ἦταν δίφυλλη, ξύλινη καὶ πιθανῶς ἐνισχυμένη, στὴν ἐξωτερικὴ ὄψη τῆς, μὲ σιδηρένια ἐλάσματα.

Κάτω ἀπὸ τὴν παράσταση ἀναγράφεται τὶ εἶναι τὸ εἰκονιζόμενο: Ἀρχαία πύλη τῆς βυζαντινῆς πόλεως στὴν Ἱερισσό.■

ANCIENNE PORTE DE LA VILLE
BYZANTINE A HIÉRISOS

Ἡ ἹΕΡΙΣΣΟΣ ΣΤΟ ΟΘΩΜΑΝΙΚΟ ΚΑΤΑΣΤΙΧΟ ΤΟΥ 1478

σελ. **4** Κείμενο: Ἠλίας Κολοβός

Στο σημείωμα αὐτὸ μεταγράφουμε ἀπὸ τα οθωμανικὰ τουρκικὰ καὶ ...

Ἡ ΣΥΛΛΟΓΗ ΤΡΑΓΟΥΔΙΩΝ ΤΗΣ ΙΕΡΙΣΣΟΥ

σελ. **12** Κείμενο: Ἀρης Μπαζμαδέλης, Σοφία Τσοπάνη

Ἡ μουσικὴ λαογραφία τῆς Ἑλλάδας, ἡ ὁποία ἀποτελεῖται ἀπὸ μουσικὰ ...

ΚΟΡΗ ΜΙΤΑ ΞΑΝΘΙΑ Σ' ΜΑΛΛΙΑ

σελ. **15** Κείμενο : Κατερίνα Τριανταφύλλου
Δημοτικὸ τραγούδι τῆς Ἱερισσοῦ που το τραγουδοῦσαν τὴν περίοδο τῆς ἀποκριάς ...

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- 1** 'Η ΚΑΣΤΡΟΠΟΡΤΑ ΤΗΣ 'ΙΕΡΙΣΣΟΥ
Ιωακείμ Αθ. Παπάγγελος
- 3** ΓΥΝΑΙΚΑ ΤΗΣ ΙΕΡΙΣΣΟΥ
Γιάννης Π. Μαρίνος
- 3** ΕΙΣ ΜΝΗΜΗΝ
- 4** Η ΙΕΡΙΣΣΟΣ ΣΤΟ ΟΘΩΜΑΝΙΚΟ ΚΑΤΑΣΤΙΧΟ ΤΟΥ 1478
Ηλίας Κολοβός
- 6** ΕΝΑ ΑΛΟΓΑΚΙ ΣΤΗΝ ΠΟΛΗ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΑΚΑΝΘΟΥ
Άννα Γ. Λαγόντζου
- 6** ΣΧΟΛΕΙΟ ΣΤΗΝ 'ΙΕΡΙΣΣΟ ΤΟ 1796
Ιωακείμ Αθ. Παπάγγελος
- 7** ΤΑ ΠΑΡΑΚΑΤΩ ΑΝΑΦΕΡΟΜΕΝΑ ΕΧΟΥΝ ΑΠΟΛΥΤΗ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟ ΠΟΙΗΜΑ ΠΟΥ ΑΚΟΛΟΥΘΕΙ
Γιάννης Π. Μαρίνος
- 8** ΜΙΑ ΣΥΓΚΛΟΝΙΣΤΙΚΗ ΜΑΡΤΥΡΙΑ ΤΟΥ 19ΟΥ ΑΙΩΝΑ ΓΙΑ ΤΑ ΔΑΣΗ ΤΗΣ Μ. ΠΑΝΑΓΙΑΣ
Βιβή Λεμπίδα • Χρήστος Καραστέργιος
- 9** ΠΑΙΖΟΥΜΕ;
Σοφία Υψηλάντη
- 10** Η ΖΩΗ ΣΤΟ ΠΑΛΙΟ ΧΩΡΙΟ
Αλκιβιάδης Κούμαρος • Αναστασία Μουλασιώτου
- 11** ΕΧΟΥ ΓΙΟ ΚΙ ΕΧΟΥ ΧΑΡΑ...
Γιάννης Π. Πλιούκας
- 12** Η ΣΥΛΛΟΓΗ ΤΡΑΓΟΥΔΙΩΝ ΤΗΣ ΙΕΡΙΣΣΟΥ ΣΤΟ ΑΡΧΕΙΟ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ «ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΘΕΜΕΛΗΣ»
Άρης Μπαζμαδέλης • Σοφία Τσοπάνη
- 15** ΚΟΡΗ ΜΙ ΤΑ ΞΑΝΘΙΑ Σ' ΜΑΛΛΙΑ
Κατερίνα Τριανταφύλλου
- 15** ΤΑ ΜΑΥΡΑ ΤΑ ΔΑΜΑΣΚΗΝΑ
Μαρία Λαγόντζου
- 16** ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ
- 18** ΣΗΡΟΤΡΟΦΙΑ ΣΤΗΝ ΙΕΡΙΣΣΟ
Μαρία Λαγόντζου
- 21** ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ ΚΑΙ ΑΠΑΝΤΗΣΗ
Δημήτρης Α. Δημητριάδης
- 22** Ο ΙΕΡΙΣΣΙΩΤΗΣ ΗΡΩΑΣ ΤΟΥ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΥ ΑΓΩΝΑ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ ΤΣΟΧΑΣ
Χρήστος Καραστέργιος
- 26** ΜΙΑ ΜΙΚΡΗ ΚΟΥΚΛΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΚΑΝΘΟ ΚΑΙ ΤΟ ΤΑΞΙΔΙ ΤΗΣ
Ολυμπία Νασιώκα
- 27** ΠΟΘΕΝ ΕΣΧΕΣ
Μαρία Λαγόντζου
- 28** ΠΕΡΙΟΧΗ "ΜΕΤΑΛΛΕΙΟ"
Κώστας Υψηλάντης
- 30** ΤΙ ΧΡΕΙΑΖΕΤΑΙ ΝΑ ΞΕΡΟΥΜΕ ΓΙΑ ΤΙΣ ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ ΠΡΟΣΛΗΨΗΣ ΤΡΟΦΗΣ
Ειρήνη Κορδερά, Ψυχολόγος

Η Ιερισσός και τα τραγούδια της

Το ισχυρότερο στοιχείο ταυτότητας της πολιτιστικής μας κληρονομιάς είναι τα τραγούδια μας, τα οποία διατηρούν μεγάλη μουσική και φιλολογική αξία.

Τα γνωστά τρία CD, στα οποία είναι ηχογραφημένα πενήντα οκτώ τραγούδια της Ιερισσού, και το νέο CD "Να φουρκαλώ τη θάλασσα ν' αράζουν τα καράβια" με δεκαοκτώ τραγούδια μπορεί κανείς να τα προμηθευτεί από τον κύριο Δημήτρη Χρυσούλη, στο τηλέφωνο 6979650849.

* ΚΥΤΤΑΡΟ Ιερισσού

Ιδιοκτήτης
Ομάδα «Κύτταρο»

Εκδότες
Ομάδα «Κύτταρο»

ΓΙΑ ΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΑΥΤΟΥ ΤΟΥ ΤΕΥΧΟΥΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΤΗΚΑΝ ΟΙ:

Βεργίνης Γιάννης
Καραστέργιος Χρήστος
Κασκέτης Γιώργος
Κόνσουλας Αλέξης
Κουτσούπη Θεολογία
Λαγόντζου Άννα

Λαγόντζου Μαρία
Μαρίνου Ολυμπία
Μουλασιώτου Αναστασία
Τριανταφύλλου Κατερίνα
Υψηλάντης Κώστας
Υψηλάντη Σοφία

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

Διεύθυνση
Ομάδα «Κύτταρο»
63075 Ιερισσός Χαλκιδικής

Τηλέφωνα
6974425425 Βεργίνης Γιάννης
6972421541 Καραστέργιος Χρήστος
6944779948 Μαρίνου Ολυμπία
6973041947 Υψηλάντης Κώστας

Telefax
2377 021 003

e-mail
magazin@kyttaro.eu

ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΑ
www.kyttaro.eu

* Τετράδραχμο (17,14 γρ.) της αρχαίας Ακάνθου, χρονολογείται στα 430-390 π.Χ.

ΓΥΝΑΙΚΑ ΤΗΣ ΙΕΡΙΣΣΟΥ

Ποίημα : ΓΙΑΝΝΗΣ Π. ΜΑΡΙΝΟΣ

Ιερισσιώτισσα γλυκιά
Της νιότης σου τα κάλλη
Πήραν απ' τον ήλιο χρώματα
Τη λάμψη απ' το φεγγάρι

Τα καλοκαίρια τα ζεστά
Στα όμορφα ακρογιάλια
Το σώμα σου χαϊδεύουνε
Μπάτηδες, μαϊστράλια

Όμορφο το τραγούδι σου
Με τη γλυκιά φωνή σου
Ξυπνάει του έρωτα αγκαλιές
Το νάζι στο κορμί σου

Όταν περνάς το δρόμο μας
Όλους μας ξετρελαίνεις
Και πειρασμούς ατέλειωτους
Στο νου εσύ μας φέρνεις

Θα' ρθω ένα βράδυ να σου πω
Τραγούδι της αγάπης.
Ανοιγοντας τη γρύλια σου
Γλυκά να με κοιτάξεις

Κι αν δε με θέλει η μάνα σου,
Εμείς θα ενωθούμε,
Και σ' έναν τόπο μακρινό
Τον Έρωτα θα βρούμε...

Συνεχίζοντας την προσπάθεια συλλογής αρχειακού υλικού, παρακαλούμε τους αναγνώστες να διαθέσουν φωτογραφίες και ντοκουμέντα από το προσωπικό τους αρχείο. Τα πρωτότυπα επιστρέφονται άμεσα, μετά την επεξεργασία και καταχώρηση τους.

Η ομάδα του "Κυττάρου" ευχαριστεί για το φωτογραφικό υλικό, που μας παρέδωσαν οι:

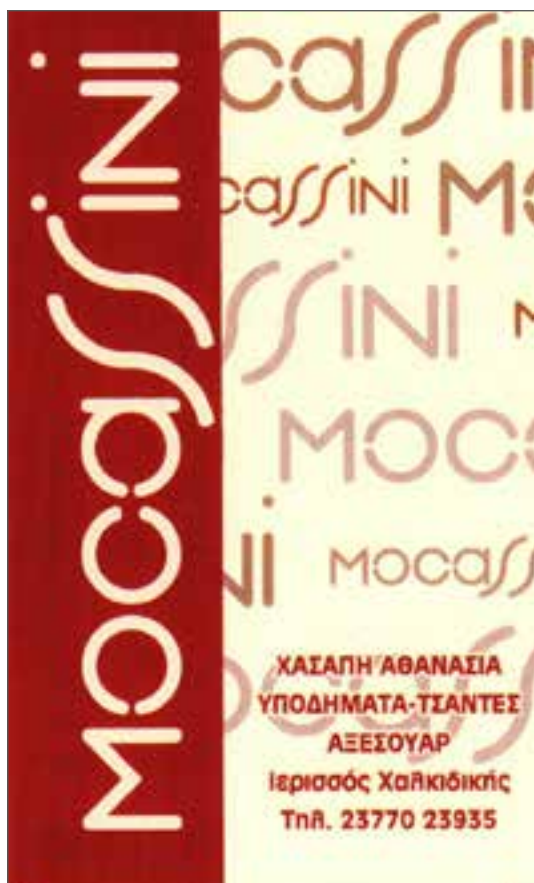
Παγκούτσα Μαρίκα, Καρατζοβάλης Αστέριος, Κάρλα Βασίλω, Κολοβογιάννης Τάσος, Κορδερά Δημήτρα, Λαγόντζου Βαγγελιώ, Μανωλούδα Κατερίνα, Μαραγκού Βεργίνα, Παπαδοπούλου- Μπαρμπούνη Λίτσα, Πλιούκας Πάννης, Ρήγας Στέλιος, Σαμαρά- Μπλε Πηγή, Σωτηρίου- Βαρελάς Κώστας, Φλωρίνης Παναγιώτης, Χασάπη Βέτα, Χασάπη Κατίνα, Χασάπη Μαρία, Χασάπη Όλγα.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ

Η έκδοση του περιοδικού μας στηρίζεται αποκλειστικά και μόνο στις ευγενικές χορηγίες και στις διαφημίσεις των φίλων αναγνωστών. Γι' αυτό σας παρακαλούμε να συνεχίσετε να στηρίζετε την έκδοση του. Και το μικρότερο ποσό είναι πολύτιμο για τη συνέχεια της προσπάθειας αυτής.

Αυτό το τεύχος ενίσχυσαν οικονομικά οι:

Ανωνυμος (10 €), Βορεινός Θεολόγης (20 €), Καραστέργιου Σωτηρία (50 €), Παντελιάδης Παντελής (200 €), Χασάπη Όλγα (20 €).

Εις μνήμην

Στις 14 Φεβρουαρίου, έφυγε από κοντά μας ένας γλυκύτατος, ευγενής και ταλαντούχος άνθρωπος, ο Βασίλειος Παντελής ή Λάκης Θύμκας, «τ'ς Βαγγελίτσας ου γιος», όπως παρουσιαζόταν ο ίδιος στη στήλη του: «**Κουραχάνια της Ιερισσού**» του Περιοδικού «**Κύτταρο**», στην ομάδα του οποίου είχε ενταχθεί ως μέλος, σχεδόν από την αρχή της δημιουργίας της.

Γεννήθηκε την 1η Απριλίου του 1937 στην Ιερισσό από τον Γεώργιο και την Ευαγγελία Παντελή.

Έζησε πολλά χρόνια στη Θεσσαλονίκη, όπου διέπρεψε ασκώντας την κομμωτική τέχνη, την οποία ανέδειξε με το τάλαντό του, αποσπώντας βραβεία πανελλαδικά και αναγνώριση από τον κοσμικό και καλλιτεχνικό κύκλο ολόκληρης της χώρας και όχι μόνο.

Με τη σύζυγό του, σύντροφο στη ζωή και στη δουλειά, απέκτησε δύο γιους.

Την Ιερισσό όμως δεν την ξέχασε. Θυμόμαστε όλοι τις ευχάριστες στιγμές που μας χάριζε όταν ερχόταν, με το ανεξάντλητο χιούμορ του και το ζεστό του χαμόγελο.

Μας θλίβει όλους η απώλειά του, αλλά θα τον θυμόμαστε πάντα με πολλή αγάπη και θα ακούμε με νοσταλγία τη φωνή του, όπως μας την άφησε, ως παρακαταθήκη, σε μια κασέτα στο «**Κύτταρο**».

Η Ιερισσός δεν θα τον ξεχάσει ποτέ!

Ομάδα "ΚΥΤΤΑΡΟ"

Karye-i Erisos, tâbi-i Kelemerye	Χωριό (Ι)ερισσός, υπαγόμενο στην Καλαμαριά
Yorgi Sohari	Γιώργη(ς) Θ(ε)οχάρη(ς)1
Todor biradereş	Θ(ε)όδωρ(ος), ο αδελφός του
Yorgi Kakoyani	Γιώργη(ς) Κακογιάννη(ς)2
Yorgi Verğuli(?)	Γιώργη(ς) Βεργούλη(ς)(?)3
Yani veled-i Mavrudi	Γιάννης υιός Μαυρουδή
Dimitri Mavrudi	Δημήτρης Μαυρουδή(ς)
Radoysa Siromah	Ραντόισα(;) Χειρομάχ(ος)4
Nikola Radoysa	Νικόλα(ς) Ραντόισα
Mihal Arapis(?)	Μιχάλ(ης) Αράπη(ς)(;)
Todor Bankrad	Θ(ε)όδωρ(ος) Παγκράτ(ιος)
Kosta İstavrino	Κώστα(ς) Σταυρηνό(ς)5
Yorgi pabas Mihal	Γιώργη(ς) (του) παπά Μιχάλη
Mihal veled-i pabas Nikola	Μιχάλης υιός του παπά Νικόλα6
Yorgi Celka	Γιώργη(ς) Τζέλκας7
Dimitri İstamada	Δημήτρ(ης) Σταμάτη(ς)
Yani veled-i Sohar	Γιάννη(ς) υιός Θ(ε)οχάρ(η)
Manol İkseno	Μανόλ(ης) Ξένο(ς)
İstamad İstrovil	Σταμάτ(ης) Στροβύλ(ης)8
Kosta İstrovil	Κώστα(ς) Στροβύλ(ης)
Yorgi Manari	Γιώργη(ς) Μάναρη(ς)
Yan veled-i Kapsak	Γιάνν(ης) υιός Καψάκ(η)
Yanis İskinoploko	Γιάννης Σχοινοπλόκο(ς)9
Yorgi Vestos	Γιώργη(ς) Βεστός(;)
Kiryakos Musiş	Κυριακός Μουσής(;)
Kiryakos Kokicin(?)	Κυριακός Κοκκίτζης(;)10
Yorgi İkseno	Γιώργη(ς) Ξένο(ς)
Yovan İkseno	Γιοβάν Ξένο(ς)
Dimitri Galamo	Δημήτρη(ς) Γαλαμό(ς)11
Yani veled-i İkseno	Γιάννης υιός Ξένου
Manol Melitos	Μανόλ(ης) (της;) Μελιτώ(ς)(;)12
Yorgi Manol.	Γιώργη(ς) Μανόλ(η)
Dimitri Celaka	Δημήτρη(ς) Τζελάκα(ς)
Petko Celka	Πέτκο(ς) Τζέλκα(ς)13
Atanas Dimitri	Αθανάσι(ος) Δημήτρη
Kosta Yaniç	Κώστας Γιαννίτση(ς)14
Mihal Sohari	Μιχάλη(ς) Θεοχάρη(ς)
Yani İstavrino	Γιάννη(ς) Σταυρηνό(ς)
Yorgi İstavrino	Γιώργη(ς) Σταυρηνό(ς)
Yorgi Brasuri	Γιώργη(ς) Πραθούρη(ς)
Dimitri İstamad.	Δημήτρη(ς) Σταμάτ(ης)
Nikola Dragan	Νικόλα(ς) Δραγάν(ος)15
Ratkos.	Ράτκος
Yani Anadoliko	Γιάννη(ς) Ανατολικό(ς)16
Yani İvlas	Γιάννη(ς) Βλάσι(ος)17
Dimitri Sarandino	Δημήτρη(ς) Σαραντηνό(ς)18
İstamad Birahturo	Σταμάτ(ης) Πραχτούρος
Bankrad.	Παγκράτ(ιος)
Yani veled-i Boğinos	Γιάννη(ς) υιός Βοδήνος19
Bive Kirana	Χήρα Κυράννα
Bive Kirana diğeri	Χήρα Κυράννα (άλλη)
Bive Marya	Χήρα Μαρία
Bive Hristofiliki(?)	Χήρα Χριστοφιλική(;)
Bive Katarar	Χήρα Κατερίνα(;)
Bive Marya Gaytanu	Χήρα Μαρία Γαϊτανούζο
Bive Panayot	Χήρα Παναγιώτ(α)
Bive Kali	Χήρα Καλή
Bive Mihalina	Χήρα Μιχαλήνα21
Bive İstamad	Χήρα Σταμάτα
Bive Kucovretu	Χήρα Κουτζοβρετού(;)

Η ΙΕΡΙΣΣΟΣ ΣΤΟ ΟΘΩΜΑΝΙΚΟ ΚΑΤΑΣΤΙΧΟ ΤΟΥ 1478

Κείμενο : ΗΛΙΑΣ ΚΟΛΟΒΟΣ

Στο σημείωμα αυτό μεταγράφουμε από τα οθωμανικά τουρκικά και αποδίδουμε στα ελληνικά, με σημειώσεις, την καταχώριση του χωριού της Ιερισσού στο οθωμανικό κατάστιχο που συντάχθηκε το έτος 1478. Η καταχώριση της Ιερισσού βρίσκεται στις σελ. 630-631 του καταστίχου που απόκειται στο Οθωμανικό Αρχείο της Πρωθυπουργίας (Başbakanlık Osmanlı Arşivi) με ταξινομικό αριθμό Tapu Tahrir 7. Οι φορολογικές πρόσοδοι της Ιερισσού ανήκαν παλαιότερα, σύμφωνα με αυτό το κατάστιχο, στο τιμάριο του στρατιωτικού διοικητή (σαντζάκ-μπεη) του Çirmen (Chernomen,

Τζερνομεάνου, σημ. Ορμενίου, όπου έλαβε χώρα η αποφασιστική για την οθωμανική επέκταση στα Βαλκάνια μάχη της Μαρτίσας στα 1371) και στα 1478 είχαν περιέλθει στις προσόδους (χάσια) του σουλτάνου. Συνολικά συμποσοούνταν σε 6.390 άσπρα (ασημένια οθωμανικά νομίσματα). Στην Ιερισσό, που καταχωρίστηκε με διοικητική υπαγωγή στην Καλαμαριά, καταχωρίστηκαν 48 άρρενες επικεφαλείς νοικοκυριών και 11 χήρες. Τα ονόματά τους μεταγράφονται παρακάτω από τα οθωμανικά τουρκικά και αποδίδονται στα ελληνικά με σχολιασμό σε υποσημειώσεις:

Hane : 48 (νοικοκυριά)
Bive: 11 (χήρες)

Gendüm [σιτάρι]:	10 müdd (μόδιοι): 1,200 <άσπρα>
Cev [κριθάρι]:	5 müdd: 350 (μόδιοι) <άσπρα>
Yulaf [βρώμη]:	3 müdd (μόδιοι): 150 <άσπρα>
Çavdar [σίκαλη]:	müddeyn (δύο μόδιοι): 140 <άσπρα>
Bakla [κουκιά]:	60 <άσπρα>
Nohud [ρεβίθια]:	66 <άσπρα>
Kettan [λινάρι]:	200 <άσπρα>
Kenevir [κάνναβη]:	40 <άσπρα>
İncir [σούκα]:	250 <άσπρα>
Cevz [καρύδια] :	40 <άσπρα>
Iğir [γρίπος]:	500 <άσπρα>
Özr-i bağ [δεκάτη αμπελιών]:	1,000 <άσπρα>
Kovan [μελίτσια]:	400 <άσπρα>
Resm-i kizlak [τέλος χειμαδιού]:	440 <άσπρα>
Resm-i asyab [τέλος υδρόμυλων]:	2 [μύλοι]: 60 <άσπρα>
Büstan [μποστανία] :	20 <άσπρα>
Sarmisak [σκόρδα]:	18 <άσπρα>
Resm-i arusî [τέλος νυφικής παστάδας]:	60 <άσπρα>
Niyabet [τέλος για τον ναίμπεη]:	130 <άσπρα>
İspence [σπέντζα]:	1,266 <άσπρα>

Hasıl [Φορολογική πρόσοδος]: 6,390 <άσπρα>

» Με βάση την καταχώριση των φορολογικών προσόδων από την Ιερισσό, μπορούμε να συναγάγουμε ότι οι κάτοικοι του χωριού καλλιεργούσαν στο β' μισό του 15ου αιώνα για τη διαβίωσή τους δημητριακά (κυρίως σιτάρι, κριθάρι, βρώμη και σίκαλη), όσπρια (κουκιά και ρεβίθια), υφαντικές καλλιέργειες (λινάρι και κάνναβη), αμπέλια για το κρασί τους, είχαν συκίες και καρυδιές (τα σύκα ξεχωρίζουν, καθώς ήταν το υποκατάστατο της ανύπαρκτης ζάχαρης και μια μικρή βόμβα θερμίδων), μπιστόνια για τα ζαρζαβατικά τους, μεταξύ των οποίων φορολογούνταν ιδιαίτερα τα σκόρδα, καθώς και μελίσια. Δεν καταγράφονται καθόλου χοίροι στα σπιτικά. Στην περιφέρεια της Ιερισσού υπήρχαν κτηνοτρόφοι που έφεραν εκεί τα κοπάδια τους να ξεχειμάσουν, και η κοινότητα κατέβαλε τέλος χειμαδιού. Οι Ιερισσιώτες ήταν βέβαια αλιείς, καθώς φορολογούνταν ιδιαίτερα για τους γρίπους τους (τις βάρκες με τα δίχτυα τους). Τέλος, στην περιφέρεια της Ιερισσού υπήρχαν δύο νερόμυλοι για την επεξεργασία των δημητριακών.

Η Οθωμανική σφραγιδα του 1840 της Ιερισσού [αρχείο Χ. Καραστέργιου]

Ηλίας Κολοβός (Επίκουρος Καθηγητής Οθωμανικής Ιστορίας, Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας, Πανεπιστήμιο Κρήτης)

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

- 1 Το όνομα Θεοχάρης αναφέρεται ως βαπτιστικό στο Γομάτου γύρω στα 1300 και ως επώνυμο στην Αγία Ευφημία στα 1321. Prosopographisches Lexicon der Palaiologenzeit (στο εξής: PLP), αρ. 7679 και 7682.
- 2 Το επώνυμο Κακοϊωάννης είναι γνωστό επώνυμο παροίκων στην Ιερισσό κατά τον 14ο αιώνα. Βλ. PLP, αρ. 10180, 10182, 10184.
- 3 Το επώνυμο Βεργάς μαρτυρείται στο Γομάτου στα 1420

και το Βεργής το 1301 στον Κάτω Βολβό. Βλ. PLP, αρ. 2626 και 2627.

- 4 Γύρω στα 1300 αναφέρεται πάροικος Χειρομάχος στο Γομάτου (PLP, αρ. 30755).
- 5 Το Σταυρήνης μαρτυρείται ως επώνυμο το 1300 στην Ιερισσό και στα 1321 στο Γομάτου. Βλ. PLP, αρ. 26726, 26728-29.
- 6 Ένα έγγραφο του επισκόπου Ιερισσού και Αγίου Όρους Δωροθέου του έτους 1454 καταγράφει τους εξής ιερείς στην Ιερισσό: τον Γεώργιο, ιερέα και χαρτοφύλακα Ιερισσού, τον πρωτοπαπά Γεώργιο ιερέα και τον ιερομνήμονα Βασίλειο ιερέα. Actes de Kutlumus2, αρ. 47bis. Το κατάστιχο του 1478, αντιθέτως, δεν καταγράφει ιερείς στην Ιερισσό, εκτός από τους δύο αυτούς γιους ιερέων. Είναι πιθανό ότι το προσωπικό του επισκόπου, και ο ίδιος ο επίσκοπος, δεν καταχωρίστηκαν ως φορολογούμενοι στην Ιερισσό, έχοντας εξασφαλίσει ειδικό καθεστώς.
- 7 Βλ. παρακάτω, υποσημ. 13.
- 8 Στην Ιερισσό γνωρίζουμε από πολλά βυζαντινά έγγραφα του 13ου και του 14ου αιώνα το επώνυμο Στρογγύλης (PLP, αρ. 26943-45, 26947-48, Εντούτοις, αναφέρεται και ένας Νικόλαος Στροβύλης, πάροικος της Περιγαρδικείας στα 1409 (ό.π., αρ. 26937).

- 9 Το επώνυμο Σχοινοπλόκος αναφέρεται στο Σκελοχώριον της Κασσάνδρας στα 1321 (PLP, αρ. 27300).
- 10 Το επώνυμο Κοκκίτζης είναι γνωστό επώνυμο παροίκων στο Γομάτου τον 14ο αιώνα (PLP, αρ. 11920).
- 11 Γνωστό επώνυμο παροίκου στην Ιερισσό τον 14ο αιώνα (PLP, αρ. 3487).
- 12 Η Μελιτώ αναφέρεται ως πάροικος στην Περιγαρδικεία στα 1409 (PLP, αρ. 17871) και, αν και δεν υπάρχει βεβαίως χρονολογική συνάφεια, θα μπορούσαμε να προτείνουμε αυτή την ανάγνωση. Στα 1320 αναφέρεται στην Ιερισσό χωράφιον από του Μελιτά. Actes de Xénophon, σ.133-136. Στο ίδιο έγγραφο αναφέρεται επίσης ένας Μελισσηνός Κυριακός.
- 13 Καθώς αναφέρονται ο ένας μετά τον άλλον, ο Δημήτρης και ο Πέτρος είναι πιθανό ότι είχαν το ίδιο επώνυμο, που καταχωρίζεται στην πρώτη περίπτωση ως Τζελάκας και στη δεύτερη ως Τζέλκας. Παραπάνω αναφέρεται στην Ιερισσό και ένας Πύργης Τζέλκας. Αναφέρεται επώνυμο παροίκου Τζέλκος στη Σελάδα στα 1321 (PLP, αρ. 27839). Είναι γνωστό όμως και το επώνυμο Τζελακανάς (PLP, αρ. 27716).
- 14 Στα 1320 αναφέρεται στην Ιερισσό λαγγάδα η του Ιωαννίτζη λεγόμενη. Actes de Xénophon, σ.133-136.
- 15 Ο Δραγάνος αναφέρεται στην Ιερισσό στα 1454 (Actes de Kutlumus2, σ. 406-409). Πρόκειται προφανώς για τον πατέρα του Νικόλα, ή έστω για το ίδιο επώνυμο.

- 16 Το επώνυμο Ανατολικός αναφέρεται στη Χαλκιδική στα 1319 (PLP, αρ. 891).
- 17 Το Βλάσιος αναφέρεται ως βαπτιστικό στην Παναγία στα 1321 (PLP, αρ. 2791).
- 18 Επώνυμο γνωστό στη βυζαντινή Χαλκιδική (βλ. π.χ. PLP, αρ. 24894).
- 19 Ο Βωδής αναφέρεται στην Ιερισσό στα 1454 (Actes de Kutlumus2, σ. 406-409). Πρόκειται προφανώς για τον πατέρα του Γιάννη.
- 20 Μία Ευφροσύνη Γαίτανου αναφέρεται στην Ιερισσό στα 1320-1338 (PLP, αρ. 3459).
- 21 Μια Μιχαλίνα αναφέρεται στα Σιδηροκάυσια στα 1445 (PLP, αρ. 19165). ■

Αρχείο Καραστέργιου

Βλ. Καραστέργιου	Βλ. Καραστέργιου	Βλ. Καραστέργιου	Βλ. Καραστέργιου	Βλ. Καραστέργιου	Βλ. Καραστέργιου
Βλ. Καραστέργιου	Βλ. Καραστέργιου	Βλ. Καραστέργιου	Βλ. Καραστέργιου	Βλ. Καραστέργιου	Βλ. Καραστέργιου
Βλ. Καραστέργιου	Βλ. Καραστέργιου	Βλ. Καραστέργιου	Βλ. Καραστέργιου	Βλ. Καραστέργιου	Βλ. Καραστέργιου
Βλ. Καραστέργιου	Βλ. Καραστέργιου	Βλ. Καραστέργιου	Βλ. Καραστέργιου	Βλ. Καραστέργιου	Βλ. Καραστέργιου
Βλ. Καραστέργιου	Βλ. Καραστέργιου	Βλ. Καραστέργιου	Βλ. Καραστέργιου	Βλ. Καραστέργιου	Βλ. Καραστέργιου

631

Βλ. Καραστέργιου	Βλ. Καραστέργιου	Βλ. Καραστέργιου	Βλ. Καραστέργιου	Βλ. Καραστέργιου	Βλ. Καραστέργιου
Βλ. Καραστέργιου	Βλ. Καραστέργιου	Βλ. Καραστέργιου	Βλ. Καραστέργιου	Βλ. Καραστέργιου	Βλ. Καραστέργιου
Βλ. Καραστέργιου	Βλ. Καραστέργιου	Βλ. Καραστέργιου	Βλ. Καραστέργιου	Βλ. Καραστέργιου	Βλ. Καραστέργιου
Βλ. Καραστέργιου	Βλ. Καραστέργιου	Βλ. Καραστέργιου	Βλ. Καραστέργιου	Βλ. Καραστέργιου	Βλ. Καραστέργιου
Βλ. Καραστέργιου	Βλ. Καραστέργιου	Βλ. Καραστέργιου	Βλ. Καραστέργιου	Βλ. Καραστέργιου	Βλ. Καραστέργιου

ΑΡΓΥΡΙΟΣ Χ. ΚΡΟΜΜΥΔΑΣ MD, PhDc
 Ωτορινολαρυγγολόγος
 Χειρουργός κεφαλής & τραχήλου
 (ενήλικων & παιδων)
 Εξωτερικός συνεργάτης **EUROMEDICA**
 Υπ. Διδάκτορας ΑΠΘ
 Επιστημονικός Συνεργάτης Α ΟΡΛ κλινικής ΑΠΘ
 δέχεται με ραντεβού
 Κ. 6977 305024 • argytar@gmail.com

ΚΟΡΔΕΡΑΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ
 ΧΡΩΜΑΤΑ ΣΤΑΘΕΡΑ
 ΗΥ ΕΡΓΑΣΙΑ ΥΥΡΑΥΜΙΚΑ
 ΙΕΡΙΣΣΟΣ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ
 23770 22945 kordmpamp@hotmail.com

ΕΝΑ ΑΛΟΓΑΚΙ ΣΤΗΝ ΠΟΛΗ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΑΚΑΝΘΟΥ

Κείμενο : ANNA Γ. ΛΑΓΟΝΤΖΟΥ

Στα μέσα του περασμένου Φθινοπώρου είχα την τύχη να συμμετέχω σε μια ομάδα ξενάγησης στον αρχαιολογικό χώρο της αρχαίας Ακάνθου. Βρεθήκαμε μπροστά σ' ένα αρχαιολογικό μνημείο, στα λείψανα ενός αρχαίου οικοδομήματος. Παρατηρήσαμε ό,τι φανερώθηκε από την ανασκαφή μιας κατοικίας και ακούσαμε σημαντικές πληροφορίες για τις συνήθειες των ανθρώπων που ζούσαν εκεί, κάπου ανάμεσα στον 4ο και 10 αιώνα π.Χ.

Πολύ απλά και κατανοητά οι δυο αρχαιολόγοι, η κ. Νασιώκα Ολυμπία και η κ. Στρατούλη Γεωργία, μας έδωσαν μια εικόνα της ζωής της Ακάνθου στον καιρό της ακμής της. Εκείνο που σ' εμένα κίνησε το ενδιαφέρον ήταν ένα αλογάκι... Ένα αλογάκι που βρίσκεται εκεί, εδώ και αρκετούς αιώνες. Η χάραξή του έχει γίνει πάνω στο ασβεστοκονίαμα που έχει επενδύσει τον πέτρινο τοίχο και ο συγκεκριμένος τοίχος ανήκει στον ανδρώνα του σπιτιού.

Ένα σχέδιο λοιπόν, ένα σκίτσο, ανακαλύπτεται σ' έναν τοίχο και μας μιλάει... Μας πάει πίσω στο παρελθόν και μας συστήνει έναν κάτοικο της πόλης. Ίσως το χαραγμένο στον τοίχο αλογάκι να δημιουργήθηκε από κάποιο παιδί, κατά τις πληροφορίες των αρχαιολόγων.

Λίγες μέρες αργότερα σχεδιάστηκε να πραγματοποιηθεί, μια άλλη επίσκεψη στο αρχαιολογικό μνημείο. Οι επισκέπτες αυτή τη φορά θα ήταν τα παιδιά του 1ου και 3ου Νηπιαγωγείου Ιερισσού.

Η κοντινή απόσταση του κτιρίου του σχολείου και του αρχαιολογικού μνημείου προσμετρείται θετικά στην πραγματοποίηση τέτοιων επισκέψεων. Τα νήπια ενημερώθηκαν για το τι θα συναντούσαν δηλ. ότι θα έβλεπαν ό,τι έμεινε από μια κατοικία της αρχαίας Ακάνθου αλλά και ένα αλογάκι.

Ακούγονταν περίεργο, ένα αλογάκι σχεδιασμένο σ' έναν τοίχο... από κάποιο παιδί σαν κι αυτά... αλλά που συνέβη πολύ παλιά. Όταν έφτασαν στον τόπο του μνημείου ένα ένα, τα νήπια πέρασαν στο χώρο της κατοικίας κι αντίκρισαν το χαραγμένο στον τοίχο αλογάκι. Εντυπωσιάστηκαν, γεννήθηκαν ερωτήματα σχετικά με το χρόνο που πέρασε, με το παιδί που το σχεδίασε. Δύσκολες ήταν οι απαντήσεις καθώς τα παιδιά

έχουν μεν συναίσθηση της ροής του χρόνου, αλλά δεν έχουν μάθει τις συμβάσεις να τις μοιράζουν σε μέρες, μήνες, χρόνια και αιώνες. Μπορούν όμως να διακρίνουν το τότε από το τώρα και ότι ανάμεσα σ' αυτά, υπάρχουν ομοιότητες και διαφορές, συνέχεια ή αλλαγή.

Ο περίπατός μας συνεχίστηκε στο λόφο της Λαδιάβας. Από εκεί ψηλά, με θέα τη θάλασσα, τα νήπια ζωγράρισαν ό,τι τα εντυπωσίασε από το μνημείο και από όσα αντίκρισαν. Επιστρέφοντας

στο σχολείο, σχεδίασαν στο χαρτί ένα αλογάκι παρόμοιο μ' αυτό που παρατήρησαν.

Ένα αλογάκι λοιπόν χαραγμένο από κάποιο παιδί, αιώνες πριν, συγκίνησε και ξύπνησε το ενδιαφέρον των παιδιών για τον τόπο που γεννήθηκαν, που ζουν και μεγαλώνουν. Με φωτογραφίες και ζωγραφιές δημιουργήσαμε αναμνήσεις. Έτσι ενώ ο εκπαιδευτικός περίπατος τελείωσε, η ανάγκη να μάθουμε περισσότερα για τον τόπο μας μόλις ξεκίνησε..

Σημ. Ευχαριστώ την αρχαιολόγο κα Νασιώκα Ολυμπία για την συνεργασία και τις εύστοχες παρατηρήσεις της. ■

Σχολείο στην 'Ιερισσό τὸ 1796

Κείμενο : ΙΩΑΚΕΙΜ ΑΘ. ΠΑΠΑΓΓΕΛΟΣ

Αναζητώντας πληροφορίες για τὰ πρῶ-
ϊμα Σχολεία τῆς Χαλκιδικῆς κατέφυγα καὶ
στὶς «Ληψοδοσίαις», τοῦ Ἀρχείου τῆς Μονῆς
Βατοπεδίου.

Μὲ τὸν ὄρο «Ληψοδοσία» προσδιορίζεται
τὸ αὐτοσχέδιο τεφτέρι στὸ ὁποῖο καταγρά-
φονται συντομογραφικὰ καὶ ἀναλυτικὰ ὅλες
οἱ εἰσπράξεις καὶ οἱ πληρωμὲς τῆς Μονῆς,
κατὰ τὴν διάρκεια ἐκάστου οἰκονομικοῦ
ἔτους (1 Ἰανουαρίου - 31 Δεκεμβρίου). Σὲ
περίπτωση δωρεᾶς σὲ εἶδος ἢ κληρονομίας,
ἀποτιμᾶται ἡ ἀξία τῆς σὲ γρόσια καὶ κατα-
γράφεται στὸ οἰκεῖο κεφάλαιο. Κάθε Ληψο-
δοσία ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο βασικὰ κεφάλαια-
τὶς Λήψεις καὶ τὶς Δόσεις.

Παρουσιάζω δύο ἐνδιαφέροντα εὐρήματα
τὰ ὁποῖα ἀφοροῦν τὴν Ἱερισσό:

Ἀρχεῖο Βατοπεδίου

Ληψοδοσία ἔτους 1796:

Δόσεις 1796: δάνειον (δόσις) γρόσια 220-
τῷ π' Ἀρσενίῳ ὅπου ἦτον διδάσκαλος εἰς
Ἱερισσόν.

Ληψοδοσία ἔτους 1839:

Δόσις γρόσια 50 εἰς βοήθειαν τοῦ σχο-
λείου τῆς Ἱερισσοῦ (1η Δεκεμβρίου).

Ἡ ἀνωτέρω μαρτυρία ὑπάρξεως διδασκάλου στὴν
Ἱερισσό, τὸ 1796, προϋποθέτει τὴν λειτουργία Σχο-
λείου στὴν ἱστορικὴ κωμόπολη. Ἀπὸ τὰ μέχρι τώρα
γνωστά, τὸ Σχολεῖο αὐτὸ ἦταν ἓνα ἀπὸ τὰ παλαιότερα
τῆς Χαλκιδικῆς. ■

**Ζάππης Β.
Γιώργος**

- Χρωματισμοί
- Συστήματα
Εσωτερικής
Τοιχοποιίας
- Σηράς δόμησης
- Ψευδοροφές
- Γυψοσανίδες

Τηλ.: 23770 23447
Κιν.: 697 2928511
Ἱερισσός Χαλκιδικῆς

ΤΑ ΠΑΡΑΚΑΤΩ ΑΝΑΦΕΡΟΜΕΝΑ ΕΧΟΥΝ ΑΠΟΛΥΤΗ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟ ΠΟΙΗΜΑ ΠΟΥ ΑΚΟΛΟΥΘΕΙ

Κείμενο : ΓΙΑΝΝΗΣ Π. ΜΑΡΙΝΟΣ

Παρόρμηση, να αναφερθώ στο γεγονός του θανάτου του πατέρα μου Πέτρου Μαρίνου του Ιωάννου, αιτία του οποίου υπήρξε ένα ατύχημα με την τραγική συνέπεια να χάσει τη ζωή του ο ίδιος όταν ήταν 27 ετών, η μητέρα μου (σύζυγος) του 21 και ο γράφων (νήπιος) έξι μηνών.

Ως εκ τούτου, ο αναγνώστης του παρόντος θα διαπιστώσει ότι, τα τρία θέματα στα οποία θα αναφερθώ, έχουν άμεση σχέση μεταξύ τους, και προσδιορίζουν το συγκεκριμένο κείμενο.

Το 1964, χρονολογία, που συνέχιζα την συλλογή τραγουδιών και ό,τι έχει σχέση γενικότερα με την Ιερισσιώτικη παράδοση, επισκέφθηκα την αείμνηστη γιαγιά Αικατερίνη χήρα Σπύρου Μπαντή ή Τσολιά, όπως ήταν γνωστότερος στην Ιερισσό με αυτό το προσεπώνυμο ο σύζυγός της, η οποία τότε, σε ηλικία 84 ετών, αφού μου τραγούδησε πολλά τραγούδια Ιερισσιώτικα, μου είπε ότι θυμήθηκε ένα ποίημα που το έμαθε από έναν Ιερισσιώτη λαϊκό ποιητή εκείνα τα χρόνια ονόματι Στέργιο Νταλιάνη.

Το ποίημα αυτό, όπως μου εξήγησε αναφέρεται στον παππού μου Γιάννη Μαρίνο και τον αδερφό του Αστέριο, τους οποίους οι Τούρκοι, για την αντιστασιακή τους δράση εκείνα τα χρόνια, τους καταδίκασαν με την ποινή του απαγχονισμού.

Παρεμπιπτόντως αναφέρω, ότι από τον ίδιο λαϊκό ποιητή μου υπαγόρευσε και ο μπάρμπα Γιώργης Μαλιάκας ένα ποίημα του, το οποίο έχει σχέση με την διένεξη που είχε η Ιερισσό με την Ι.Μ. Χιλανδαρίου η οποία διεκδικούσε τον κάμπο για δικό της.

Η επιβεβαίωση των αναφερομένων για το θάνατο του πατέρα μου, προέρχεται και από την εκδιδόμενη εφημερίδα, που κυκλοφορούσε με τον τίτλο «Φωνή της Χαλκιδικής», αντίγραφο της οποίας μου χάρισε ο φίλος μου Χρήστος Καραστέριος, η οποία εφημερίδα, αναφερόμενη

στο γεγονός του τραγικού θανάτου του πατέρα μου, με τον τίτλο, «ΤΟ ΔΥΣΤΥΧΗΜΑ ΤΗΣ ΙΕΡΙΣΣΟΥ», μεταξύ των άλλων γράφει τα εξής:

«Ο κυνηγός Πέτρος Μαρίνος την 3η Φεβρουαρίου 1931 και περί την ώρα 4ην μ.μ. εις θέσιν «Λαυρότικκο», κτηματικής περιοχής Ν. Ρόδων, εφονεύθη από ατύχημα.

Η ίδια εφημερίδα αφού λεπτομερώς αναφέρει πώς έγινε το ατύχημα, εγώ για λόγους ψυχολογικούς τους οποίους αντιλαμβάνεται ο αναγνώστης, θα αποφυγώ την εξιστόρηση, προβάλλοντας το κείμενο της εφημερίδας η οποία καταλήγει ως εξής:

«Ο φονευθείς ήτο υιός του αιμνήστου Ιωάννου Μαρίνου, γνωστός εις όλην την Χαλκιδικήν δια την εθνική του δράσιν κατά των Τούρκων, δι ήν καταδικάσθη υπό των τουρκικών δικαστηρίων εις τον δι' απαγχονισμού θάνατον».

Επίσης πρέπει να αναφέρω ότι, όπως με γνώρισε ο μακαρίτης Παρθένης Χαλέβας, όταν κάποτε βρεθήκαμε στην πανήγυρη του Κελιού του μακαριστού Δαμασκηνού Ιερισσιώτη μοναχού, στον τόπο όπου έγινε το ατύχημα τα αδέρφια του πατέρα μου, τοποθέτησαν ένα μικρό εκκλησάκι στον σταυρό του οποίου ήταν γραμμένα τα εξής:

«Ω συ διαβάτα μη περνάς,
Χωρίς για να διαβάσεις
Βλέπεις σταυρό και διάβασε
Πως βρίσκεται και τίνος:
Ενταύθα εφονεύθη,
Ο Πέτρος ο Μαρίνος»

Εμπνευστής του ανωτέρω εξάστιχου όπως πληροφορήθηκα, ήταν ο κουμπάρος που στεφάνωσε τους γονείς μου και νουνός μου, αείμνηστος Νικόλαος Πέτρου ο οποίος για πολλά χρόνια υπηρέτησε ως διευθυντής στο Δημοτικό Σχολείο Ιερισσού.

Στη συνέχεια, γίνεται καταχώριση του ποιήματος όπως μου το υπαγόρευσε η αναφερόμενη γιαγιά Αικατερίνη Μπαντή.■

ΠΟΙΗΜΑ ΑΦΙΕΡΩΜΕΝΟ ΣΤΗΝ ΑΝΤΙΣΤΑΣΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΓΟΝΩΝ ΜΟΥ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑ

Σαν κίνησι ου Μπελούμπασης
στην Ιερισσό να πάει
να πάει να μάσει τα πιδιά
σιντάκια να τα κάμει

Τα έμασι τα σύναξι
κάθιτι τα ρουτάει
αν μαρτυρίστι ρε πιδιά
θα σας ξιλευτιρώσου

Τι να σι πούμι Μπελούμπαση
τι ν' απολουγιθούμι
δε φταίει αυτός ου Ζάβαλης
ούτι ου Μανουλούδας

Μουν φταιν τα Μαρινόπουλα
ου Στέργιους κι ου Γιάννης
διέταξι ου Μπελούμπασης
να πα να τους συλλάβουν

Χίλιοι τους παν απου μπροστά
κι πιντακόσιοι πίσου
στου Καρακόλ τους πήγανι
να ξομολογηθούμι

Κάτσαν κι τους ξομολόγησαν
κι τους κοινουνούσαν
τα μνήματά τους έσκαβαν
κατά Τσιμνού του μργάδι

Σαράντα προτουστέφανις
σαράντα αυγά μαζέψαν.
Τ'ς Μπελουμπασάδισ να τα φλέψ'ν
του προύι που σηκωθήκαν.

Τ' αυγά κάτσαν κι έτρουγαν
τ' αυγά κάντι κι τρώνι,
κι ύστιρα ξικίνησαν
κι πήρανι του δρόμου.

Στου δρόμου ν' άπου πάηναν
στου δρόμου που πααίνουν
χειρουκροτούν τα χέρια τους
κι παίρνουν τα παλάμια.

Χαρίζιτι του Καμπακόι
των δυο των Μαρινάδουν.

Τους άφησαν κι φύγανι
κι αυτοί μι τ' άλογά τους πάλι του δρόμου πήρανι
να παν στη Σαλονίκη.

Οκτώβρης 1964

Μία συγκλονιστική μαρτυρία του 19^{ου} αιώνα για τα δάση της Μ. Παναγίας

Κείμενο : ΒΙΒΗ ΛΕΜΠΙΔΑ • ΧΡΗΣΤΟΣ ΚΑΡΑΣΤΕΡΓΙΟΣ

Περίπου 150 χρόνια πριν, μεταξύ του 1838-1840, ο Ιταλός περιηγητής Jakob Phillip Fallmeayer, στο πέραςμα του από την περιοχή μας και με προορισμό το Άγιο Όρος, περιέγραψε με έκδηλο θαυμασμό το φυσικό κάλλος της βορειοανατολικής Χαλκιδικής, δίνοντας έμφαση κυρίως στην μοναδικότητα του δάσους του Κακάβου με τους γιγαντιαίους κορμούς των καστανιών, τα πλατάνια, τις φουντουκιές και τους θάμνους από βελανιδιές, όπως χαρακτηριστικά αναφέρει. Η μαρτυρία του αυτή βρίσκεται στο βιβλίο του με τίτλο “Αποσπάσματα από την Ανατολή” στο πρώτο μέρος με θέμα “Το Άγιον Όρος” και συγκλονίζει. Είναι επίκαιρη όσο ποτέ, καθώς παράλληλα με την λεπτομερέστατη καταγραφή των όσων βλέπει, μέσα από έναν πύρινο λόγο κατακεραυνώνει αυτούς που μια μέρα θα έρθουν να καταστρέψουν τα δάση τούτα στο πλαίσιο της εκβιομηχάνισης. Στην ουσία αποτελεί μια δυσοίωνη πρόβλεψη για το μέλλον των δασών της περιοχής μας που δυστυχώς εκπληρώνεται στις μέρες μας.

[Φωτογραφία του Χρήστου Καραστεργίου]

Θα μπορούσε να είναι ένας σύγχρονος άνθρωπος της εποχής μας που σκέπτεται με τον ίδιο τρόπο με όσους αντιμάχονται στην δίχως προηγούμενο καταστροφή του φυσικού πλούτου αυτού του τόπου. Έννοιες διαχρονικές, στενά συνδεδεμένες μεταξύ τους όπως υπερηφάνεια, ελευθερία, τόλμη, ανεξαρτησία και αντίσταση που συναντά κανείς στο παρακάτω απόσπασμα έρχονται να εκφράσουν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο τις αξίες και τα ιδανικά των ανθρώπων που αγαπάνε τον τόπο τους, σέβονται το περιβάλλον και το προστατεύουν με κάθε τρόπο ανεξάρτητα αν ζούνε σε διαφορετικές εποχές.

[Φωτογραφία της Κατερίνας Σzeitανίδη]

« ... Από τη Λαρεγκόβη χρειάζονται περίπου 9 ώρες καβάλα στο μουλάρι μέχρι την Ιερισσό, τον τέταρτο βραδινό σταθμό. Μπορεί κανείς να διαλέξει την αριστερή οδό, περνώντας από τα χαλκωρυχεία του Νίζβορου², ή τη δεξιά, όπως εμείς, από το γραφικό χωριό Ραβανίκια³. Και οι δύο διαδρομές προσφέρουν ρομαντικά τοπία και απέραντη θέα, ιδιαίτερα όταν ο οδοιπόρος, σκαρφαλώνοντας από το φυλλωτό αμφιθέατρο του Λογγοματιού⁴ πάνω από απότομες πλαγιές και θάμνους κομάρου έως την τελευταία κορυφή, βλέπει να εμφανίζεται μπροστά του ως δια μαγείας ο Άθως, με τη θάλασσα δεξιά και αριστερά – τα γαλάζια νερά του Σιγγιτικού και του Στελάρικου κόλπου⁵, το νησί Θάσος και η ορεινή χερσόνησος του Λόγγου⁶ μέσα στο κύμα. Βαθιά επίσης κάτω στα πόδια του, επάνω στη στενή γλώσσα της – με την κάποτε βαθιά διώρυγα – ανάμεσα στο οροπέδιο της Χαλκιδικής και το Άγιον Όρος, η κωμόπολη Ιερισσό, η Αρχαία Άκανθος, με την κατεστραμμένη Ακρόπολη και ο μοναχικός πέτρινος πύργος⁷ που στέκεται σ' ένα χωράφι. Ερωτώ τους κυρίους Urquhart και Zachariä⁸, θυμούνται όντως, με ενθουσιασμό μέχρι σήμερα τα Ραβανίκια και το μεγάλο δάσος με τις καστανιές – τους γιγαντιαίους κορμούς τους, τα πηγάδια και τα ρυάκια να μουρμουρίζουν, τα πλατάνια, τις φουντουκιές, τους θάμνους βελανιδιάς και τις σκιές αυτού του γραφικού δάσους; Ποιο αόρατο χέρι προστατεύει αυτό τον πράσινο παράδεισο από τα νύχια της βιομηχανίας; Μήπως η φύση μόνο στην ερημιά κατορθώνει να ξεδιπλώσει όλο το μεγαλείο του δυναμισμού της; Ίσως ο ίδιος πράσινος πλούτος να κάλυπτε παλιότερα τις οροσειρές γύρω από την Θεσσαλονίκη, το φαλακρό ορεινό στεφάνι γύρω από τον πλατύ θεσσαλικό κάμπο, ιδιαίτερα όμως τον Υμηττό που αγναντεύει σήμερα μελαγχολικά – μοναχικά την Αθήνα, εν μέρει ακόμη και το αποξηραμένο έδαφος της Αττικής! Βάλτε λοιπόν φωτιά και στα δάση του Άθωνα, κόψτε τους γίγαντες του παρθένου δάσους στα Ραβανίκια (Μεγάλη Παναγιά) και σύντομα εξοντώνοντας τον πράσινο πλούτο, θα στερέψει και το ρυάκι, θα ξεραθούν οι μαστιχιές, θα έχετε όμως χάρισει τις τέχνες της εποχής μας σε έναν λαβύρινθο που δεν έχει βεβηλωθεί ακόμη, θα έχετε κοσμικοποιήσει την έδρα της πιο γαλήνιας απόλαυσης, με τσεκούρι και πυρκαγιά. Σαν ξεθωριασμένες, κουρελιασμένες δυτικές ψυχές που είστε, σπεύστε καλύτερα στην Κολχίδα, στον Άθωνα, εισπνεύστε την ευωδία των αιθαιλών δασών, εφόσον είστε ακόμη σε θέση να τα εκτιμήσετε! Εδώ βρήκε η Μήδεια το μαγικό φίλτρο που ξύπνησε Ιωλκό και Κόρινθο σαν νέες δυνάμεις. Χωρίς δάσος δεν υπάρχει απόλαυση για τον άνθρωπο. Και

οι ίδιοι οι Θεοί κατοικούσαν κατά προτίμηση σε σκοτεινά δάση:

...habitarunt Di quoque silvas.

Ποιος έχει την δύναμη του λόγου για να γλιτώσει τα στεφανωμένα με κλήμα πλατάνια της Κολχίδος και τον πλούτο της καστανιάς στην πύλη του Αγίου Όρους, από την πείνα και το φονικό

[Φωτογραφία του Χρήστου Καραστεργίου]

ατσάλι της δυτικής «**κουλτούρας**»! Το ξέρω – εδώ σας μιλάω ως οικολόγος, ως προστάτης των δασών, για να ξεσηκώσω αντίσταση ενάντια στους μηχανισμούς του αιώνα και στο κυνήγι της ευτυχίας, που χαρακτηρίζει τη σύγχρονη εποχή. Όμως η μοναξιά του δάσους κάνει τις ψυχές υπερήφανες και εμπνέει τολμηρές σκέψεις, κόντρα στην δειλία του σημερινού κόσμου. Στη σιωπή των φύλλων λοιπόν – θυμάστε την εισαγωγική σκηνή – καθόμασταν κάτω από πράσινη φυλλωσιά δίπλα στο ρυάκι, απολαμβάνοντας το λιτό μας γεύμα. Τα ζώα και οι οδοιπόροι παραδίδονταν στην μεσημεριατική σιέστα και σχεδόν με πιάνανε τα γέλια όταν, κυριευμένος από το συναίσθημα της ανεξαρτησίας την οποία χαρίζει το δάσος, σκεπτόμουν πόσες φορές ο δυτικός άνθρωπος κυνηγεί – από άγνοια της αληθινής ευτυχίας – φαντάσματα και πόσο συχνά, για χάρη ψεύτικης λάμψης ή για άλλο ανόητο αντάλλαγμα πουλάει την τιμή, την παρουσία και την ευχαρίστησή του. Ο ήλιος βρισκόταν ήδη κάτω απ' τον ορίζοντα και ευχαριστημένοι με το έργο και τις σκέψεις της ημέρας μπήκαμε στο χάνι της Ιερισσού».

[Φωτογραφία της Κατερίνας Σzeitανίδη]

Σημειώσεις:

- ¹ Λαρεγκόβη είναι η Λιαρίγκοβη η σημερινή Αρναία
- ² Νίζβορος είναι ο Ίσβορος η σημερινή Στρατονίκη
- ³ Ραβανίκια είναι τα Ρεβενίκια η σημερινή Μ. Παναγία
- ⁴ Λογγομάτι είναι το σημερινό Γομάτι
- ⁵ Στελάρικος κόλπος κόλπος του Στελαρίου λέγεται ο κόλπος της Ιερισσού
- ⁶ χερσόνησος Λόγγου είναι η χερσόνησος της Σιθωνιάς
- ⁷ Ο μοναχικός πέτρινος πύργος στην Ιερισσό ήταν ο πύργος του Κοτσακίου πίσω από το 1ο Δημοτικό σχολείο
- ⁸ Ο Urquhart & Zachariä ήταν περιηγητές που επισκέφτηκαν στις αρχές του 19ου αιώνα την ΒΑ Χαλκιδική και τον Άθω ■

ΠΑΙΖΟΥΜΕ;

ΦΤΙΑΧΝΟΝΤΑΣ ΚΟΥΚΛΕΣ ΤΗ ΔΕΚΑΕΤΙΑ ΤΟΥ 1960

Κείμενο : ΣΟΦΙΑ ΥΨΗΛΑΝΤΗ

Τα χρόνια που ήμουνα παιδί δεν είχαμε πολλά παιχνίδια. Τα αγόρια έφτιαχναν μπάλες πάνινες κι οι πιο τυχεροί που είχαν κάποιο θείο στη Θεσσαλονίκη είχαν την «καλή τη μπάλα» όπως λέγαμε τότε. Το ίδιο γινόταν και σε μας τα κορίτσια. Είχαμε κούκλες πάνινες φτιαγμένες με αγάπη και μεράκι από τα χέρια των μαμάδων μας, που χάρονταν όταν μας έβλεπαν να παίζουμε μ' αυτές. Και φυσικά παίζαμε το παιχνίδι που έχουμε παίξει όλες μας τις «κυρές κουμπάρες». Υπήρχαν και οι κούκλες που έφερναν φίλες μας από τη Θεσσαλονίκη τα καλοκαίρια και τις βλέπαμε με λαχτάρα κι όταν μας τις έδιναν να τις κρατήσουμε τις αγγίζαμε σαν κάτι πολύτιμο που όταν το κρατήσεις σφιχτά θα καταστραφεί. Υπήρχαν και οι πλαστικές κούκλες με το ψεύτικο μαλλί που μας τις έπαιρναν και τις είχαν διακοσμητικές πάνω στην τραπεζαρία ή στην κρεβατοκάμαρα. Τώρα βέβαια μετά από μια περίοδο βιομηχανοποίησης της κούκλας όπως είναι η γνωστή σε όλους Μπάρμπι και Σίντυ έχει έρθει η εποχή της χειροποίητης κούκλας. Ας προσπαθήσουμε να θυμηθούμε

πως μας τις έφτιαχναν τότε.

Έφτιαχναν τις κούκλες με διάφορα υλικά: υφάσματα, κουρέλια ή παλιές κάλτσες, κλωστές, κουμπιά, βαμβάκι. Αυτές οι κούκλες φτιάχονταν ως εξής: Έκοβαν διάφορα υφάσματα χρωματιστά. Έπαιρναν μια βελόνα και άρχιζαν να ράβουν. Για το κεφάλι έβαζαν ένα πανί ή μια κάλτσα, το γέμιζαν συνήθως με βαμβάκι, το έκαναν στρογγυλό και το έραβαν. Ζωγραφίζαμε τα μάτια και

το στόμα ή κολλούσαμε κουμπιά εμείς τα παιδιά, με τη βοήθεια τους βέβαια. Με τον ίδιο τρόπο

έφτιαχναν τα χέρια και τα πόδια. Μετά έπαιρναν ένα πολύχρωμο ύφασμα και έφτιαχναν φόρεμα για γυναίκα ή παντελόνι για άνδρα. Βέβαια τότε φορούσαν παντελόνια και οι γυναίκες οπότε τις ντύναμε και μ' αυτά, γιατί πολύ σπάνια φτιάχναμε αγόρια. Αυτά

προσπαθούσαμε να τα ράψουμε κι εμείς με μεγάλη τέχνη και μαεστρία, μπορώ να πω, πολλές φορές. Ήταν ατέλειωτα τα καλοκαίρια που καθόμασταν και ράβαμε τα ρούχα για τις κούκλες μας. Με πολύχρωμες μάλλινες κλωστές φτιάχναμε τα μαλλιά της κούκλας μας, με τη βοήθεια της μαμάς μας βέβαια που πάντα ήταν δίπλα μας για να μας βοηθήσει να φτιάξουμε όχι μόνο τις κούκλες μας αλλά κι ολόκληρο το νοικοκυριό που θα τις στεγάζαμε. Τις κούκλες που φτιάχναμε μετά τις βαφτίσαμε, τις παντρεύαμε, τις ταίζαμε, τις κοιμίζαμε, περνώντας ατέλειωτες ώρες παιχνιδιού. Με τον ίδιο τρόπο φτιάχναμε πολλές κούκλες, και γειμίζαμε τις ώρες μας με αυτό το ωραίο παιχνίδι.

Ας μη ξεχνάμε όμως ότι κάθε εποχή έχει τη δική της γοητεία. Ας κρατάμε ό,τι μας κάνει καλό και καλύτερους ανθρώπους. ■

- Ποδήλατα • Επισκευές ποδηλάτων • Κλειδιά
- Ηλεκτρ/γικό υλικό • Σιδηρικά • Χρώματα • Υδραυλικά
- Τροφές πτηνών

Βαρσαμής Νικόλαος

Ιερισσός Χαλκιδικής
Τηλ./Fax: 23770 22876, Κιν.: 6972 506691

ΤΖΙΜΟΥΡΤΟΣ Ν.ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ
ΔΙΚΗΓΟΡΟΣ

(παραπλεύριος DAM cafe)
63075 Ιερισσός

ΤΗΛ: 23770 21114
ΚΙΝ: 6945 295 183

e-mail: TzimourtosV@gmail.com

ΓΕΩΠΟΝΙΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ
Γεωργικά Εφόδια - Είδη Κήπου
ΦΥΤΩΡΙΟ

Ανδράνη Τάνια
Γεωπόνος Α.Π.Θ.

Τηλ.: 23770 22003
Κιν.: 6974 879666
www.gewponiki-ypostiriksi.gr
e-mail: info@gewponiki-ypostiriksi.gr

ΙΕΡΙΣΣΟΣ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ

σχολή οδηγών

ΛΜΑΤΑΚΟΣ

Τ. 23770 23555

Κ. 6972 995443

Η ΖΩΗ ΣΤΟ ΠΑΛΙΟ ΧΩΡΙΟ

Κείμενο : ΑΛΚΙΒΙΑΔΗΣ ΚΟΥΜΑΡΟΣ • Επιμέλεια κειμένου : ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΜΟΥΛΑΣΙΩΤΟΥ

(Κείμενο από τα χειρόγραφα τετράδια του αείμνηστου Αλκιβιάδη Κούμαρου, «Αρχείο Κιττάρου»)

Αυτή η φωτογραφία μου έφερε στο νου ένα σωρό αναμνήσεις, λες και ήταν θαμμένες μέσα μου και ξεπετάχτηκαν απότομα και ήρθε η σκέψη μου στην παιδική μου ζωή, που έζησα σε εκείνο το παλιό χωριό. Το χωριό των πολυτέκνων, των διψασμένων, της φτώχειας, των αγραμμάτων οι περισσότεροι. Ένα χωριό με στενά και σκοτεινά σοκάκια, όταν δεν είχε πανσέληνο. Ένα χωριό με πολλά φαντάσματα, στοιχειά, κακές νεράιδες, με καλικάντζαρους που βγαίνουν από το βάθος της γης τα Χριστούγεννα και φεύγαν του Σταυρού.

Μέσα σ' εκείνο το σκοτεινό χωριό δεν είχαν φώτα στους δρόμους και μέσα στα μεσάνυχτα βγαίνουν τα φαντάσματα. Φορούσαν κάτι άσπρα σεντόνια, σκεπασμένο το κεφάλι ως τα πόδια και τρέχαν στους δρόμους και όσοι τα βλέπαν, φεύγαν τρομαγμένοι. Αυτά, όταν βρισκαν πόρτες ανοιχτές, μπαίνουν μέσα ή μπαίνουν από τα παράθυρα. Τα στοιχειά αυτά ακουγόταν μέσα σε κάτι μισογκρεμισμένα παλιόσπιτα και κάμαν μεγάλο θόρυβο. Το πρωί μερικές γυναίκες φώναζαν τις κότες να τις ταΐσουν, αλλά αυτές έλειπαν, τις τρώγαν οι αλεπούδες... Οι κακές νεράιδες βγαίνουν έξω στα σταυροδρόμια.

Με όλα αυτά που έχω γράψει σ' αυτό το τετράδιο, ήθελα να δείξω τι πίστευαν εκείνη την εποχή, εκείνοι οι άνθρωποι. Τα διηγούνταν και τα ακούγαμε εμείς τα παιδιά και είχαμε το φόβο να βγούμε τη νύχτα έξω να κατουρήσουμε. Εκείνη την εποχή ήταν τόσα πολλά τα προβλήματα σε εκείνο το χωριό το γραφικό που δεν γράφονται. Για να γραφούν θέλει πολλά βιβλία. Για αυτό θα περιοριστώ σε λίγα, τα πιο βασικά.

Το μεγαλύτερο πρόβλημα στον κάθε οικογενειάρχη ήταν να μην λείψει το ψωμί από το ράφι. Έπρεπε να βρει 100 δρχ. να αγοράσει 20 οκάδες αλεύρι να ζυμώσει η γυναίκα του, να κάμει ψωμί για 10 μέρες, ανάλογα την οικογένεια. Τις 100 δρχ. για το αλεύρι, τις είχαν ανάγκη οι περισσότεροι και πήγαιναν σε διάφορες δουλειές για το

μεροκάματο. Όταν ήταν το ψωμί στο σπίτι όλα τα άλλα βολεύονταν.

Το άλλο μεγάλο πρόβλημα ήταν η υγεία. Κάθε καλοκαίρι αρρωσταίναμε οι περισσότεροι μικροί-μεγάλοι από ελονοσία. Ο πυρετός ανέβαινε μέχρι 40 βαθμούς. Το μόνο φάρμακο που μας έδινε ο γιατρός με πληρωμή, ήταν το κινίνο ή καθάρσιο και όταν δεν έπεφτε ο πυρετός 1-2 ενέσεις στον πισινό. Η μάνα μας έβαζε κρύα πανιά στο κεφάλι. Όταν αρρώσταινε κανείς από κρυολόγημα, τον βάζανε βεντούζες με ποτήρια στην πλάτη. Εάν δεν υποχωρούσε το κρύο οι βεντούζες γίνονταν κοφτές. Κόβαν με το ξυραφάκι το δέρμα μικρές κοψιές και βάζαν από πάνω το ποτήρι και τραβούσε λίγο αίμα και πολλές φορές εάν είχε πνευμονία, τον τύλιγαν το στήθος και την πλάτη με πίτυρα ζεστά ή ψιλή άμμο ζεσταμένη στη φωτιά. Οι πολύτεκνοι δεν είχαν καμιά οικονομική βοήθεια από το κράτος, τον γιατρό και τα κινίνα και ασπιρίνες ή ενέσεις όλα πληρώνονταν.

Νερό πίνανε από δύο πηγάδια, του Τσιμνού και του Μαρίνου. Κάθε πρωί παντρεμένες και ελεύθερες με δυο στάμνες φορτωμένες με την τρόκνια και έναν κουβά στο χέρι πήγαιναν δύο φορές την ημέρα στα πηγάδια. Βγάζαν νερό με τον κουβά και φορτωμένες πάλι, κουβαλούσαν νερό στα σπίτια.

Ύστερα απ' όλα αυτά, από πολλά προβλήματα, αυτοί οι άνθρωποι δεν χάναν το κέφι τους. Όπου βρισκόταν στη στεριά ή στη θάλασσα, με την πρώτη ευκαιρία τραγουδούσαν νύχτα και μέρα σε σπίτια, στις γιορτές τραγουδούσαν και χόρευαν. Πολλές φορές χόρευαν στις πλατείες του χωριού με κλαρίνα και βιολιά. Όποιος είχε την ονομαστική του γιορτή ήταν η πόρτα του σπιτιού του ανοιχτή για όλους, να περάσουν συγγενείς και φίλοι να πιούν ένα ποτηράκι κρασί ή τσίπουρο και να ευχηθούν τα Χρόνια Πολλά. Εάν ήταν πολλοί γνωστοί άρχιζαν το τραγούδι και λέγαν ποιος είχε καλή φωνή και τα παλικάρια τις νύχτες τραγουδούσαν στις γειτονιές όπου είχε όμορφα κορίτσια.

Το καλοκαίρι όταν κάμαν βαρκάδα τραγουδούσαν, αγόρια και κορίτσια, τραγούδια της θάλασσας. Στα αλώνια, όταν αλώνιζαν τα στάχυα με την θκάνη, που τη σέρναν τα βόδια, όποιος ή όποια καθόταν πάνω στη θκάνη και οδηγούσε,

τραγουδούσε τραγούδια που ο σκοπός ταίριαζε με το βάδισμα των βοδιών. Τα τραγούδια τα λέγαν σύμφωνα με την εποχή, το καλοκαίρι ήταν ελαφρά, το χειμώνα ήταν βαριά όπως η ατμόσφαιρα.

Αυτά που έχω γράψει σ' αυτό το τετράδιο, δεν έχω βάλει «αλατοπίπερο», έγραψα αυτά που έζησα σαν παιδί. Αυτά που είδα και όσα άκουσα από τους μεγαλύτερους όπως τα φαντάσματα και άλλα πολλά. Εκείνες οι γυναίκες ήταν σαν σκλάβες στην οικογένεια, εκτός από το σπίτι και τα παιδιά όταν είχαν ευκαιρία άρπαζαν το δρεπάνι του θεριστή και πήγαιναν και θέριζαν τα χωράφια τότε δικά τους, τότε ξένα για μεροκάματο. Φορούσαν ένα άσπρο τουλπάνι στο κεφάλι για να μην τις καίει ο ήλιος. Το ίδιο κάμαν και οι ελεύθερες κοπέλες να πάρουν λεφτά για να κάμουν την προίκα τους. Την ίδια δουλειά κάμαν την εποχή που σκάβαν τα αμπέλια, δούλευαν από ήλιο σε ήλιο. Όταν βρισκαν ευκαιρία άρχιζαν και κανένα τραγουδάκι. Όταν δούλευαν σε ξένες δουλειές τις τάζε μεσημέρι-βράδυ ο νοικοκύρης. Οι παντρεμένες όσα λεφτά παίρναν από το μεροκάματο το διέθεταν για τα έξοδα και τις ανάγκες της οικογένειας.

Το ζήτημα της διατροφής ήταν φτωχό, γάλα τρώγαμε μετά το Πάσχα όταν σφάζαν τα κατσίκια και τα αρνιά. Τότε άρμεγαν τα γίδια και τα πρόβατα και φέρναν το γάλα οι τσοπάνηδες και όταν περνούσαν από κανέναν «Ιορδάνη», το βάφτιζαν και το πουλούσαν στο χωριό 5δρχ. την οκά. Όταν παίρναμε μία οκά, βάζαν και οι μάνες μας μισή οκά νερό και το έβραζαν. Το έβραζαν μετά σε μια μεγάλη τσανάκα, έτριβαν ψωμί και με τα κουτάλια την αδειάζαμε. Όσο για το κρέας το μοσχαρίσιο ήταν είδος πολυτελείας. Μόνο γίδες σφάζαν και τρώγαμε, μόνο στις μεγάλες γιορτές.

Εάν με ρωτήσει κάποιος τι ήταν αυτό που μου έκαμε να γράψω όλα αυτά τα κακογραμμένα και ανορθόγραφα σ αυτό το τετράδιο, ήταν η φωτογραφία που είδα μέσα στο Δημαρχείο, την γραφική Ιερισσό και ζύπνησε μέσα μου το παρελθόν, τη ζωή που έζησα στα παιδικά μου χρόνια. Έχω τόσες αναμνήσεις που ζύπνησαν μέσα μου και τις έγραψα σ' αυτό το τετράδιο. Ύστερα από τόσα χρόνια ζωής με τόσα δύσκολα χρόνια που περάσαμε.

Σήμερα ζούμε μια διαφορετική ζωή από εκείνη που ζήσαμε πριν από ογδόντα χρόνια, τώρα δεν μας λείπει τίποτα, δεν έχουμε εκείνη την αγωνία που είχαν εκείνοι. Η εξέλιξη και η βιομηχανία μας έδωσε πολλά, τόσα πολλά που αρχίσαμε τις σπατάλες, μια ζωή υπερκατανάλωσης σε όλα τα είδη. Ό,τι πήραμε χθες, δεν μας αρέσει σήμερα και θέλουμε να το αλλάξουμε αύριο, πέσαμε στην κρεατοφαγία, τότε τρώγαμε γίδες και χοιρινά 10 και 15 φορές το χρόνο, τώρα 10-15 φορές το μήνα.

Είναι τόσα που τα ξέρουμε όλοι, είναι τόσα πολλά που μας έχουν αρρωστήσει, πάσχουμε όλοι από μία αρρώστια που δεν γιαιτρεύεται με κινίνα, ούτε με άλλα φάρμακα. Όλοι πάσχουμε από το άγχος. Αυτά που έχουμε δεν μας ικανοποιούν. Θέλουμε πολλά να κάνουμε, για να μας δουν οι άλλοι και να πουν ότι είμαστε κάποιιοι. Μας έχει αρρωστήσει ο εγωισμός, η αχαριστία και τόσα άλλα που μας έχουν κάνει να ζούμε μια ζωή γεμάτη προβλήματα. Και αναρωτιέμαι, γιατί όλα αυτά, τι φταίει, γιατί ενώ έχουμε τόσα αγαθά γιατί δεν μπορούμε να ζήσουμε χωρίς τα χάπια, τι φταίει, ιδού η απορία!!

Αλκιβιάδης Κούμαρος

2010

Τετράδιο Α', σελ. 8-15 ■

ΕΧΟΥ ΓΙΟ ΚΙ ΕΧΟΥ ΧΑΡΑ...

Κείμενο : ΓΙΑΝΝΗΣ Π. ΠΛΙΟΥΚΑΣ

Η παράδοση ενός τόπου δεν φαίνεται μόνο μέσα από τα τραγούδια και τους χορούς που τραγουδούν και χορεύουν οι ενήλικες στα γλέντια και στα πανηγύρια. Σίγουρα είναι το μεγαλύτερο μέρος αλλά όχι το μοναδικό. Ένα κομμάτι της Ιερισσιώτικης παράδοσης είναι και τα παιδικά τραγουδάκια. Τα νταχτιρντίσματα που έλεγαν οι γιαγιάδες ή οι μαμάδες όταν κοιμίζαν, έπαιζαν ή χόρευαν στα πόδια τους τα παιδιά τους.

Πολύ πριν λοιπόν μπει το « **Αχ κουνελάκι...** » και το « **Α μπε μπα μπλομ...** » στη ζωή μας η Ιερισσιώτισσα μάνα ή γιαγιά είχε τα δικά της παιδικά τραγούδια.

1932, γυναίκα της Ιερισσού με τρόκνια στο πηγάδι
[φωτογραφία της Μ. Χρουσάκη, αρχείο Κυττάρου]

Πρώτη φορά άκουσα τέτοια τραγουδάκια όταν έγινα πατέρας, από την πεθερά μου κυρία Αργυρή Μπάντη – Ναούμ που τα τραγουδούσε στα παιδιά

μου. Έμεινα κατάπληκτος να την ακούω να τραγουδά χορεύοντας στα πόδια της τα μικρά με το... «**Μπρίκους μεσ' του χουρουστας'**»

Στην ερώτηση μου τί είναι αυτά που τραγουδάει και πού τα έμαθε μου απάντησε πως τα άκουγε μικρή τόσο από τη μάνα της όσο και από άλλες γυναίκες του χωριού.

Παρακάτω λοιπόν σας παραθέτω κάποια από αυτά τα τραγουδάκια με την ελπίδα ότι δεν είναι τα μοναδικά και σίγουρα κάποια ή κάποιος θα θυμηθεί να μας μάθει κι άλλα.

Ειλικρινά θα ήταν μεγάλη μου χαρά αν τα μοιραζόταν μαζί μου.

1)
Ντάμπουρ ντάμπουρ ντάμπουρ ντι
Του πιδούδι μας μαρι
Ντάμπουρ ντάμπουρ ντάμπουρ ντούδια
Τα μικρά μας τα πιδούδια
Έχου γιό κι έχου χαρά
Που θα γίνου πιθηρά
Έχου κόρη κι έχου πίκρα
Που θα μι γυρεύει προίκα
Ντάμπουρ ντάμπουρ ντάμπουρ ντι
Και ταχιά είναι γιουρτί
Ντάμπουρ ντάμπουρ ντάμπουρ ντούδια
Τα μικρά μας τα πιδούδια
Τα πιδια θέλουν χουρό
Τα διουλιά δεν είναι ιδώ
Ποιος θα πάει να τα φέρι
Μ ένα τάλιρου στου χέρι.

2)
Μπρίκους μεσ' του χουραστ'
Βάλτει τουν καλά μη σπασ'

3)
Πάει η (όνομα κοριτσιού) για νιρό
Στουν τρανό τουν πουταμό
Κι έρχιτει βαριά βαριά
Φουρτουμένη δυο στάμνια
Και σταυρώνει δυο πιδιά
Χύσει (ονομα κοριτσιου) μ του νιρό

Να σι βάλουμι κρασί
Δεν μπουρώ μωρέ πιδιά
Μι μαλων' η μάνα μου
Κι μι δέρν' μπαμπάκας μου
Μι του σιδηρόφτιαρου
Κι μι του κουπρόφτιαρου.

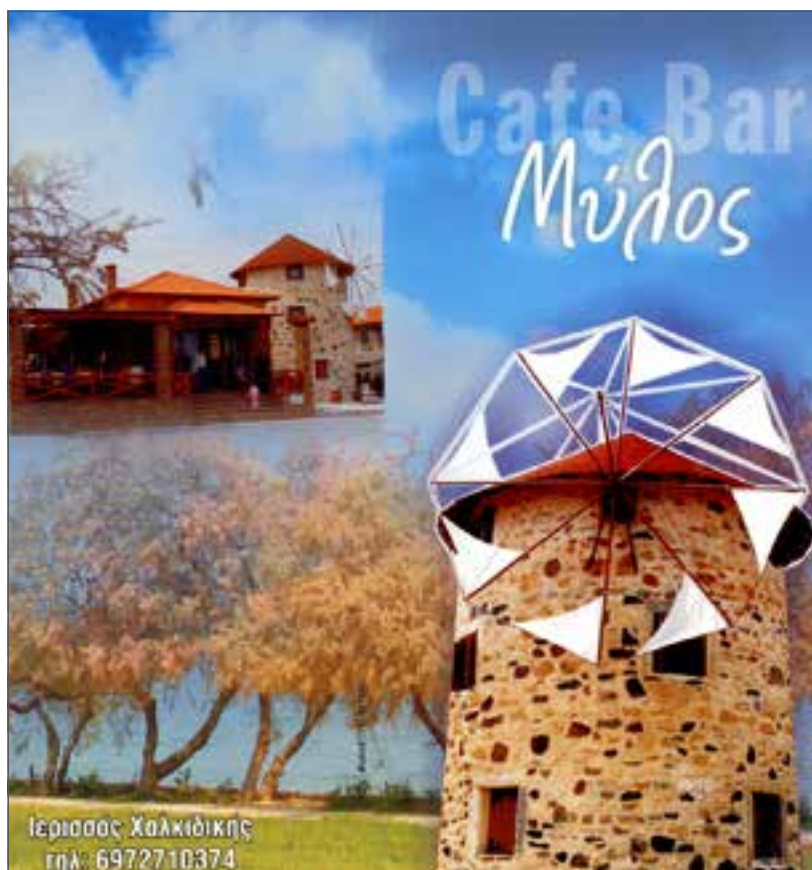
4)
Πάει ου (όνομα αγοριού) στου χουρό
Κι μαζεύτηκαν σουρό
Πάει ου (όνομα αγοριού) στου παζάρι
Κι μαζεύτηκαν κούβαρι
Του/της (όνομα παιδιού) του γάμου
Του χειμώνα δεν τουν κάνου
Θα τουν κάνου καλοκαίρι
Να 'ρθουν χίλοι συμπιθέροι

5)
Τάστανα μωρ τάστανα
Ποιος τα τρώει τα κάστανα
Τάστανα μωρ ταστανούδια
Ποιος τα τρώει τα καστανούδια
Έχ' ου βασιλιάς πιδούδια
Έχουμι κι μεις κουρτσούδια
Κι θα τα παντρέψουμι
Θα τα δώσουμι προικιά
Ένα κόσκινο κουκιά.

6)*
Μόσα ντρίτσα ανέβα στην καρύτσα**
Να κόψεις μια βεργίτσα
Να δείρουμι του γάτου
Που φαγει τα ψάρια
Κι τα καλαμάρια
Ψιτ που δω ψιτ που κει
Τα κανει' η/ο (όνομα παιδιού)
Μες του βρακί

* (το παραπάνω τραγουδάκι το τραγουδούσαν ενώ κρατούσαν τα παιδιά στα πόδια τους και τα κουνούσαν αρχικά μπρος πίσω και στο ψιτ που δω δεξιά κι αριστερά)

** καρυδιά ■

Η ΣΥΛΛΟΓΗ ΤΡΑΓΟΥΔΙΩΝ ΤΗΣ ΙΕΡΙΣΣΟΥ ΣΤΟ ΑΡΧΕΙΟ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ «ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΘΕΜΕΛΗΣ» ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΜΟΥΣΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΤΟΥ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ.

Κείμενο : ΑΡΗΣ ΜΠΑΖΜΑΔΕΛΗΣ • ΣΟΦΙΑ ΤΣΟΠΑΝΗ

Η μουσική λαογραφία της Ελλάδας, η οποία αποτελείται από μουσικά κομμάτια με όργανα, τραγούδια, αλλά και άυλη πολιτιστική κληρονομιά όπως λαογραφικά δρώμενα και τοπικά έθιμα, αποτελεί ένα πλούσιο πολιτισμικό κομμάτι της χώρας μας. Με το πέρασμα των χρόνων η μουσική παράδοση των διάφορων περιοχών έχει διασωθεί από γενιά σε γενιά. Ωστόσο υπάρχουν και κομμάτια αυτής της παράδοσης τα οποία αναπόφευκτα χάνονται.

Με έναυσμα της ανάγκης διάσωσης αυτών των κομματιών που έχουν μακράιωνη ιστορία και οι ρίζες τους χάνονται βαθιά στο παρελθόν, στόχος μας είναι η όσο το δυνατόν μεγαλύτερη συλλογή και συγκέντρωσή τους. Η συνεχώς όμως ραγδαία τεχνολογική εξέλιξη μας δίνει επιπρόσθετα την δυνατότητα να επεξεργαστούμε αυτό το υλικό. Μέσω της ανάλυσης, καταγραφής και ψηφιοποίησης των αρχείων υπάρχει η δυνατότητα διατήρησης και διάδοσης όλης αυτής της μακράιωνης παράδοσης μέσα από ζωντανές μαρτυρίες ανθρώπων και κοινωνιών.

Για το λόγο αυτό η βιβλιοθήκη του Τμήματος Μουσικών Σπουδών του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, προχώρησε σε δράσεις με στόχο την ανάδειξη του πρωτογενούς μουσικού υλικού που έχει στην κατοχή της, αλλά και συγκεντρώνοντας νέο πρωτογενές υλικό. Τα τελευταία χρόνια δημιουργήθηκε ένα αξιόλογο αρχείο ηχογραφήσεων στη βιβλιοθήκη που προέρχεται κυρίως από δωρεές ερευνητών και μουσικολόγων. Το αρχείο αυτό συνεχίζει να εμπλουτίζεται από ηχογραφήσεις συνεντεύξεων και καταγραφές άυλης πολιτιστικής παράδοσης μέσω βίντεο μέσω δράσεων που πραγματοποιεί η βιβλιοθήκη.

Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι βασικός πυλώνας αυτής της προσπάθειας ήταν ο αείμνηστος καθηγητής Δημήτριος Θέμελης, ο οποίος προσέφερε την επιστημονική συμβολή και στήριξη

του στην ομάδα της βιβλιοθήκης.

Έτσι η βιβλιοθήκη του Τμήματος Μουσικών Σπουδών φυλάσσει ανέκδοτο μουσικό υλικό και από την περιοχή της Ιερισσού που προέρχεται από δύο διπλωματικές εργασίες που εκπονήθηκαν με την επίβλεψη του καθ. Ι. Καϊμάκη το 2009 και το 2011. Στις εργασίες αυτές περιλαμβάνονται τραγούδια με τις μεταγραφές τους ερμηνευμένα από τους Ιωάννη Μαρίνο, Νικολέτα Τζέλιου και Μηλιά Στρούνη. Το υλικό είναι διαθέσιμο για μελέτη και έρευνα σε οποιονδήποτε ενδιαφερόμενο εντός της βιβλιοθήκης.

Το ποιητικό κείμενο του τραγουδιού στο ψηφιακό αρχείο

Εκτός από τις δύο παραπάνω εργασίες η βιβλιοθήκη κατέχει περίπου 250 ηχογραφήσεις τραγουδιών που αποτελούν μέρος της συλλογής του Αρχείου Παραδοσιακής Μουσικής «Δημήτριος Θέμελης», και οι οποίες θα είναι σύντομα στο σύνολο τους διαδικτυακά, ανοικτά διαθέσιμες σε οποιονδήποτε ενδιαφερόμενο. Οι διακόσιες περίπου από αυτές τις ηχογραφήσεις πραγματοποιήθηκαν κατά τα έτη 1981- 1984 και προέρχονται από το αρχείο της Παναγιώτας-Χαράς Χρηστάρα. Ένα αρχείο το οποίο δωρήθηκε στη βιβλιοθήκη το

2016. Οι υπόλοιπες ηχογραφήσεις πραγματοποιήθηκαν κατά τα δύο τελευταία έτη από τους Άρη Μπαζμαδέλη και Χρήστο Καραστέριο, παράλληλα με συνεντεύξεις που παραχώρησαν σημαντικοί ηλικιωμένοι πια τραγουδιστές της περιοχής. Τραγουδιστές που θεωρούμε ότι δεν είχαν επαρκώς καταγραφεί μέχρι σήμερα.

Τα τραγούδια που περιλαμβάνονται στο αρχείο της Π. Χ. Χρηστάρα ηχογραφήθηκαν και τεκμηριώθηκαν με σκοπό την εκπόνηση της διδακτορικής της διατριβής Le 'Δημοτικό Τραγούδι' (Chanson Traditionnelle) De Halcidique (En Macedoine Grecque), στην École des Hautes Etudes en Sciences Sociales στο Παρίσι. Σε αυτό περιλαμβάνονται πέρα από τις διακόσιες βασικές ηχογραφήσεις της περιοχής της Ιερισσού, για τις οποίες θα αναφερθούμε εκτενέστερα παρακάτω, αρκετές ηχογραφήσεις τραγουδιών της περιοχής της Αρναίας, και τριάντα πέντε περίπου της περιοχής του Πολυγύρου ερμηνευμένα από τους Στέριο Τζιτζικά, Άννα Δαλέ, Τασία Πανιώρα, Έλλη Σαμαρά, Κυριάκο Αδάμο, Κατερίνα Καραστέριου, Ρήνα Κουλουμπή, Μαρία Πνευματικού, Ρούλα Πίτουλα και Σουζάνα Ρούκα (Αρναία), Ζαφειρώ και Μιχάλη Δέλλιο (Πολύγυρος).

Παλαιότερες ηχογραφήσεις τραγουδιών της περιοχής της Ιερισσού είχαν πραγματοποιηθεί στα μέσα της δεκαετίας του 1950 με πρωτοβουλία του Δημάρχου Πολυγύρου Αθανασίου Καραγκάνη και του ερμηνευτή Τάκη Σαμαρά, από τον Αθανάσιο Καρακάση και την Ακαδημία Αθηνών το 1959, από τον Ραδιοφωνικό Σταθμό Θεσσαλονίκης το 1968, από την Δόμνα Σαμίου και τον Σύλλογο προς Διάδοση της Εθνικής Μουσικής του Σίμωνος Καρατή δεκαετία του 1970. Στοιχεία για τον αριθμό των ηχογραφήσεων, τους ερμηνευτές και την εύρεση τους είναι αποσπασματικά γνωστά και θα αποτελέσουν τμήμα μελλοντικής έρευνας. Από όλες αυτές τις ηχογραφήσεις που πραγματοποιήθηκαν στο

»

4KIDS
βρεφικά-παιδικά ενδύματα
Μαρία Χρυσούλη
Τηλ. 23770 21004
Ηρώων 4-Ιερισσός
4kids
4kids.irrstor@gmail.com

ALYOU
ESPRESSO · COCKTAIL · FOOD
ALOU COCKTAIL BAR
ΚΑΜΠΟΥΡΗΣ Θ. - ΚΑΜΠΟΥΡΗΣ Α. ΟΕ
ΙΕΡΙΣΣΟΣ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ, Τ.Κ. 63075
ΤΗΛ.: 23770 41342

Η μεταγραφή του τραγουδιού στη φωνή της Βέτα Χασάπη από το ψηφιακό αρχείο

» παρελθόν, κυκλοφόρησαν και είναι γνωστός μεγάλος αριθμός τραγουδιών, στον δίσκο βινυλίου «**Τραγούδια Ανατολικής Μακεδονίας**» του «**Συλλόγου προς Διάδοσιν της Ελληνικής Μουσικής**» και τους ψηφιακούς δίσκους που κυκλοφόρησαν από τον Πολιτιστικό Σύλλογο Ιερισοῦ «**Κλειθένης**» και προέρχονται από τις ηχογραφήσεις του Ραδιοφωνικού Σταθμού Θεσσαλονίκης το 1968, αλλά και από πιο σύγχρονες ηχογραφήσεις.

Η σχετική έρευνα έχει δείξει μέχρι στιγμής ότι η συλλογή της Π. Χ. Χρηστάρα αποτελεί την ογκωδέστερη και ίσως πληρέστερη καταγραφή της μουσικής κληρονομιάς της περιοχής της Ιερισοῦ. Οι ηχογραφήσεις πραγματοποιήθηκαν κατά τα έτη 1981 – 1984 και η συλλογή αριθμεί περισσότερα από 200 ηχογραφημένα τραγούδια, καθώς και συνεντεύξεις. Να σημειωθεί ότι η συλλογή περιλαμβάνει και περίπου 100 ηχογραφήσεις τραγουδιών που πραγματοποιήθηκαν κατά το ίδιο διάστημα στην περιοχή της Αρναίας. Ορισμένα τραγούδια απαντώνται και στις δύο περιοχές, λογική συνέπεια της γειτνίασης, ιστορικής και γεωγραφικής, των δύο αυτών παλαιών οικισμών. Στο αρχείο ακούγονται οι φωνές είκοσι περίπου ερμηνευτών από την Ιερισό και δέκα από την

» Αρναία. Ο γηραιότερος εξ αυτών ήταν κατά τη διάρκεια της ηχογράφησης 80 ετών (Δημήτρης Κουτσογιώργης), ενώ ο νεώτερος περίπου 30 ετών. Οι Ιερισιώτες που ερμηνεύουν πλέον των εκατόν εξήντα τίτλων τραγουδιών είναι οι:

Στέριος Γκατζώνης με πλέον των σαράντα τραγουδιών, Γιάννης Τσιριγώτης, Μαρία Γατά, Μηλιά Στρούνη-Λαγόντζου, Γιάννης Μαρίνος, Μαρίκα Γκαγκούτσα, Αντώνης Γκαγκούτσας, Βάγια Πλιάκου, Βέτα Χασάπη, Μαρία Καλαϊτζή, Δημήτρης Κουτσογιώργης, Μαρία Παρθενοιώτη, Κατερίνα Μήτρος, Δημήτρης Μήτρος, Ελευθερία Μπαρμπούνη, Στέλλα Παπαδοπούλου, Νικολέτα Τζέλιου και Φλωρίνα Δότσου.

- Στις ηχογραφήσεις εκτός από τα γνωστά τραγούδια της Ιερισοῦ όπως τα «**Μια κόρη από τον Έλυμπο κι από τη Μυτιλήνη**», «**Κάτω στις Χαϊδως τα Νησιά**», «**Πάνω Σβουνή Ήθελα ν' Ανεβώ**», «**Ένα Πουλί Θαλασσινό κι Ένα Πουλί Βουνίσιο**» και πολλά άλλα, περιλαμβάνονται και λιγότερο γνωστά και ερμηνευμένα και κατ' επέκταση ηχογραφημένα όπως τα:
- «**Στην Πόλη Ήμαν Κρητικούδα μου**»
 - «**Δώδεκα Χρόνους Έκανα μ ένα Κοράσι Αντάμα**»
 - «**Σ' ένα Περιβολάκι Μέσα Μπαίνω**»
 - «**Σήμερα δεν Επέρασε τ' Όμορφο Παλλικάρι**»
 - «**Που να Βρω γω Βασιλικό**»
 - «**Κάτω στο Γιαλό Κάτω στο Περιγιάλι**»
 - «**Ένας Κοντός Κοντούτσικος Παίρνει Όμορφη Γυναίκα**»
 - «**Κοράδιον Ετραγούδησε Πα' σε Γιαλένιο**»

Πύργο»
 «**Ήρθαν Καράβια στο Γιαλό**»
 «**Σύρε Πουλάκι κι Έω θα σι το Κτίσω**»
 «**Ξένε μ' τι Θέλεις κι Έρχεσαι**»
 «**Όλες οι Βέργες Είν' Έδώ Μαρία μου**»
 «**Μάνα με Κακοπάντρεψς κι μ' Έδωσες στους Κάμπους**»
 «**Μέσα στα Μαύρα Πέλαγα**»
 «**Δε Ξημερώνεις Μάυρη Αυγή να Πάω στο Πουλί μου**»
 και πολλά άλλα.

Αξίζει να τονιστεί ότι περιλαμβάνονται περίπου 25 τραγούδια που ανήκουν στην κατηγορία Ακριτικά και Κλέφτικα, 7-8 Ιστορικά, 5-6 του Γάμου, 10 περίπου της Ξενιτιάς, 7-8 Μοιρολόγια, 10 περίπου τραγούδια που σχετίζονται με θρησκευτικές εορτές, ενώ τον μεγαλύτερο όγκο καταλαμβάνουν τα τραγούδια της Αγάπης. Ο αριθμός τους προσεγγίζει τα 100 τραγούδια.

Αξίζει να σημειωθεί ότι από τις ηχογραφήσεις του Αρχείου της Π.Χ. Χρηστάρα απουσιάζουν αξιόλογοι ερμηνευτές των οποίων η φωνή είχε διασωθεί σε παλαιότερες ηχογραφήσεις των Δόμνας Σαμίου και Σίμωνος Καρά με χαρακτηριστικότερη την περίπτωση της Βαγγελίας Λαγόντζου, η ερμηνεία της οποίας σε νεανική ηλικία είχε διασωθεί μέσα από την ηχογράφηση δύο τραγουδιών στο Ραδιοφωνικό Σταθμό Θεσσαλονίκης στα μέσα της δεκαετίας του 1980. Ειδικότερα για τη Βαγγελιά Λαγόντζου έγινε

προσπάθεια και ηχογραφήθηκε για το Αρχείο της βιβλιοθήκης του Τμήματος Μουσικών Σπουδών του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, μόλις το Δεκέμβριο του 2017. Παράλληλα ηχογραφήθηκε, κατά τα έτη 2016 και 2017, η Βέτα Χασάπη, ενώ προσπάθεια καταβάλλεται να συνεχιστούν οι ηχογραφήσεις γηραιότερων ερμηνευτών της Ιερισοῦ, η φωνή των οποίων δεν έχει καταγραφεί επαρκώς σε προηγούμενες ηχογραφήσεις.

Εκτός του μεγάλου αριθμού ηχογραφήσεων του Στέριου Γκατζώνη, ο οποίος ηχογραφήθηκε στο σπίτι του, λίγο πριν αποβιώσει, αξιόλογος είναι ο αριθμός και η ποιότητα των ηχογραφημένων τραγουδιών που ερμηνεύουν οι Μαρίκα Γκαγκούτσα, Μαρία Γατά, Βέτα Χασάπη, Γιάννης Τσιριγώτης, Γιάννης Μαρίνος και Βάγια Πλιάκου. Πρέπει να σημειωθεί ότι ένα μέρος του υλικού είναι αποσπασματικό και συνεπώς λιγότερο αξιοποιήσιμο, μιας και η ηλικία πολλών συντελεστών ήταν προχωρημένη και ως εκ τούτου οι δυνατότητες τους περιορισμένες.

Το σύνολο του υλικού που δωρήθηκε, αλλά και συλλέχθηκε κατά τα τελευταία δύο χρόνια, ψηφιοποιήθηκε, καταγράφηκε, ταξινομήθηκε και οργανώθηκε σύμφωνα με την κατάταξη των Γεωργίου Σπυριδάκη και Σπυριδωνος Περιστερή της Ακαδημίας Αθηνών σε Ακριτικά, Ιστορικά, Κλέφτικα, Παραλογές, Του Έρωτα, Του Γάμου, Νανουρίσματα, συνέχεια στην σελ. 14 »

Εγγραφή του τραγουδιού «Ένα πουλί θαλασσινό κι ένα πουλί βουνόσιο» σε ερμηνεία Βέτας Χασάπη από το ψηφιακό αρχείο

Κάλαντα, Θρησκευτικά-Λατρευτικά, Της Ξενιτιάς, Μοιρολόγια, Σκωπτικά. Κατόπιν έγινε προσπάθεια καθαρισμού του ήχου και βελτίωση του ηχητικού αποτελέσματος του, μιας και το υλικό αρχικά φυλασσόταν σε μορφή κασετών για περισσότερα από τριάντα χρόνια. Ωστόσο παρά την παλαιότητα των μέσων που το μουσικό υλικό καταγράφηκε, η κατάσταση του ήταν καλή και με ελάχιστες φθορές. Στη συνέχεια το κάθε ένα τραγούδι τεκμηριώθηκε και οργανώθηκε σύμφωνα με τα σύγχρονα αρχαικά – βιβλιοθηκονομικά πρότυπα, ενώ περιγράφηκε σύμφωνα με τα πρότυπα των μεταδεδομένων (Dublin Core Metadata).

Επιπροσθέτως, έγινε σημαντική προσπάθεια να συλλεχθεί, σε όσα τραγούδια ήταν εφικτό, το ποιητικό κείμενο, καθώς και οι μουσικές τους μεταγραφές. Τριάντα πέντε περίπου εγγραφές τραγουδιών στο Αρχείο περιλαμβάνουν εκτός από την ήχο, το ποιητικό κείμενο και τη μουσική μεταγραφή. Το τελικό αποτέλεσμα φιλοξενείται στο Ψηφιακό Αποθετήριο της Βιβλιοθήκης του Τμήματος Μουσικών Σπουδών του Α.Π.Θ. (<https://sophia.mus.auth.gr/xmlui/>), ως Αρχείο Παραδοσιακής Μουσικής «Δημήτρης Θέμελης». Σε αυτό το ψηφιακό αποθετήριο το υλικό είναι ελεύθερα προσβάσιμο σε

κάθε ενδιαφερόμενο και διέπεται από περιορισμούς χρήσης που έχουν τεθεί από τη δωρήτρια, αλλά και τη βιβλιοθήκη. (Creative Commons Αναφορά Δημιουργού-Μη Εμπορική Χρήση-Όχι Παράγωγα Έργα 4.0 Διεθνές) Πιο συγκεκριμένα, οι χρήστες είναι ελεύθεροι να χρησιμοποιούν το υλικό με την υποχρέωση την αναφορά στους συντελεστές και τον φορέα (με προσθήκη της σχετικής ιστοσελίδας) χωρίς τη δυνατότητα εμπορικής χρήσης του υλικού ούτε της παραγωγής νέου υλικού με βάση το υπάρχον. Με τον τρόπο αυτό προστατεύονται τα δικαιώματα των ερμηνευτών, αλλά και των υπολοίπων συντελεστών του παραχθέντος υλικού.

Αποκλειστικός στόχος του Αρχείου, όπως και της Π.Χ. Χρηστάρα που δώρησε τον κυριότερο όγκο της συλλογής, είναι η διαφύλαξη, αλλά και η ελεύθερη διάθεση και διάδοση της μουσικής κληρονομιάς της Ιερισσού, με τους κατά το δυνατό λιγότερους περιορισμούς, όπως αυτοί αναφέρθηκαν παραπάνω.

Τελειώνοντας θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε ιδιαίτερα τις: Βέτα Χασάπη, Μαρίκα Γκαγκούτσα, Βαγγελιώ, Μηλιά και Μαρία Λαγόντζου και Γιώργο Λαγόντζο για την ουσιαστική συμβολή τους, την Πελαγία Χασάπη και τον Χρήστο Καραστέριο, για

την πολύτιμη βοήθεια τους στη συλλογή και τεκμηρίωση των τραγουδιών, όπως επίσης και για τις πολύτιμες πληροφορίες που μοιράστηκαν μαζί μας.

Βιβλιογραφία

1. Θέμελης, Δημήτρης, Σοφία, Τσοπάνη, Άρης Μπαζμαδέλης. "Αρχείο Ελληνικής Παραδοσιακής Μουσικής 'Δημήτρης Θέμελης' = Archive of Greek Traditional Music 'Dimitris Themelis'". DSpace Βιβλιοθήκη Τμήματος Μουσικών Σπουδών (Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης), sophia.mus.auth.gr/xmlui/handle/123456789/1537.
2. Καμπούρη, Σωτηρία. «Δημοτικά Τραγούδια της Ιερισσού και του Λιβαδερού Κοζάνης». Διπλωματική Εργασία. Τμήμα Μουσικών Σπουδών, Α.Π.Θ., 2008.
3. Καρακάσης, Σταύρος. «Μουσική Αποστολή εις Χαλκιδικήν (6/8-9/9/1959)». Επετηρίς Λαογραφικού Αρχείου (11-12) 1959-1960, σ. 333-341.
4. Νάσση, Βαΐα. "Δημοτικά Τραγούδια Της Ιερισσού Χαλκιδικής". Διπλωματική Εργασία. Τμήμα Μουσικών Σπουδών, Α.Π.Θ., 2011.
5. Χρηστάρα, Παναγιώτα Χαρά. "Le 'Δημοτικό Τραγούδι' (Chanson Traditionnelle) De Halcidique (En Macedoine Grecque)". Δ.Δ. École des Hautes 'Études en Sciences Sociales, 2001.
6. "Creative Commons License Deed." Creative Commons — Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International — CC BY-NC-ND 4.0, creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/.

Απόκριες στην Ιερισσό το 1971. Διακρίνονται από αριστερά: Αστέριος Δημούδας, Δάφνη Δημούδα, Μαρία Τριανταφύλλου, Στυλιανός Τριανταφύλλου, Δημήτριος Μήτρου, Δήμητρα (Τούλα) Μήτρου. [Φωτογραφία του Χρήστου Σουλτάνη]

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ:

Σέρνει = σέρνουν τα φλουριά στο λαιμό,
Αραδίζου = πηγαίνω συχνά,
Πενταράδης = εξαργυρώνω τα φλουριά σε χρήματα,
Κύρης μου = νοικοκύρης του σπιτιού,
Αγάλια = κρυφά, μυστικά,

ΚΟΡΗ ΜΙ ΤΑ ΞΑΝΘΙΑ Σ' ΜΑΛΛΙΑ

Κείμενο : **ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ**

Δημοτικό τραγούδι της Ιερισσού που το τραγουδούσαν την περίοδο της αποκριάς.

Το τραγούδι αποτελείται από 14 στροφές. Τσακίσματα παρατηρούνται σε κάθε στροφή του τραγουδιού.

Στους τέσσερις πρώτους στίχους έχουμε τριτοπρόσωπο αφηγητή που περιγράφει την κοπέλα, η οποία έχει αψεγάδιαστη ομορφιά με έναν ιδιαίτερο τρόπο. Έχει ξανθά μαλλιά και λευκό δέρμα, αλλά η αντίθεση έρχεται με τα μαύρα της μάτια, κάτι το οποίο η φύση δύσκολα θα συνδυάσει.

Καλεί τον ξένο να εξαργυρώσει τα φλουριά του ούτως ώστε να έχει χρήματα (πενταράδης) για να πηγαиноέρχεται και να την βλέπει.

Προτιμά Σάββατο βράδυ, γιατί η μητέρα βρίσκεται στην εκκλησία, ο πατέρας στη δουλειά (ξένα) και τα αδέρφια στο σχολείο. Αυτό παραπέμπει, ίσως, στην εποχή της Τουρκοκρατίας κατά την οποία τα παιδιά (αγόρια) αναγκάζονταν να πηγαίνουν το βράδυ στο σχολείο.

Η συνάντηση θα πρέπει να γίνεται κάθε φορά κρυφά χωρίς να τους καταλάβουν η μητέρα και η αδερφή της. Χαρακτηριστικό στοιχείο της κοινωνίας που απαγόρευε την συνενούρηση του ζευγαριού πριν από το γάμο.

Τα κρεβάτια είναι το ένα δίπλα στο

άλλο και κοιμάται όλη η οικογένεια στον ίδιο χώρο. Συνήθως, όμως, το κρεβάτι του σπιτιού ήταν ένα στο οποίο κοιμόταν το ζευγάρι και τα παιδιά κοιμόταν χαμηλά «στρωματσάδα».

Η τελευταία στροφή του ποιήματος έχει διττή σημασία. Με την κυριολεκτική έννοια το κρεβάτι τρίζει, διότι, η κόρη ξνεται λόγω των ψύλλων που υπάρχουν στο στρώμα. Ένα φαινόμενο συχνό για την εποχή εκείνη. Σύμφωνα μάλιστα με πηγές δύο μέρες μετά την γιορτή του Αγίου Ιωάννη του Προδρόμου, γινόταν το εξής έθιμο: μετά την ανατολή του ήλιου, οι νοικοκυρές πήγαιναν στη θάλασσα και γέμιζαν ένα δοχείο με θαλασσινό νερό και ένα άλλο με άμμο (αμμούδα). Γυρίζοντας στο σπίτι τους, κόβανε κλωνάρια από λυγαριές, τις οποίες έκαναν «φουρκάλια», δηλαδή σκούπες χειροποίητες. Φτάνοντας στο σπίτι, έριχναν στα δωμάτια και στα κατώγια άμμο. Ράντιζαν με το θαλασσινό νερό και μετά σκούπιζαν με τα φουρκάλια. Όλη αυτή η διαδικασία γινόταν για να φύγουν οι ψύλλοι από το σπίτι, που εκείνα τα χρόνια ταλαιπωρούσαν τους ανθρώπους.

Με τη μεταφορική έννοια οι τελευταίες στροφές του ποιήματος έχουν πονηρό περιεχόμενο, καθώς όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως το τραγούδι το έλεγαν την περίοδο της αποκριάς κατά την οποία διακωμωδούσαν τα πάντα. ■

*Κόρη μι τα ξανθιά σ' μαλλιά
κι μι τα μαύρα σ' μάτια,
κι μι τουν άσπρου σου
λαιμό που σέρνουν τα φλουράκια.
Ξέني μ' σαν θέλεις να 'ρχισι
κι αν θέλεις ν' αραδίξεις,
κάτσι κι αράδιασι φλουριά
κι κάντα πενταράδης,
κι πάρτα κι έλα μια βραδιά,
κι ένα Σαββάτου βράδυ,
που πάει μάνα μ' στην εκκλησιά
κι ου κύρης μου στα ξένα,
τα δυο μ' αδέρφια στου σχολιό
σ' ένα χαρτί διαβάζουν.*

*Αγάλια ξέني μ' νά 'ρχισι
κι αγάλια ν' αραδίξεις,
να μη σ' ακούσ' η μάνα μου
κι η σκύλα η αδερφή μου.
Τρία κριβάτια έχουμι,
τα τρία στην αράδα,
στο 'να κοιμάτι η μάνα μου,
κι στ' άλλου η αδερφή μου,
στου τρίτου του καλλίτιρου
κοιμούμι μοναχή μου.
Κόρη μ' τι έχ' η κλίνη σου
κι τρίζει του κριβάτι;
Μάνα μ' ψύλλους μι τσίμπισι
κι τρίζει του κριβάτι.*

ΤΑ ΜΑΥΡΑ ΤΑ ΔΑΜΑΣΚΗΝΑ

*Τα μαύρα τα δαμάσκηνα
Και τ' άσπρα τα λουλούδια
Και τα βασιά βασιλικά
Που τα φορούν κοπέλες*

*Έβγα κορήμ' στον κήπο σου
(και) κόψε μακεδονήσι
(και) κόψε κιτρολέμονο
και βάλ' τα στα ποτήρια
Για να κεράσεις τα παιδιά
Και τους μουσαφιρέους*

*Κερνώντας μια, κερνώντας δύο
Κερνώντας τρεις και πέντε
Και πασ' την τρίτη τη φορά
σπάσανε τα ποτήρια.*

Κείμενο : **ΜΑΡΙΑ ΛΑΓΟΝΤΖΟΥ**

Το παραδοσιακό τραγούδι της Ιερισσού «ΤΑ ΜΑΥΡΑ ΤΑ ΔΑΜΑΣΚΗΝΑ» τραγουδιόταν κατά τη διάρκεια του εθίμου της «κούνιας».

Το κείμενό του δεν είχε καταγραφεί σε καμία σχετική Συλλογή, συνεπώς, η μουσική και η στίχοι του κινδύνευαν να χαθούν.

Καταφέραμε να εντοπίσουμε τους στίχους του τραγουδιού χάρη στην πολύτιμη βοήθεια της κας. Μαρίας Παρθενοιώτη-Μαυρουδή.

Στη συνέχεια, τραγουδήθηκε από την κα. Βαγγελιώ Λαγόντζου και αποδόθηκε στο Τμήμα Μουσικολογίας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, με καθηγητή τον κ. Άρη Μπαζμαδέλη, προκειμένου να καταγραφεί με νότες, διασφαλίζοντας έτσι την διατήρησή του.

Ευχαριστούμε θερμά τις δύο κυρίες για τη σπουδαία συνδρομή τους, καθώς και τον καθηγητή κ. Άρη Μπαζμαδέλη για την ανεκτίμητη αξία προσφορά του στη διάσωση της Ιερισσιώτικης Μουσικής Παράδοσης. ■

Και τίποτα άλλο... [Φωτογραφία της Γκαγκούτσα Μαρίκας]

Hi - Fi εποχής... [Φωτογραφία] της Μανωλούδα Κατερίνας]

Αρτζεντίνα [Φωτογραφία του Σωτηρίου Κώστα]

Για την προίκα
[Φωτογραφία της Χασάπη Κατίνας]

Νεωτερισμοί... εποχής [Φωτογραφία του Σωτηρίου Κώστα]

Μεταφοραί! [Φωτογραφία της Κάρλα Βασιλως]

Εεεεεή οπ!!! [Φωτογραφία του Κολοβογιάννη Τάσου]

Χρυσοχέρης! [Φωτογραφία της Γκαγκούτσα Μαρικας]

Κορίτσια στα δίχτυα [Φωτογραφία της Χασάπη Κατίνας]

Στις κούνιες ... [Φωτογραφία της Κάρλα Βασιλως]

ΣΗΡΟΤΡΟΦΙΑ ΣΤΗΝ ΙΕΡΙΣΣΟ

Κείμενο : ΜΑΡΙΑ ΛΑΓΟΝΤΖΟΥ

..Καράβι νι σκαρώσανι καταμεσου πέλαγου
Βάζουν κατάρτια μπρούτζινα κι αντένις ασημένις
Κι τα πανιά μεταξουτά κι ξάρτια συρματένια
Κι μόρφυν' του καράβι τους κι ου νιος που
τα 'αρμινίζει...

(απόσπασμα από το παραδοσιακό τραγούδι της Ιερισσού «**Ηρθαν τα Κρητικά παιδιά**»)

Η σηροτροφία στην Ιερισσό αποτελεί μια άγνωστη σήμερα ασχολία, που όμως στήριζε τις αγροτικές οικογένειες της Ιερισσού, διαδόθηκε και στα υπόλοιπα μη αγροτικά νοικοκυριά και άνθισε ήδη τον 19ο αιώνα, μέχρι τα μέσα του 20ου, όπως και στην υπόλοιπη Χαλκιδική.

(«**SPIRIT OF THE EAST**» JOURNAL OF TRAVELS, D.URQHART, 1838)

Σήμερα ελάχιστες μνήμες παραμένουν σε ηλικιωμένους ανθρώπους μεταξύ 70 – 90 ετών, από την παιδική τους ηλικία και την ενασχόληση των γονέων ή των παππούδων τους.

Εξάλλου, σπάνια συναντά πια κανείς σκαμινές (συκαμινές ή μουριές) σε μια Ιερισσό, που τότε, όπως μας διηγείται η κα. Κασσάνδρα Μπάντη (περίπου 90 ετών σήμερα):

«... δεν υπήρχε αυλή χωρίς μουριά και πολλά χωράφια, αν δεν είχαν ήδη σκαμινές φυτευτούνταν και αυτά. Κι όταν δεν έφταναν τα φύλλα της Ιερισσού παίρναμε από το Άγιο Όρος όπου, μάλιστα, τα φύλλα ήταν καλύτερα...»

Την εκτροφή μεταξοσκώληκα στην Ιερισσό δεν πρέπει να τη δούμε μεμονωμένα, αλλά μέσα σ' ένα ευρύτερο πλαίσιο δραστηριότητας στη Χαλκιδική (Πολύγυρος, Μεγάλη Παναγία), στη Μακεδονία (Εδεσσα, Έβρος), στα Βαλκάνια (Σερβία, Βουλγαρία), στην Ευρώπη (Ισπανία, Ιταλία, Γαλλία) και στον κόσμο (Ιαπωνία, Ινδία, Περσία).

Εδεσσα 1951, σποροπαραγωγικό εργαστήριο Χατζητζήβα. Στο μικροσκόπιο η κόρη του Ευτυχία [αρχείο Χρήστου Μπρούφα]

Η σηροτροφία άνθισε στη Χαλκιδική ακόμα και την περίοδο του μεσοπολέμου (1920-1940), όταν η Ευρωπαϊκή παραγωγή είχε μηδενιστεί από τη σοβαρότερη ασθένεια του μεταξοσκώληκα, την πιπερίτιδα. Το γεγονός αυτό αποδεικνύουν άρθρα των εφημερίδων «**ΧΡΟΝΙΚΑ ΤΗΣ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ**» και «**ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ**» μεταξύ 1930 και 1935 που περιλαμβάνουν συμβουλές αγροτικών συνεταιρισμών για την εκτροφή και την

Ιερισσιώτικο παραδοσιακό υφαντό από μετάξι. [Εργόχειρο της Δήμητρας (Τούλας) Μήτρου]

προστασία του μεταξοσκώληκα από ασθένειες, ανακοινώσεις της Οικονομικής Εφορίας σχετικά με την ενδεικτική τιμή της οκάς, εκκλήσεις του Γεωργικού Επιμελητηρίου Χαλκιδικής προς την τότε Κυβέρνηση του Γ. Κονδύλη (1935) να συνεχίσει την απαγόρευση εισαγωγής φθηνών κουκουλιών από το εξωτερικό για να ενισχυθεί η τιμή της εγχώριας παραγωγής, διαμαρτυρίες για τη χαμηλή τιμή προσφοράς από τους μεταξέμπορους προς τους παραγωγούς.

Μάλιστα η Χαλκιδική κατείχε σημαντική θέση στην Ελληνική αγορά κουκουλιών παράγοντας 150.000 – 200.000 οκάδες το χρόνο («**ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ**», 20.07.1930).

(βλ. παραρτήματα στη Βιβλιογραφία).

Η μεγάλη εξάπλωση της ενασχόλησης με την εκτροφή μεταξοσκώληκα και σε οικογένειες που δεν ήταν αγροτικές, οφειλονταν στο γεγονός ότι δεν απαιτούσε υψηλό κόστος εγκατάστασης, αφού μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν υπάρχουσες υποδομές (αποθήκες, σταύλοι ,κλπ.), ακόμα και δωμάτια σπιτιών .Χαρακτηριστικά μας αναφέρει η κα. Μήτρου – Κοντού Δήμητρα, πως θυμάται, στα παιδικά της χρόνια να στριμώχνεται όλη η οικογένεια στο κουζινάκι του σπιτιού για να χρησιμοποιηθούν τα δωμάτια για την καλλιέργεια. Εξάλλου δεν απαιτούνταν εξειδικευμένο εργατικό δυναμικό, αλλά αρκούσε η συμμετοχή των μελών της οικογένειας.

Σύμφωνα με τη μαρτυρία της κας. Κασσάνδρας Μπάντη, παραμονές του πολέμου του '40, τα 2/3 περίπου των νοικοκυριών της Ιερισσού έτρεφαν μεταξοσκώληκες, είτε για βιοπορισμό (πουλούσαν στους μεταξέμπορους) είτε για οικιακή χρήση (για να υφάνουν ρούχα και στρωσίδια).

Ο μεταξοσκώληκας είναι η κάμπια του εντόμου *Bombyx mori* και είναι το δεύτερο (μαζί με τη μέλισσα) οικόσιτο έντομο.

Η καλλιέργεια του μεταξοσκώληκα ξεκινούσε την εαρινή περίοδο, Απρίλιο με αρχές Μαΐου, με την επώαση των σπόρων. Οι σπόροι (αυγά του εντόμου) αγοράζονταν σε κουτιά, στο μέγεθος ενός μεγάλου σπιρτόκουτου που το καθένα περιείχε περίπου 20.000 αυγά υβριδίων.

Στην εφημερίδα «**ΧΡΟΝΙΚΑ ΤΗΣ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ**», την 31.07.1960, αναφέρεται η προσπάθεια του Υπουργείου Γεωργίας να ενισχύσει τους σηροτρόφους, διαθέτοντας έναντι 60 δρχ. το ένα τα κουτιά βελτιωμένων σπόρων από την Ιταλία και την Ιαπωνία, που το πραγματικό τους κόστος ανερχόταν σε 200 δρχ.

Κουτί ελληνικού μεταξόσπορου [αρχείο Γιάννη Κύρκου Αικατερινάρη]

Στην Ιερισσό προμηθεύονταν κυρίως κουτιά με σπόρους από το εξωτερικό (Γαλλία, Ιταλία) αλλά και από την Ελλάδα, κυρίως από την Έδεσσα, και μάλιστα υπήρχαν δύο χρώματα, λευκό και κίτρινο κουτί, που οι μεταξοσκώληκες τους παρήγαγαν >>

» λευκό ή κίτρινο μετάξι, αντίστοιχα.

Οι εκτροφείς φρόντιζαν τα νέα κουτιά να περιβάλλονται με την ταινία του Κράτους, γεγονός που διασφάλιζε τον προηγούμενο έλεγχο των σπόρων. («ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ», 04.05.1930).

Για την εκτροφή ενός των σκουληκιών ενός κουτιού χρειαζόταν περίπου 500 κιλά μουρόφυλλα.

Η διαδικασία άρχιζε τη Μεγάλη Εβδομάδα, και συγκεκριμένα την Παρασκευή, όταν, όπως μας διηγείται η κα. Κοντού – Μήτηρου Δήμητρα και η κα. Σαραφιανού Σουλτάνα, στην περιφορά του Επιταφίου, νεαρές κοπέλες και γυναίκες έβαζαν στον κόρφο τους ή κάτω από τη μασχάλη τους τα κουτιά, προκειμένου να ξεκινήσει η διαδικασία της επώασης, με τη θερμοκρασία του σώματός τους.

Κατόπιν τα κουτιά τοποθετούνταν σε δωμάτια που είχαν καθαριστεί καλά και απολυμανθεί με ασβέστη, πάνω σε καθαρά και στεγνά σεντόνια ή πάνω σε πλαίσια, φτιαγμένα από καλάμια ή λυγαριά και απολυμασμένα με γαλαζόπετρα ή καπνούς από θειάφι, που καλυπτόταν με φύλλα εφημερίδων.

(«ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ», 04.05.1930, άρθρο «ΚΑΛΗ ΕΚΤΡΟΦΗ ΜΕΤΑΞΟΣΚΩΛΗΚΟΣ»).

Η φάση αυτή, της επώασης, διαρκούσε περίπου 12 – 15 ημέρες και πολύ σημαντική ήταν η διατήρηση της θερμοκρασίας, της ξηρασίας του χώρου, της ησυχίας και του σκοταδιού

(τοποθετούνταν συνήθως μπλε, χοντρό χαρτί στα παράθυρα).

Ιερισσιώτικο παραδοσιακό υφαντό από μετάξι.
[Εργόχειρο της Μαρίκας Γκαγκούτσα]

Ακολουθούσε η εκκόλαψη των προνυμφών (μικρά, μελανά σκουλήκια). Τα κουτιά τότε παρέμεναν ανοικτά και περιτυλιγόταν με τούλι ή χαρτί εφημερίδας με μικρές σπές, ώστε να μπορούν να διέρχονται τα νεαρά σκουλήκια, χωρίς να συμπαρασύρουν τον υπόλοιπο σπόρο. Οι προνύμφες έπρεπε να ταΐζονται συχνά, τρεις με τέσσερις φορές την ημέρα με στεγνά φύλλα μουριάς κομμένα σε μικρά κομμάτια. Σημαντικό, σ' αυτή τη φάση ήταν να επιτευχθεί να γίνουν τα σκουλήκια «ισοκέφαλα» (ίδια στην ηλικία), ώστε να εκτρέφονται εξίσου και

να περνούν ταυτόχρονα τις «ηλικίες» (= φάσεις ανάπτυξης).

Η φάση αυτή της εκκόλαψης, αποτελούσε και την πρώτη, από τις πέντε, συνολικά, «ηλικίες» του εντόμου. Αμέσως μετά την εκκόλαψη το σκουλήκι άρχιζε να τρώει συνεχώς για 4-5 ημέρες. Κατόπιν σταματούσε να τρώει, σήκωνε ελαφρά το κεφάλι και παρέμενε ακίνητο, σαν να κοιμόταν. Αυτή η φάση λεγόταν « ύπνος » της προνύμφης η οποία δεν κοιμόταν στην πραγματικότητα, αλλά άλλαζε το δέρμα της, αφού το παλαιό δεν την χωρούσε πλέον λόγω της ταχείας ανάπτυξης της. Στη διάρκεια της ζωής της η προνύμφη περνούσε 4 τέτοιους «ύπνους» και 5 «ηλικίες» (φάσεις) τελικά έφτανε να αυξηθεί το βάρος της περίπου 10.000 φορές από το βάρος κατά την εκκόλαψη.

Πολύ σημαντικό, κατά τη φάση της εκτροφής, η οποία διαρκούσε συνολικά 40-50 ημέρες, ήταν τα σκουλήκια να τροφοδοτούνται τακτικά, ακόμα και τη νύχτα, με φύλλα απόλυτα στεγνά και σε κάθε περίπτωση, που να έχουν συλλεχθεί πριν τουλάχιστον 4 ώρες. Σε σχετικές οδηγίες του αποκαλούμενου ειδικού συνεργάτη Επ. Βαβουγιού, στην εφημερίδα «ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ» για την «ΚΑΛΗ ΕΚΤΡΟΦΗ του ΜΕΤΑΞΟΣΚΩΛΗΚΟΣ», την 11.05.1930, αναφέρεται χαρακτηριστικά ότι «... εάν τυχόν βρέχει διαρκώς, προτιμώτερον είναι να μην του δώσω μεν τροφή επί 2 και 3 ημέρας, δεν θα πάθει τίποτε, αρκεί να καταβιβασθεί η θερμοκρασία εις το οίκημά του ...». Επίσης «... φροντίζομεν διά παντός τρόπον να αφαιρέσομεν την πολλήν υγρασίαν από τα φύλλα, θέτοντας ταύτα εις ευάερα και ξηρά μέρη ή ανακινούντες αυτά εντός σινδόνων ...».

Μετά την ολοκλήρωση της εκτροφής, ακολουθούσε το «κλάδωμα». Τα σκουλήκια ανέβαιναν σε κλαδιά (συνήθως λυγαριάς) και με κινήσεις του σώματός τους έπλεκαν το κουκούλι

(ή «βομβύκιον») με το μετάξι που παραγόταν από τους μεταξογόνους αδένες.

Το κουκούλι πλεκόταν από έξω προς τα μέσα με αποτέλεσμα το σκουλήκι να εγκλωβίζεται στη φούσκα και σταδιακά να μεταμορφώνεται σε χρυσαλλίδα.

Το πλέξιμο ολοκληρωνόταν σε 12 περίπου ημέρες και ακολουθούσε η απομάκρυνση των κουκουλιών από τα κλαδιά («ξεκλάδωμα»). Το «ξεκλάδωμα» έπρεπε να γίνει γρήγορα, μέσα σε 2-3 ημέρες προκειμένου να γίνει σύντομα η «απόπνιξη»: το ψήσιμο των κουκουλιών ώστε να ψοφήσει το έντομο μέσα στο κουκούλι, αλλιώς μεταμορφώνεται σε πεταλούδα και σπάει το κουκούλι, ακυρώνοντας όλη την προηγούμενη προσπάθεια...

Το έντομο αυτό λεγόταν «πουμπουρία» (στα Ιερισσιώτικα, «μπουμπούρια») και χρησιμοποιούνταν, μετά την απομάκρυνση από τα κουκούλια για

Κουκούλια μεταξοσκώληκα.

δόλωμα, απ' τους ψαράδες.

Τα κουκούλια που συλλέγονταν δινόταν στον έμπορο (για τις οικογένειες που καλλιεργούσαν για βιοποριστικούς λόγους) ή κρατούνταν από τις οικογένειες εκείνες που απλώς καλλιεργούσαν για

Ιερισσιώτικο παραδοσιακό υφαντό από μετάξι.
[Εργόχειρο της Μαρίκας Γκαγκούτσα]

οικιακή παραγωγή υφασμάτων (για εργόχειρα) ή ρούχων.

Το κάθε κοινό κουκούλι έβγαζε 6-7 μέτρα κλωστής, ενώ το βελτιωμένο, 11 περίπου μέτρα μετάξι και αγοραζόταν προς 13-14 δρχ. το κιλό το κοινό, και 21 δρχ. το κιλό, το βελτιωμένο («ΧΡΟΝΙΚΑ ΤΗΣ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ», 31.07.1960).

Όπως αποδεικνύεται από τα δημοσιεύματα της εποχής, ο μεγάλος αγώνας των παραγωγών και των συνεταιρισμών τους ήταν να εμποδίσουν την εισαγωγή κουκουλιών από το εξωτερικό, γεγονός που επέτρεπε στους μεταξέμπορους να «... αναγκάσωσι τους κουκουλοπαραγωγούς της Ελλάδος να πωλήσουσι τα κουκούλια των εις εξευτελιστικά τιμάς...»

(«ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ» 29.09.1935).

Η Κλωστή ...

Προκειμένου να «ανοιχτεί» το κουκούλι, και να βγει η κλωστή, βραζόταν σε μεγάλα καζάνια. Το βράσιμο των κουκουλιών αποκάλυψε τυχαία και μια άλλη ιδιότητα του μεταξιού που άνοιξε το δρόμο για τη χρήση του στην κοσμετολογία: οι εργάτριες στα καζάνια των κουκουλιών («ντριστα-ρισσες» στα Ιερισσιώτικα) είχαν πάντα νεανικά και σφριγηλά πρόσωπα. Αυτό οφειλόταν στην πρωτεΐνη σερικίνη που απο- συνέχεια στην σελ. 20 »
τελεί βασικό συστατικό του

Ιερισσιώτικο παραδοσιακό υφαντό από μετάξι. [Εργόχειρο της Δήμητρας (Τούλας) Μήτηρου]

μεταξιού και περιέχονταν στους ατμούς από τα καζάνια που έβραζαν τα κουκούλια.

Η αφαίρεση της σερικίνης επίσης δίνει στη μεταξωτή κλωστή τη λεία και γυαλιστερή υφή και όψη, αφού η αρχική υφή της μεταξωτής κλωστής είναι τραχιά και σκληρή(αυτή την τραχιά και σκληρή όψη έχουν και τα Ιερισσιώτικα εργόχειρα των φωτογραφιών, αφού είναι φτιαγμένα από ακατέργαστο μετάξι).

Ακολουθούσε το στέγνωμα και η επεξεργασία του νήματος με ειδικά εργαλεία: το τλυγάδ, το ροδάκι, η ανέμη, το καλαμοκάνι, η σαίτα. Το νήμα ήταν, ανάλογα με την επεξεργασία του πιο χοντρό (το γνωστό «**κουκουλάρικο**») που χρησιμοποιούνταν για ρούχα και βαριά υφάσματα ή λεπτότερο, για εργόχειρα.

Αφού βαφόταν με ειδικά χρώματα, υφαινόταν στον αργαλειό.

Όπως μας αναφέρει η κα. Κασσάνδρα Μπάντη, τα φορέματα που υφαινόταν στον αργαλειό ήταν μακριά και μεσάτα, με σκίσιμο μέχρι το γόνατο και άνοιγμα στο λαιμό και τα φορούσαν πρώτη φορά την Τρίτη μέρα του Πάσχα, στην επέτειο στο Μαύρο Αλώνι, που θεωρούνταν η μεγάλη γιορτή των Ιερισσιωτών. Τα πιο «**δημοφιλή**» χρώματα ήταν άσπρο, πράσινο και βυσσινί.

Η μακροχρόνια ενασχόληση των Ιερισσιωτών με τη σηροτροφία, έκανε το μετάξι, αναπόφευκτα, βασικό υλικό για την Ιερισσιώτικη παραδοσιακή, γυναικεία, στολή, το «**καβάδι**»:

Κεντημένο μεταξωτό ύφασμα στόλιζε το άνοιγμα της τραχιάς, στο λαιμό του καβαδιού.

Επίσης, μεταξωτό κεντημένο ύφασμα, με λουλούδια ή άλλα σχέδια ραβόταν στο εσωτερικό του μανικιού της στολής, ώστε, μόλις διπλωνε προς τα έξω, να φαίνονται τα σχέδια.

Στη μέση, πάνω από την ποδιά δενόταν ένα μεγάλο μεταξωτό μαντήλι με κρόσσια, για ζωνάρι, που το ονόμαζαν «**λαχούρι**», δένοντάς το στη δεξιά πλευρά οι παντρεμένες και στην αριστερή οι ελεύθερες.

Ακόμα, ένα κεντημένο μεταξωτό μαντήλι έδεναν στο κεφάλι, ανάμεσα στο φέσι και στο

«**τεπέ**»(= στρογγυλεμένο, κεντητό ύφασμα που τοποθετούνταν στο κάτω μέρος από το φέσι). Το μεταξωτό αυτό μαντήλι το συγκρατούσαν οι πλουσιότερες με κοσμήματα ή καρφίτσες και οι πιο φτωχές, απλώς το έδεναν.

(Περιοδικό «**ΚΥΤΤΑΡΟ**, τεύχος 13/2016, άρθρο «**ΚΑΒΑΔΙ, Η ΤΟΠΙΚΗ ΦΟΡΕΣΙΑ ΤΗΣ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΙΕΡΙΣΣΟΥ, Ι. ΠΛΙΟΥΚΑΣ** »

Σχετικά, αξίζει να αναφερθεί και η μαρτυρία, το 1830, του Σκωτσέζου περιηγητή στον Πολύγυρο, DAVID URQUHART, που καταφέρνει να μας γυρίσει πίσω στην εποχή του μεταξιού στη Χαλκιδική και να μας γεμίσει χρώματα, και εικόνες ...

: «...η γυναικεία του οικοδεσπότη μου αποκατέστησε τη φήμη των βαφέων, των υφαντριών, των πιλοποιών και των κεντητριών του Πολύγυρου, δείχνοντάς μου για γκαρνταρόμπα, η οποία υπερέβη τις προσδοκίες μου. Το υλικό κατασκευής φαινόταν ότι ήταν μεταξωτό ύφασμα. Το μετάξι ήταν χωρίς στρίψιμο και με πυκνή ύφανση. Είχε έτσι την απαλότητα του μαλλιού και τη λάμψη του μεταξιού. Η ελαστικότητα του υλικού έκανε τις πτυχές να σχηματίζονται ελεύθερα και αέρινα, όπως σε μία εσάρπα, ενώ το βάρος του υλικού τους προσέδιδε αγαλαματένια ευκρίνεια και συμπαγή υφή .. η εκλεκτή και επίσημη γκαρνταρόμπα της οικοδέσποινας μου αποτελούνταν από τέσσερα φορέματα, τα οποία ανέφερε ότι αντιστοιχούσαν στις τέσσερις εποχές του χρόνου. Τα μανίκια και η φούστα ήταν διακοσμημένα με μια βαθειά μπολντούρα περίτεχνου κεντήματος, γενικά με τετράγωνα σχήματα, πολύ περίπλοκα, που έμοιαζαν με τις μπορντούρες των εσαρπών από καμίρ. Μπροστά και γύρω απ' το λαιμό, υπήρχαν στενότερες ρίγες με το ίδιο σχέδιο. Το κέντημα είναι με μεταξωτή κλωστή, τα χρώματα είναι όλα ανεξίτηλα και πανέμορφα. Αυτά τα φορέματα πλένονται χωρίς να προκληθεί κάποια ζημιά στη μορφή ή στο χρώμα και αντέχουν για πολλές γενιές. Τα τέσσερα εν λόγω φορέματα είχαν τα ακόλουθα χρώματα: καφέ όμπρα, ανοικτό μπλε, βαθύ κόκκινο και κίτρινο. Οι γενικές αποχρώσεις

των μπορντούρων ποικίλαν έτσι ώστε να ταιριάζουν. **Δε χρειάζεται να προσθέσω ότι όλα τα υλικά ήταν φτιαγμένα στο σπίτι και η εργασία οικιακή δημιουργία...**»

(Απόσπασμα από το Περιοδικό «**ΠΟΛΥΓΥΡΟΣ**», Λαογραφικού Ομίλου Πολύγυρου, Πολύγυρος, ο τόπος & οι άνθρωποι, Επιμέλεια Γιάννης Δ. Κανατάς, Πολύγυρος, 2010).

Η καλλιέργεια του μεταξιού ανακαλύφθηκε στην Κίνα το 2.690 π.χ. και διατηρήθηκε μυστική περίπου 20 αιώνες. Η εξαγωγή αυγών ή η αναφορά στην καλλιέργεια τιμωρούνταν με θανατική ποινή. Η Κίνα, η Ινδία και η Περσία υπήρξαν τα βασικά κέντρα εμπορίας του μεταξιού.

Ο δρόμος όμως του μεταξιού δεν μπορούσε παρά να περάσει από την Ιερισσό....

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ (ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ –ΠΗΓΕΣ)

«**ΙΕΡΙΣΣΟΣ ΑΙΩΝΙΟ ΤΑΞΙΔΙ ΣΤΟΥΣ ΔΡΟΜΟΥΣ ΤΗΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ**», ΓΙΑΝΝΗ Π. ΜΑΡΙΝΟΥ, ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 2001.

«**ΠΟΛΥΓΥΡΟΣ , Ο ΤΟΠΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ**», ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ «**ΠΟΛΥΓΥΡΟΣ**», ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΓΙΑΝΝΗ Δ. ΚΑΝΑΤΑ, 2010

«**ΚΥΤΤΑΡΟ ΙΕΡΙΣΣΟΥ**» ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ , ΤΕΥΧΟΣ 13/2016

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ «**ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ**» 1930-1960

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ «**ΧΡΟΝΙΚΑ ΤΗΣ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ**»1930-1960

«**SPIRIT OF THE EAST**» JOURNAL OF TRAVELS, D.URQUHART, LONDON, 1838.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Ευχαριστώ θερμά τους συνεργάτες : ΧΡΗΣΤΟ ΚΑΡΑΣΤΕΡΓΙΟ για την παραχώρηση αρχαιακού και φωτογραφικού υλικού από το προσωπικό του αρχείου, καθώς και τις πολύτιμες παρατηρήσεις του σχετικά με το άρθρο.

ΥΨΗΛΑΝΤΗ ΚΩΣΤΑ (Σουρτούκι) για την συμμετοχή του στις συνεντεύξεις και τη συλλογή πληροφοριών σχετικά με το θέμα του άρθρου. ■

ΜΑΡΜΑΡΑ ΛΕΜΟΝΗΣ

ΓΡΑΝΙΤΕΣ - ΠΕΤΡΕΣ - ΜΝΗΜΕΙΑ- ΕΚΚΛΗΣΑΚΙΑ
ΣΚΑΛΕΣ - ΔΑΠΕΔΑ- ΕΙΔΗ ΜΝΗΜΕΙΩΝ

ΜΕΓ. ΠΑΝΑΓΙΑ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗ (λίγο έξω από το χωριό)

ΤΗΛ.: 23720 31132

ΚΙΝ.: 6945 751696 (Δημήτρης)

ΚΙΝ.: 6948 256180 (Γιώργος)

e-mail: lemon25s@hotmail.com

fb:Μάρμαρα Λεμονής

ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ ΚΑΙ ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Κείμενο : ΔΗΜΗΤΡΗΣ Α. ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

Ζούμε σε μια εποχή όπου κάποιοι άνθρωποι αντιλαμβάνονται τη ζωή μέσα από μια επίπλαστη και ψεύτικη εικόνα, αυτή που τους προσφέρεται από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης και την καταπίνουν αμάσητη επειδή η πραγματικότητα που ζουν δεν μπορεί να τους προσφέρει κάποια διαφορετική διέξοδο, μια κάποια χαραμάδα προς την κατανόηση του κόσμου, τον αυτοσεβασμό τους.

Οι άνθρωποι έχουν χάσει τον πραγματικό χρόνο, τον ουσιαστικό χρόνο που ωριμάζουν τα πράγματα, έχουν χάσει την αναγκαία βραδύτητα – απαραίτητη για τη σκέψη, για την αίσθηση και την απόλαυση της ζωής. Θεωρούν υπέρτατη αξία το χρήμα, μαθαίνοντας να εκτιμούν μόνον ό,τι αγοράζεται και πουλιέται. Οπότε, ακόμα και η εκπλήρωση βασικών αναγκών τους, όπως το φαγητό, ο έρωτας, η ανάγνωση, έχουν καταντήσει «**προϊόντα**» προς εκμετάλλευση.

Ζούμε στον κόσμο του διαδικτυακού παιχνιδιό-τοπου τρέφοντας την ψευδαισθηση της «**ανοιχτής, πανανθρώπινης ελευθερίας**», του «**δημόσιου διαλόγου**», αγνοώντας ότι ο πολύχρωμος αυτός κόσμος της διαδραστικής εικόνας είναι απλώς προέκταση του φυσικού μας κόσμου. Αγνοώντας ότι στο βαθμό που ο φυσικός κόσμος έχει καταντήσει μια στυγνή και βάρβαρη αγορά, που υποτάσσει κάθε δίκαιο και ηθική στους νόμους του άγριου χρηματιστικού κέρδους, το ίδιο ακριβώς ισχύει και στον διαδικτυακό. Πέρα από την οποία αδιαμφισβήτητη χρησιμότητα του διαδικτύου, ως εργαλείου, ζούμε σε ένα απέραντο ψηφιακό εργοστάσιο όπου οι πάντες, είτε μας αρέσει είτε όχι, διαθέτουμε ακατάπαυστα τις υπηρεσίες μας, το χρόνο μας, τη ζωή μας.

Οι άνθρωποι πορεύονται, πλέον, διδασκόμενοι

να μην ελπίζουν κάτι καλύτερο από το προσωπικό, εθισμένοι στο να αντικρίζουν τον κόσμο με τα τρύπια μάτια της Μπάρμπι, μαθαίνοντας ότι το πιο σημαντικό πράγμα στη ζωή είναι το εύκολο, γρήγορο κέρδος, χάνοντας το βιβλίο και το διάβασμα ως εργαλείο ζωής.

Ωστόσο, βιβλίο εστί παραμυθία και απάντηση. Με το βιβλίο γαληνεύουν ο νους και η ψυχή, για να μπορέσουν να ξανακοιταχτούν στο μαγικό τους καθρέφτη και να πλάσουν το όραμα της επόμενης μέρας. Βιβλίο και διάβασμα οδήγησαν το ανθρωπινό γένος στην εξέλιξη, μέσα από την ευγένεια κάθε συναισθήματος. Με το βιβλίο και το διάβασμα θα αντιμετωπιστούν, εκ νέου, οι παραλογισμοί των δύσμοιρων καιρών μας. Με όπλα διαχρονικά πνευματικά, με στρατούς εννοιών, με ήθος και αξιοπρέπεια θα αντιμετωπιστούν οι ξύλινοι έως ανόητοι λόγοι, οι γυρολόγοι πωλητές των ανθρωπινων αναγκών. Η αναδημιουργία ενός καλύτερου, δικαιότερου κόσμου, ξεκινά από εδώ, από τις σκέψεις που αναδύονται μέσα από τις γραμμές των βιβλίων και των κειμένων.

Ας γίνουν οι τόποι του βιβλίου τόποι απόδρασης, η σκέψη τόπος προορισμού, οι χάρτινες σελίδες ριπές θαλασσινής αύρας χειμώνα – καλοκαίρι και οι γειτονιές των καταφρονεμένων γειτονιές των βιβλιοφάγων: οι καταφρονεμένοι θα πάνουν να είναι οι αμελητέοι του συστήματος και θα γίνουν οι σκεπτόμενοι κριτές του.

Ας διαβάζουμε στους δρόμους. Σε πεζούλες, σε παγκάκια, σε πάρκα. Εκεί που το κείμενο αναπνέει μακριά από τα θερμοκήπια της πλήξης. Εκεί που οι λέξεις μπλέκουν με τις μορφές, η ποίηση των στίχων με τον πεζό των πεζοδρομίων, εκεί που οι εικόνες μπλέκουν με τις εικόνες. Ας διαβάζουμε στο μετρό, στα τρόλεϊ, στα λεωφορεία, αφήνοντας τον συνειρμό να τρέχει γρηγορότερα από το συρμό.

Ας κάνουμε τα πάντα στη ζωή μας έχοντας δίπλα μας ένα βιβλίο. Ας τρώμε παρέα με ένα βιβλίο, ας πίνουμε κρατώντας ένα βιβλίο, ας κοιμόμαστε συντροφιά με ένα βιβλίο. Οι σελίδες του αναζητούν χώρο στα πιο πυκνοκατοικημένα ράφια της ψυχής μας. Από το σπίτι, από τη δουλειά, από το δρόμο, ας χαρίσουμε ένα βιβλίο, ας ανταλλάξουμε ένα βιβλίο, ας στείλουμε ένα βιβλίο, ας δώσουμε ένα βιβλίο στον άλλον. Είναι η μόνη απάντηση στους διαταραγμένους καιρούς μας, όπου η ψυχή ψάχνει κάπου να πιαστεί, όπου τα μάτια αναζητούν την ελπίδα, όπου ο νους αγωνιά να γοητευτεί για να πράξει.

Ήρθε η ώρα να ξαναμυηθούμε στη σοφία των αιώνων, με το βιβλίο. Ας γίνει, λοιπόν, η ανάγκη γνώση και επίγνωση. Οι βιβλιοθήκες, οι τόποι βιβλιοσυνανήσεων είναι ανοιχτά και μας περιμένουν. Ας πράξουμε μια επανάσταση. Ας αντισταθούμε στην απομόνωση και στον κοινωνικό αποκλεισμό. Ας σηκωθούμε από τον καναπέ της τηλεόρασης και ας πάμε σε μια συνάντηση συγγραφέων. Για μας γράφουν, ακόμη κι όταν είναι κλεισμένοι στο σύμπαν τους. Το δικαιούμεστε, καθώς τα βιβλία είναι ανοιχτά σε όλους ανεξαιρέτως, είναι πιο ελεύθερα και δημοκρατικά ακόμη κι από αυτούς που τα γράφουν.

Και, ναι, είναι η φυγή από την πραγματικότητα μέσα στην πραγματικότητα, είναι το νυχτερινό ραντεβού, η ανάπαυλα την ώρα της ξεκούρασης, η απογευματινή σιέστα με παγωμένο κοκτέιλ κάτω από τον ήλιο ή με παγωτό σοκολάτα.

Οι λέξεις, οι σκέψεις, μας ανοίγουντα απλόχερα. Είναι εκεί για μας. Ο αναγνώστης έχει πια τον πρώτο λόγο. Ο πολίτης έχει πια τον πρώτο λόγο. Ας γίνει, λοιπόν, ο πολίτης αναγνώστης και ο αναγνώστης πολίτης. Τότε, το συλλογικό νόημα της επίγνωσης θα 'ναι τόσο εκκωφαντικό, που κανείς δεν θα μπορεί να το αγνοήσει.

Τότε η επανάσταση της ανάγκης θα έχει γίνει πράξη.■

ΚΡΕΟΠΩΛΕΙΟ
ΑΦΟΙ ΧΑΣΑΠΗ
Ιερισσός Χαλκιδικής
Τηλ. 23711 Κασιόπης 22.284 - 23.466
Οικότ. 22.425 - 22.424

- Άρνια
- Κατσικια
- Μοσχαρια
- Χοιρινα
- Προβατα
- Ζυγοურια

ΟΛΑ ΝΤΟΠΙΑ

Ζαχαροπλαστείο
Παρθενιάδη

Ιερισσός - Χαλκιδική Τηλ. 23770 23800
zaxaroplasteioartheniadi@outlook.com.gr

VICKO
Μια ζωή πολύ...τέλεια

ΚΡΥΣΤΑΛΛΑ - ΕΙΔΗ ΔΩΡΩΝ - ΟΙΚΙΑΚΑ - ΜΙΚΡΟΕΠΙΠΛΑ

Αϊβαζίδου Κλεοπάτρα
ΤΗΛ. & FAX: 23770 22223 Κιν. 6972 997 453
ΙΕΡΙΣΣΟΣ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ

ΒΙΟΠΑΘΟΛΟΓΙΚΟ - ΜΙΚΡΟΒΙΟΛΟΓΙΚΟ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ

Ιασις

Dott. Βαρκάρης Δημήτρης

Ιερισσός Χαλκιδικής
Τηλ: 23770 41100
κινητό : 6945 416 436

Ο ΙΕΡΙΣΣΙΩΤΗΣ ΗΡΩΑΣ ΤΟΥ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΥ ΑΓΩΝΑ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ ΤΣΟΧΑΣ

Κείμενο : ΧΡΗΣΤΟΣ ΚΑΡΑΣΤΕΡΓΙΟΣ

Στις αρχές του 20ου αιώνα η περιοχή της Μακεδονίας έγινε το πεδίο αντιπαράθεσης των χριστιανικών Βαλκανικών κρατών που διεκδικούσαν εδάφη σε αυτή από την καταρρέουσα Οθωμανική Αυτοκρατορία. Ήδη, από τα τέλη του 19ου αιώνα η Βουλγαρία βασιζόμενη στην συνθήκη του Αγίου Στεφάνου είχε εντείνει την προπαγάνδα της στη περιοχή προσπαθώντας να προσεταιριστεί τους σλαβόφωνους της Μακεδονίας καταπιέζοντας και τρομοκρατώντας παράλληλα τον ακμάζοντα ως τότε ελληνικό πληθυσμό. Ως μέτρο αντίδρασης στη βουλγαρική προκλητικότητα οργανώθηκαν ντόπια ελληνικά ένοπλα σώματα ανταρτών που γρήγορα συνεπικουρήθηκαν από Έλληνες αξιωματικούς και εθελοντές της ελεύθερης Ελλάδας. Ο Μακεδονικός αγώνας ήταν ουσιαστικά η ένοπλη απάντηση στη σταδιακά αυξανόμενη οργανωμένη βία από τη Βουλγαρική πλευρά που ξεκίνησε ήδη από την ίδρυση της Βουλγαρικής Εξαρχίας το 1870 και είχε ως σκοπό τη Βουλγαροποίηση των χριστιανικών πληθυσμών και την αλλοίωση της εθνικής τους φυσιογνωμίας προς όφελος των Βουλγαρικών διεκδικήσεων. Μπροστά στον κίνδυνο απώλειας της Μακεδονίας, πλήθος Ελλήνων Μακεδόνων αγωνίστηκαν με αυτοθυσία, δίνοντας πολλές φορές και τη ζωή τους σε αυτόν τον αγώνα. Ένας από αυτούς ήταν και ο Ιερισσιώτης ήρωας Μακεδονομάχος Χριστόδουλος Τσόχας (1879- 1970). Το 1960, δημοσίευσε την αυτοβιογραφία του η εφημερίδα «Φωνή της Χαλκιδικής» σε δύο συνέχειες: στις 31 Ιουλίου και στις 7 Αυγούστου. Αν και ήξερε ανάγνωση και γραφή ο ίδιος, το πιθανότερο είναι ότι την έγραψε ο γραμματέας τότε της κοινότητας Ιερισσού, Περικλής Αποστολίδης⁴⁵:

«Ο ΜΑΚΕΔΟΝΟΜΑΧΟΣ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ ΤΣΟΧΑΣ»

Ή δρᾶσις ἀπὸ τὸ ἔτος 1903 μέχρι τοῦ 1909
καὶ ἀπὸ τὸ 1909 μέχρι τοῦ 1913

Εἰς ἡλικίαν 18 χρονῶν ἐγεννήθηκε τὸ αἰσθημα
τοῦ Ἑλλήνου πατριώτου, πῆρα τὴν ἀπόφασιν παρὰ

Το παράσημο με το οποίο τίμησε η Ελληνική Πολιτεία τον Χριστόδουλο Τσόχα.

τὴν νεαράν μου ἡλικίας νὰ βγῶ στὰ ἔθνικὰ ἀνταρ-
τικὰ σώματα.

Ἦμουν στὸ Ἅγιον Ὄρος στὴν Ἱερὰν Μονὴν Σίμωνος Πέτρας, εἶπα στον ἡγούμενον τὴν ἀπόφασιν, μ' ἔδωσε τὴν εὐχὴν του, μὲ ἠλόγησεν, καὶ τὴν ἐπ' αὐριον ξεκίνησα γιὰ τὴν ἀπόφασίν μου.

Πῆγα εἰς Θεσσαλονίκην στὸν πρόξενον Δημήτριον Κάκαβον (ἢ Ζώνη) ὁποῖος ἔδειξε κάποιον δισταγμὸν λόγῳ τῆς νεαρᾶς μου ἡλικίας, κατόπιν ὁμως ἐιδικῆς προσκλήσεως τοῦ ἀρχηγοῦ Κωνσταντίνου Μπουκουβάλα⁸ ἐδέχθη νὰ μοῦ δώσῃ ἱματισμὸν καὶ ν' ἀναχωρήσω διὰ τὸ σῶμα τοῦ ἀρχηγοῦ Μπουκουβάλα.

Ἐπαρουσιάσθην μὲ τὴν ἐπιστολὴν τοῦ κ. Προξένου εἰς τὸν ἀρχηγὸν ποῦ ἔμεινεν στὸν κάτω Βάλτο Κουλακιάς.

1) Πρῶτη ἐντύπωσις τοῦ ἀρχηγοῦ ἦταν ἀπογοητευτικὴ λόγῳ τῆς ἡλικίας, ἀφοῦ ὁμως ὕστερα ἀπὸ ἓνα σωρὸ θεωρίες καὶ ἀπογοητεύσεις εἶδε τὸ θάρρος μου καὶ τὴν ἀδάμαστον ἀπόφασίν μου μὲ χτύπησε στίς πλάτες μὲ ἐνηγκαλίσθη καὶ μοῦ εἶπε: πᾶρε παιδί μου ὅποιο ὄπλο σ' ἀρέσει γιὰτὶ σ' ἀξίζει.

Ἐκεῖ ἔμεινα ἐπὶ δύο μῆνας ὑπὸ τὰς διαταγὰς του, καθαρίζον τὰς τὴν περιοχὴν ἀπὸ τὰ διάφορα βουλγαρίζοντα στοιχεῖα δίδοντας συνεχεῖς μάχας. Αὐτὸ ἦταν γιὰ μένα τὸ πρῶτον βῆμα τῆς ἱστορίας μου.

Ἐκτιμήσας τὸ θάρρος μου καὶ τὴν δρᾶσιν μου ὁ ἀρχηγός μου εἶπε διάλεξε τρία ἄλλα παλληκάρια ὅποια σ' ἀρέσουν καὶ θὰ πᾶς στὸ βάλτο τῶν Γιαννιτσῶν στὸ χωριὸ Λιανοβέργιο θὰ βρῆς τὸν πρόεδρον καὶ θὰ συγκεντρώσεις ὅλες τὶς βάρκες τῆς περιοχῆς.

Ἀμέσως διαλεξα τὰ παλληκάρια καὶ νύκτα ξεκίνησα γιὰ τὴν ἀποστολήν μου, ἐπραγματοποίησα τὴν ἐντολήν καὶ μετὰ ἔκαμα τὴν κρυφὴ καλύβα. Πρῶτοι ἀντάρται ποῦ πάτησαν ἐκεῖ ἦμουν ἐγὼ ὡς ὑπαρχηγός καὶ τὰ τρία παλληκάρια.

Ἡ δρᾶσις τῆς κρυφῆς καλύβης ἦταν ὀρμητήριον διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν ὅλης τῆς περιοχῆς καὶ σήμερον ἡ τοποθεσία αὕτη λέγεται κρυφὴ καλύβα.

Ἀφοῦ ἐτελείωσε ἡ ἀποστολή μου καὶ ἐτοίμασα τὰ πάντα ἔστειλα γράμμα στὸν ἀρχηγό μου καὶ ἦλθε μὲ ὄλον του τὸ σῶμα καὶ ἐκεῖ συνεχίσαμε τὸν ἀγῶνα μέχρι τελείας ἐξοντώσεως τῶν Βουλγάρων. Μὲ τὸν ἀρχηγὸν Μπουκουβάλα ἔμεινα ἑπτὰ (7) μῆνας, λόγῳ ὁμως τῆς ἐλονοσοῦσης περιοχῆς προσβληθεὶς ἀπὸ ἐλονοσίαν ἀντικατεστάθην ἀπὸ τὸν ἀρχηγὸν Ματαπά¹¹ (ἢ Μαυρομιχάλην¹²) μ' αὐτὸν ἔμεινα πέντε (5) μῆνες δίδοντας συνεχεῖς μάχας καίοντας καὶ θερίζοντας τὰ πάντα, οὗτος ὁμως προσβληθεὶς ἀπὸ ἐλονοσίαν ἀντικατεστάθη διὰ τοῦ ἀρχηγοῦ Γεωργίου Μακροπούλου¹³ (ἢ Πλάπα) μ' αὐτὸν ἔμεινα 3 μῆνες συνεχίζοντας τὸ ἔργον τῆς ἐθνικῆς ἀπελευθερώσεως. Εἰς ἓνα σημεῖον ὡς ἐνθυμούμαι ἦλθα εἰς ρῆξιν μὲ τὸν ἀρχηγὸν μου διότι δὲν ἄκουσε τὴν συμβουλὴν μου θελήσας νὰ βάλῃ περισσοτέρους ἄνδρας εἰς τὴν βάρκαν του δὲν παρήλθε ὥρα καὶ κατὰ τὴν ὥραν τῆς μάχης βούλιαξε ἡ βάρκα του, ἐγκατέλειψε τὰ παιδιά καὶ αὐτὸς ἐπέστρεψεν μὲ ἄλλην βάρκαν. Τότε τοῦ εἶπα εἶδες τί ἔκαμες ἀρχηγέ μου; τί γίνονται τὰ παιδιά; δὲν ξέρω μοῦ εἶπε. Τότες τὸν λέγω κάθησε αὐτοῦ καὶ ἐγὼ θὰ τοὺς φέρω ὅπωςδήποτε νεκροὺς ἢ

Ο ήρωας του Μακεδονικού Αγώνα Χριστόδουλος Τσόχας στο σύνταγμα των Νεότουρκων (1908), σε ηλικία 29 χρ..

ζώντας.

Πῆρα τὴν βάρκα μου καὶ ἐν μέσῳ σφαιρῶν βρήκα τὴν βάρκα καὶ τὰ τρία παιδιά ζῶντα βουτηγμένα μέσα στὸ νερό καὶ τὶς λάσπες ρουφηγμένα ἀπὸ τὶς βδέλες.

Ξεβούλιαξα τὴν βάρκα καὶ πῆρα τὰ παλληκάρια καὶ δὲν ἀρκοῦσε αὕτη ἡ θυσία μου. Μεθυσμένος ἀπὸ ὄργην πῆγα καὶ μέχρι τῆς Βουλγαρικῆς καλύβης καὶ ἔβαλα φωτιά.

Ἐπέστρεψα μετὰ στὸν ἀρχηγὸν μου τὸν παρέδωσα τὴν βάρκα καὶ τὰ παλληκάρια, μοῦ ζήτησε τὴν ταμπακέραν μου καὶ μοῦ εἶπε ἀπὸ σήμερον σοῦ δίδω τὸν τίτλον τοῦ ὑπαρχηγοῦ μου.

Μέσα στὴν λίμνην τῶν Γιαννιτσῶν ὑπῆρέτησα μέσα στὰ νερά καὶ στὴν ἐλονοσία ἐπὶ 15 μῆνας¹⁴ συνεχῶς μὲ τὴν προστασίαν τοῦ Μεγάλου Θεοῦ δίχως μία μέρα νὰ αἰσθανθῶ ἀδιαθεσίαν.

Μετὰ τὴν πάροδον τῶν 15 μηνῶν ζήτησα ἓνα μῆνα ἄδειαν νὰ πάγῳ νὰ γνωρίσω τὴν Ἀθήνα. Προθύμως μ' ἔδωσε τὴν ἄδειαν ὑπὸ τύπον πιστοποιητικοῦ ὅλης μου τῆς δράσεώς μου τῶν ἀγῶνων μου καὶ αὐτοθυσίας μου ἵνα τὸ χρησιμοποίησω ὅπου δεῖ.

Πῆγα εἰς Ἀθήνας ἐπαρουσιάσθην εἰς τὸν

»

» ἄρχηγόν τῶν Σωμάτων Κωνσταντίνου Μαζαράκη¹⁵ καί ἀφοῦ εἶδε τὰ ἐν τῷ πιστοποιητικῷ μου γραφόμενα μὲ ὑποχρέωσε νὰ καταγῶ στό πολεμικὸν ναυτικὸν ἐπὶ δύο (2) ἔτη διὰ νὰ ἀποκτήσω τὰ Ἑλληνικά δικαιώματα¹⁶ ὅπως καὶ ἔπραξα ὑπρετήσας ὡς ἐξῆς: Εἰς Πόρον 4 μῆνες. Ἀλφιῶν¹⁷ ποταμῷ 3 μῆνες στό ἀντιτορπιλικὸν Σπέτσαι 6 μῆνες καὶ ὑπόλοιπους εἰς ὑποβρύχιον ἄμυναν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ ναυάρχου Βουδούρη.

Ἀφοῦ ἐτέλειωσε ἡ θητεία μου ἔγινα δημότης Ἀθηνῶν.

Ἐκεῖ συνηγήθη μετὰ τοῦ ἀρχηγοῦ μου Μπουκουβάλα ὁ ὁποῖος μοῦ εἶπε νὰ πάγω καὶ πάλιν στό ἀνταρτικά καὶ ἐγὼ τοῦ εἶπα προθύμως πηγαίνα.

Ἐφυγα ἀπὸ τὴν Ἀθήνα καὶ πῆγα εἰς Λάρισα καὶ συνηγήθη με τὸν ἀρχηγὸν Καραπάνον¹⁸.

Ἐφυγα ἀπὸ τὴ Λάρισα καὶ πήγαμε πρὸς τὴν Καρατζόβαν ἐκεῖ ἔμεινα μαζί του ἐπὶ ἕναν χρόνον δίδοντας συνεχῶς μάχας καὶ αἷμα γράφοντας σελίδες δόξας.

Τὸ 1908 ἔγινε τὸ Σύνταγμα¹⁹ μᾶς διέταξε τὸ προξενεῖον νὰ παρουσιασθῶμε ὅπως καὶ ἐγένετο.

Ἐπειδὴ ἐγὼ ἔλειπα ἀπὸ τὸ χωριό μου Ἰερισσό ἐπὶ 14 χρόνια, ζήτησα ἄδεια ἀπὸ τὸν ἀρχηγόν μου νὰ δῶ τὸ χωριό μου καὶ τοὺς δικούς μου ὅπως καὶ ἔπραξε ὁ ἀρχηγός μου.

Ἦλθα στο χωριό μου καὶ ἔμεινα ἐπὶ 15 ἡμέρες, εἶδα τοὺς δικούς μου καὶ ἔφυγα διὰ τὴν Ἱερὰν Μοῆν Σίμωνος Πέτρας διὰ νὰ ἀφήσω τὸν ὄπλιμόν μου καὶ νὰ γυρίσω εἰς Ἀθήνας.

Φεύγοντας ἀπὸ τὸ χωριό μου ἄφησα εἰς τὸν ἄρχοντα τοῦ χωριοῦ μου Ἰωάννην Μαρίνον²⁰ ὅτι θὰ βρισκομαι ἐκεῖ κ' ἂν μου ζητήσουν νὰ με εἰδοποιήσουν. Ἐν τῷ μεταξύ ἔμαθε ὁ ὄπλαρχηγός Γεώργιος Γιαγλῆς²¹ ὁ ὁποῖος δέν εἶχε παρουσιάσθῃ ὅτι βρισκομαι στο Ἅγιον Ὄρος καὶ ἔστειλε ἀπεσταλμένον του μὲ γράμμα του νὰ με βρῆ, πῆρα τὸ γράμμα του εἶδα τὴν πρόσκλησιν του καὶ πῆγα πρὸς συνάντησίν του, ἀφοῦ καὶ αὐτὸς παρουσιάσθηκε περάσαμε ἀπὸ τὸ χωριό μας Ἰερισσὸν καὶ φύγαμε μαζί διὰ Νιγρίταν, μόλις φθάσαμε ἐκεῖ ὁ Γιαγλῆς πῆγε στό προξενεῖο τῶν Σερρῶν κατὰ τὸ ἔτος 1908-1909 καὶ συνηγήθη μετὰ τοῦ προξένου καὶ συζητήσανε τὰ τοῦ ἀγῶνος.

Ἐπιστρέψας δέν μοι εἶπε τίποτε σχετικόν, τὴν ἐπομένη πῆρα ἔγγραφο ἀπὸ τὸν πρόξενον Σερρῶν Σαχτούρη²² καὶ μοῦ ἔλεγε νὰ παρουσιασθῶ ἐνώπιόν του, μαζί με τὸ ἔγγραφο του πῆγα στὰς Σέρρας καὶ παρουσιάσθην στὸν πρόξενον, ἀφοῦ τὸν ἐχαιρέτισα τοῦ εἶπα στὰς διαταγὰς σας.

Ὁ πρόξενος μοῦ εἶπε «**Τσοχα θὰ σοῦ ἐμπιστευθῶ μία μεγάλη καὶ σοβαρὰ ἀποστολή γὰ τὴν Ἀθήνα, θέλω νὰ φανῆς παλληκάρη**» καὶ μοῦ ἔδωσε τὰ ἔγγραφα. Περιβληθῆς Τουρκικὴν στολὴν καὶ με χίλιες δυὸ προφυλάξεις ξεκίνησα ἀπὸ τὰ Σέρρας διὰ Ἀθήνας γιὰ τὴν μεγάλην καὶ ἱερὰν ἀποστολήν μου.

Ἐφθασα εἰς Ἀθήνας ἐπαρουσιάσθην στό Ἰπουργεῖον Στρατιωτικῶν²³ στὸν Ἰπουργὸν Γερογιάννη²⁴, ἐκεῖ ἔμεινα ἐπὶ δεκαπέντε (15) ἡμέρας παρακαλουθόμενος ἀπὸ μυστικούς ὅπως βεβαιωθῶν τὰ τοῦ χαρακτήρος μου καὶ ἐμπιστοσύνης δεδομένου ὅτι οἱ προγενέστεροι δέν ἐκράτησαν μυστικὴν τὴν ἀποστολήν των.

Ἀφοῦ βεβαιώθησαν πλήρως περὶ τοῦ ἡθους μου μὲ φώναξαν στό Ἰπουργεῖον μοῦ ἔδωσαν τὰ ἔγγραφα καὶ πῆγα στὸν Πειραιᾶ πῆρα τὴν εὐκαιρίαν καὶ παρουσιάσθην στὸν ναύσταθμον, κάθησα στό ὑπάριον ὑποβρύχιον ἄμυνα²⁵ καὶ ἦλθε βάρκα καὶ μοῦ πῆρε καὶ μοῦ ἐπιβίβασαν στό Τορπυλοβόλον

Ὁ Ἰερισσιώτης ἥρωας Γεώργιος Γιαγλῆς.

ὑπὸ τὴν Διοίκησιν τοῦ Κυβερνήτου Ἀνθυποπλοιάρχου τότες Ἰωάννου Δεμέστιχας²⁶.

Ἀφοῦ ἐτοιμάσθησαν ὅλοι ὁ Ἀνθ/ρχος Ἰωάννης Δεμέστιχας μοῦ εἶπε: τώρα Τσοχα ἀπὸ δῶ καὶ πέρα ἐσὺ εἶσαι ὁ Κυβερνήτης καὶ ὁδηγός τοῦ πλοίου. Πήγαμε στὴν Σκόπελο ἔνθα ἦταν ἡ ἀποθήκη τῶν ὄπλων παρέλαβα 4 χιλιάδες ὄπλα καὶ πολεμοφόδια καὶ ξεκινήσαμε διὰ τὸ Μαρμάρι²⁷ Ὀλυμπιάδος Χαλκιδικῆς ἔνθα ἐκεῖ ἀνεμένον βάρκες ἀπὸ τὴν Ἰερισσόν.

Κατὰ τὸ τρίτον ταξίδι τῆς μεταφορὰς τῶν ὄπλων στό Μαρμάρι μᾶς ἐκλείσει μεγάλη τρικυμία ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας κινδυνεύοντες νὰ προδοθῶμε, σὲ μιά στιγμὴ πῆγα στὴν κορυφή τοῦ βουνοῦ νὰ δῶ τὸν καιρὸν, ξάφνου βλέπω νὰ κυματίζη στὸν ἰστὸν ἡ γαλανόλευκος. Τότες τρέχω καὶ φωνάζω τὸν Δεμέστιχαν ὡς ὑπεύθυνον καὶ τοῦ λέγω ἡμεῖς κινδυνεύομε νὰ προδοθῶμεν καὶ ἐσὺ βάζεις σημαῖαν, τί χάλια εἶναι αὐτά, αὐτὸς μοῦ ἀπαντᾷ, ἐγὼ θὰ βουλιάξω τὸ βαπόρι καὶ θὰ φύγομε ὅπως ὅπως.

Ὁ Ἰωάννης Δεμέστιχας (καπετάν Νικηφόρος) δεξιὰ, με τοὺς Μακεδονομάχους Τέλλο Ἄγρα (κέντρο) καὶ τὸν Κωνσταντῖνο Σάρρο, (καπετάν Κάλα) ἀριστερά.

Τότες τοῦ λέγω, αὐτὸ δέν εἶναι παλληκαριά, μάλλον προδοσία, σὰ νὰ λέμε τοὺς Τούρκους τὰ φέραμε τὰ ὄπλα καὶ ἐλάτε νὰ τὰ πάρετε, δέν θὰ γίνη αὐτὸ, ὁ καιρὸς δείχνει στὴν καλύτερευσιν καὶ τὸ βαρόμετρον αὐτὸ λέγει, κατεβάσπτε τὴν σημαῖαν

καὶ φύγετε πρὶν μᾶς πιάσουν. Στὴν διαταγήν μου ὑπάκουσε ὁ καλὸς ἀξιωματικὸς καὶ ἔφυγε διὰ τὸν προορισμὸν του.

Ἐν τῷ μεταξύ μὲ τίς βάρκες²⁸ οἱ ὁποῖες περιέμεναν ἐκεῖ μετέφερα τὰ ὄπλα εἰς Ματσίκι²⁹ καὶ ὅταν ἔμαθαν καὶ ἦλθαν αἱ Τούρκοι δέν βρῆκαν τίποτε.

Ἀπὸ τὸ Ματσίκι ὁ Γιαγλῆς τὰ παρελάμβανε καὶ τὰ μεταφέραμε μαζί εἰς τὸ χωριὸ Χούμη³⁰ στό σπίτι τοῦ Κυριάκου, ἐκεῖ ἦταν ἡ ἀποθήκη, ἀπὸ ἐκεῖ τὰ παρελάμβανον οἱ ὄπλαρχηγοὶ Γιαγλῆς καὶ Μινόπουλος καὶ τὰ κάμανε διανομὴ στὰ χωριά τῆς περιφερείας Νιγρίτης, μέρος τῶν ὄπλων στείλαμε καὶ στὸν πρόξενον Σερρῶν Σαχτούρη.

Δι ὄλην μου τὴν ἐθνικὴν μου δρᾶσιν ὁ ὄπλαρχηγός Γιαγλῆς μοῦ ἔδωσε τὸν τίτλον τοῦ ὄπλαρχηγοῦ 100. Τὸν ὁποῖον καὶ ἔφερα καὶ ἀπὸ τοὺς προγενεστέρους ὄπλαρχηγούς.

Ἦλθε τὸ ἔτος 1912, ἔγινεν ὁ πόλεμος μὲ τοὺς Τούρκους, ἐκεῖ νέες δόξες, νέο αἷμα, νέα θαύματα, σὲ μιά μάλιστα ἀποστολή ἐγὼ μὲ πέντε (5) παλληκάρια ἀφόπλισα ἕναν λόχον Τούρκων μ' ἕνα στρατήγημά μου, τὸ κατόρθωμά μου αὐτὸ μ' ἔκανε να... λάβω κάθε ἐπικίνδυνον ἀγῶνα.

Τελειώνοντας μὲ τοὺς Τούρκους, ἦλθε τὸ 1913 ὁπότε ἐκηρύχθη ὁ πόλεμος μὲ τοὺς Βουλγάρους, μεθυσμένος ἀπὸ τίς δόξες ἐκεῖ πλέον ἔδωσα τὸ ἰσχυρότερον χτύπημα, ἐπιστρέψας εἰς τὸ χωριό μου νικητὴς καὶ ὑπερήφανος διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς ἀγαπημένης μου μάνας μου Ἑλλάδος.

Κατὰ τὸ 1928 ἅπαντα τὰ δικαιολογητικά μου κατόπιν διαταγῆς τοῦ Ἰπουργείου Στρατιωτικῶν ὑπέβαλα στό ἐν λόγω ὑπουργεῖον καὶ μοῦ ἦλθε τὸ δίπλωμα μου καὶ τὸ μετάλλειον, τὸ μὲν μετάλλειον ἔχω, τὸ δὲ δίπλωμα μοῦ τὸ εἶχε κρῦψη ἡ γυναῖκα μου κατὰ τὴν ἐδῶ ἄφιξιν τῶν Βουλγάρων κατὰ τὴν κατοχήν καὶ ἔπαθε ἀλοιώσιν.

Ἐγὼ κρυπτόμην εἰς Ἅγιον Ὄρος μετὰ τοῦ ἀομάτου ὁ ὄπλαρχηγὸς Γιαγλῆς, δεδομένου ὅτι μᾶς καταζητοῦσαν οἱ Βούλγαροι.

Ἐπίσης καὶ στα γεράματά μου κατὰ τῶν ἐπιχειρήσεων... κατόπιν προσκλήσεως τῶν ἀξιωματικῶν Ζαμάνη καὶ Τσιλιγκαριδῆ ἐχρησιμοποιήθη ὡς ὁδηγός με θαυμάσια ἀποτελέσματα.

Αὐτὴ εἶναι ἡ ἐθνικὴ μου δρᾶσις καὶ μὲ πικρὸν παράπονον εἰς ἡλικίαν 81 χρονῶν νὰ πέννημαι καὶ νὰ ὑποφέρω.

Ζήτηω ἡ ΕΛΛΑΣ
==ΤΕΛΟΣ==

Ὡς τὸ τέλος τῆς ζωῆς του παρέμεινε ἕνας θερμὸς ἀνιδιοτελής πατριώτης, που ἀρνήθηκε με οποιοδήποτε τρόπο νὰ ἐξαργυρώσει τις υπηρεσίες που πρόσφερε στην πατρίδα. Τὴν ἐποχὴ του Μακεδονικοῦ Ἀγῶνα ἔλεγε στη γυναῖκα του: «**κάλλιο τὰ παιδιὰ μας νὰ εἶναι φτωχὰ καὶ ἐλεύθερα, παρά χορτάτα καὶ σκλαβωμένα**»³¹. Ὅταν τὸ 1967, σὲ ἡλικία 88 χρ., τὸν ἐπισκέφτηκε ὁ Ἄγγελος Ἀνεστόπουλος γιὰ τὴν ἐκδόση τοῦ βιβλίου του «**Ὁ Μακεδονικὸς Ἀγὼν 1903-1908**...», τὸν ρώτησε ἀν εἶχε κάποιο παράπονο. Του ἀπάντησε: «**Ὅυτε ἔχω οὔτε θὰ ἔχω. Ὑπηρετήσα τὴν Πατρίδα μου μαζί με ὅλα τὰ ἀδέλφια τῆς Ἑλλάδας, μέχρι που τὴν ἀπελευθερώσαμε καὶ εἶμαι εὐχαριστημένος διότι ἔζησα νὰ τὴν ἰδῶ ἐλευθέραν. Ὅταν ἀγωνιζόμεν δέν ὑπελόγιζα οἰκονομικὰ ὀφέλη, ἀλλὰ τὴν διάσωσιν καὶ ἐλευθέρωσιν τῆς φυλῆς μας...**»

Ὁ Χριστόδουλος Τσοχὰς εἶναι ἕνας ἀπὸ τοὺς Χαλκιδικιώτες που ἀγωνίστηκαν με ταπεινότητα καὶ θερμῆ γιὰ τὴν πατρίδα. Ἐχομε χρέος νὰ κρατήσουμε τὴ μνήμη του ζωντανή.

συνέχεια στὴν σελ. 24 »

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1 Ο Χριστόδουλος Τσόχας του Νικολάου, γεν. 1879, απεβίωσε στις 11 Οκτωβρίου του 1970 σε ηλικία 91 χρ.. Η κηδεία του έγινε με δημοτική δαπάνη, τιμώντας με αυτόν τον τρόπο η ιδιαίτερη πατρίδα του την προσφορά του στους εθνικοαπελευθερωτικούς αγώνες «εφ. Φωνή της Χαλκιδικής, 25 Οκτωβρίου 1970, σ. 3».

2 Αυτοβιογραφία, Ο Μακεδονομάχος Χριστόδουλος Τσόχας, εφ. Φωνή της Χαλκιδικής, φ. 375, 31 Ιουλίου 1960, σ.3.

3 Ό.π., φ. 376, 7 Αυγούστου 1960, σ. 3.

4 Ο Περικλής Αποστολίδης (γεν. 1903), τελούσε χρέη γραμματέα της κοινότητας Ιερισσού.

5 Πληροφορία του εγγονού και του δισέγονου του Χρ. Τσόχα, Νικόλαου και Βασιλείου Καραβασιλή.

6 Η αναδημοσίευση του κειμένου γίνεται στην αρχική του μορφή χωρίς παρεμβάσεις και αλλοιώσεις.

7 Ο Δημήτριος Κάκαβος του Νικολάου (και Κάκαβος, 1870–2 Μαρτίου 1960) ήταν Έλληνας στρατιωτικός και μετά την αποστρατεία του πολιτευτής. Υπηρέτησε ως βουλευτής Θεσσαλονίκης και ως αντιπρόεδρος της Βουλής. Από το 1904 ως το 1907 με το ψευδώνυμο Ζώης, υπηρέτησε στο Προξενείο της Θεσσαλονίκης, ως συνεργάτης του Προξένου Κορομηλά. Με τον τρόπο αυτό οργάνωσε τον Μακεδονικό Αγώνα ενώ πολέμησε και στους άλλους πολέμους. Από το 1920 ως την κατάρρευση του Μικρασιατικού Μετώπου ήταν Φρούραρχος Θεσσαλονίκης. Αποστρατεύτηκε με το βαθμό του Αντιστρατήγου.

8 Ο Κωνσταντίνος Μπουκουβάλας ή καπετάν Πετρίλος από το Γύθειο της Μάνης, είναι ο πρώτος Έλληνας αξιωματικός που εγκαταστάθηκε στη λίμνη των Γιαννιτσών. Γεννήθηκε το 1877 και απεβίωσε το 1932 σε ηλικία 55 χρ. Το 1898 βγήκε από τη σχολή Ευελπίδων ως ανθυπολοχαγός και κατατάχθηκε στα εθελοντικά σώματα του Μακεδονικού Αγώνα. Στις αρχές Μαΐου του 1905 μπήκε για πρώτη φορά οργανωμένο ελληνικό σώμα στον περίφημο βάλτο των Γιαννιτσών, το σώμα του υπολοχαγού Κωνσταντίνου Μπουκουβάλα. Ο Μπουκουβάλας παρέμεινε αρχηγός στον Βάλτο των Γιαννιτσών ως τον Νοέμβριο του 1905, οπότε αναγκάστηκε να επιστρέψει στην ελεύθερη Ελλάδα, διότι είχε κλονισθεί η υγεία του από την ελονοσία και την υγρασία.

9 Σημερινή Χαλάστρα.

10 Το Λιανοβέργι, ανήκει στο δήμο Αλεξάνδρειας. Στην οθωμανική περίοδο ανήκε στα χωριά που απάρτιζαν το Ρουμλούκι.

11 Το «καπετάν Ματαπάς» είναι το ψευδώνυμο του Μακεδονομάχου Μιχαήλ Αναγνωστάκου. Γεννήθηκε το 1878 στη Μάνη. Σπούδασε στη Φιλοσοφική Σχολή Αθηνών και στη συνέχεια ακολούθησε την στρατιωτική καριέρα. Το 1905 πήρε μέρος στον Μακεδονικό αγώνα. Από τον Μάρτιο μέχρι τον Οκτώβριο του 1906 έδρασε στη λίμνη των Γιαννιτσών ως υπαρχηγός σώματος. Σκοτώθηκε κατά την διάρκεια του Β' Βαλκανικού πολέμου, το 1913, στην μάχη του Λαχανά.

12 Ο καπετάν Τσόχας εξιστορεί τους αγώνες του σε ηλικία 81 χρ.. Τα γεγονότα του Μακεδονικού αγώνα ήταν χρονικά πυκνά. Είναι λογικό να αμφιβάλλει για μερικά ονόματα, όπως στην περίπτωση αυτή του Μαυρομιχάλη. Ο αξιωματικός του Ελληνικού στρατού Στυλιανός Μαυρομιχάλης (Μαυρομάτης), έδρασε κυρίως στην περιοχή της Καβάλας. Ο Χριστόδουλος Τσόχας του Νικολάου, γεν. 1879, απεβίωσε στις 11 Οκτωβρίου του 1970 σε ηλικία 91 χρ.. Η κηδεία του έγινε με δημοτική δαπάνη, τιμώντας με αυτόν τον τρόπο η ιδιαίτερη πατρίδα του την προσφορά του στους εθνικοαπελευθερωτικούς αγώνες «εφ. Φωνή της Χαλκιδικής, 25 Οκτωβρίου 1970, σ. 3».

Ο Κωνσταντίνος Μπουκουβάλας ή καπετάν Πετρίλος.

Αυτοβιογραφία, Ο Μακεδονομάχος Χριστόδουλος Τσόχας, εφ. Φωνή της Χαλκιδικής, φ. 375, 31 Ιουλίου 1960, σ.3.

Ό.π., φ. 376, 7 Αυγούστου 1960, σ. 3.

Ο Περικλής Αποστολίδης (γεν. 1903), τελούσε χρέη γραμματέα της κοινότητας Ιερισσού.

Πληροφορία του εγγονού και του δισέγονου του Χρ. Τσόχα, Νικόλαου και Βασιλείου Καραβασιλή.

Η αναδημοσίευση του κειμένου γίνεται στην αρχική του μορφή χωρίς παρεμβάσεις και αλλοιώσεις.

Ο Δημήτριος Κάκαβος του Νικολάου (και Κάκαβος, 1870–2 Μαρτίου 1960) ήταν Έλληνας στρατιωτικός και μετά την αποστρατεία του πολιτευτής. Υπηρέτησε ως βουλευτής Θεσσαλονίκης και ως αντιπρόεδρος της Βουλής. Από το 1904 ως το 1907 με το ψευδώνυμο Ζώης, υπηρέτησε στο Προξενείο της Θεσσαλονίκης, ως συνεργάτης του Προξένου Κορομηλά. Με τον τρόπο αυτό οργάνωσε τον Μακεδονικό Αγώνα ενώ πολέμησε και στους άλλους πολέμους. Από το 1920 ως την κατάρρευση του Μικρασιατικού Μετώπου ήταν Φρούραρχος Θεσσαλονίκης. Αποστρατεύτηκε με το βαθμό του Αντιστρατήγου.

Ο Κωνσταντίνος Μπουκουβάλας ή καπετάν Πετρίλος από το Γύθειο της Μάνης, είναι ο πρώτος Έλληνας αξιωματικός που εγκαταστάθηκε στη λίμνη των Γιαννιτσών. Γεννήθηκε το 1877 και απεβίωσε το 1932 σε ηλικία 55 χρ. Το 1898 βγήκε από τη σχολή Ευελπίδων ως ανθυπολοχαγός και κατατάχθηκε στα εθελοντικά σώματα του Μακεδονικού Αγώνα. Στις αρχές Μαΐου του 1905 μπήκε για πρώτη φορά οργανωμένο ελληνικό σώμα στον περίφημο βάλτο των Γιαννιτσών, το σώμα του υπολοχαγού Κωνσταντίνου Μπουκουβάλα. Ο Μπουκουβάλας παρέμεινε αρχηγός στον Βάλτο των Γιαννιτσών ως τον Νοέμβριο του 1905, οπότε αναγκάστηκε να επιστρέψει στην ελεύθερη Ελλάδα, διότι είχε κλονισθεί η υγεία του από την ελονοσία και την υγρασία.

Σημερινή Χαλάστρα.

Το Λιανοβέργι, ανήκει στον δήμο Αλεξάνδρειας. Στην οθωμανική περίοδο ανήκε στα χωριά που απάρτιζαν το Ρουμλούκι.

Το «καπετάν Ματαπάς» είναι το ψευδώνυμο του Μακεδονομάχου Μιχαήλ Αναγνωστάκου. Γεννήθηκε το 1878 στη Μάνη. Σπούδασε στη Φιλοσοφική Σχολή Αθηνών και στη συνέχεια ακολούθησε την στρατιωτική καριέρα. Το 1905 πήρε μέρος στον Μακεδονικό αγώνα. Από τον Μάρτιο μέχρι τον Οκτώβριο του 1906 έδρασε στη λίμνη των Γιαννιτσών ως υπαρχηγός σώματος. Σκοτώθηκε κατά την διάρκεια του Β' Βαλκανικού πολέμου, το 1913, στην μάχη του Λαχανά.

Ο καπετάν Τσόχας εξιστορεί τους αγώνες του σε ηλικία 81 χρ.. Τα γεγονότα του Μακεδονικού αγώνα ήταν χρονικά πυκνά. Είναι λογικό να αμφιβάλλει για μερικά ονόματα, όπως στην περίπτωση αυτή του Μαυρομιχάλη. Ο αξιωματικός του Ελληνικού στρατού Στυλιανός Μαυρομιχάλης (Μαυρομάτης), έδρασε κυρίως στην περιοχή της Καβάλας.

13 Ο Έλληνας ανθυπολοχαγός του πεζικού Γεώργιος Μακρόπουλος ή Κλάπας, έδρασε στην περιοχή του Βάλτου από τον Ιούλιο του 1906.

14 Το γεγονός αυτό φανερώνει την δυνατή κράση του Ιερισιώτη οπλαρχηγού Χριστ. Τσόχα. Οι Έλληνες αξιωματικοί σπάνια μπορούσαν να αντέξουν στις κακουχίες του βάλτου περισσότερο από 5 ή 6 μήνες.

15 Ο Κωνσταντίνος Μαζαράκης – Αινιάν (1869-1949) ήταν Έλληνας οπλαρχηγός και μακεδονομάχος. Γνωστός και ως καπετάν Ακρίτας. Υπήρξε αξιωματικός του Ελληνικού Στρατού και ένας από τους κύριους οργανωτές του Μακεδονικού Αγώνα. Ανήλθε στο βαθμό του Αντιστρατήγου. Το 1905, συγκρότησε σώμα μακεδονομάχων και ως αρχηγός του ανταρτικού σώματος, με το όνομα «Καπετάν Ακρίτας», έδρασε κατά των Βουλγάρων με επιτυχία, στην περιοχή του Βερμίου και στην Καρατζόβα (Αριδαία). Ο Κωνσταντίνος Μαζαράκης δεν υπήρξε αρχηγός ενός σημαντικού σώματος κατά το Μακεδονικό αγώνα αλλά, ο συντονιστής της δράσης των ελληνικών ανταρτικών σωμάτων της κεντρικής και της δυτικής Μακεδονίας και ο σύνδεσμος μεταξύ των Προξενείων Θεσσαλονίκης και Μοναστηρίου.

Ο Κωνσταντίνος Μαζαράκης-Αινιάν.

16 Μέχρι το 1912, η Μακεδονία αποτελούσε μέρος της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και οι πολίτες της είχαν την Οθωμανική υπηκοότητα. Για να αποκτήσει την ελληνική ο καπετάν Τσόχας,

ήφανθος
CAFE PATISSERIE

έπρεπε να υπηρετήσει στον Ελληνικό Στρατό.

17 Το «ΑΔΦΕΙΟΣ» με το «ΑΧΕΛΩΟΣ», «ΕΥΡΩΤΑΣ» και «ΠΗΝΕΙΟΣ», χαρακτηρίζονταν πολλές φορές λόγω της ονομασίας τους, και ποταμόπλοια. Χρησιμοποιήθηκαν κυρίως ως οπλιταγωγά και είναι τα πρώτα που μετείχαν σε αποβατικές επιχειρήσεις στη νεότερη ιστορία της Ελλάδας.

18 Ο Μακεδονομάχος Χρήστος Καραπάνος έφερε την εποχή αυτή τον βαθμό του επιλοχία πέζικου. Εδράσε, από το 1906 ως το σύνταγμα των Νεότουρκων το 1908, κυρίως στην περιοχή της Αριδαίας (Καρατζόβας), αλλά και στον βάλτο των Γιαννιστών.

Ο Γεώργιος Μακρόπουλος ή Κλάπας.

19 Το νεοτουρκικό κίνημα του 1908 με τις αρχικά φιλελεύθερες επαγγελίες του και την εφαρμογή του Συντάγματος που υπόσχονταν ισότητα ανάμεσα στις εθνότητες, στάθηκε αφορμή να τερματιστεί ο Μακεδονικός Αγώνας και η δράση των Ελλήνων αξιωματικών. Η Ελληνική κυβέρνηση ανακάλεσε τον Ιούνιο του 1908 όσους αξιωματικούς βρίσκονταν ακόμα στη Μακεδονία.

20 Ο Ιωάννης Μαρίνος του Αναγνώστη, γεννήθηκε το 1848 στην Ιερισσό και απεβίωσε το 1916. Διετέλεσε Δημογέροντας (κοινοτικός άρχοντας) της Ιερισσού και Προεστός. Το 1908, σε ηλικία 60 χρ., ήταν μέλος της Επιτροπής Αμύνης Ιερισσού που σκοπό είχε την βοήθεια στον εθνικό αγώνα.

21 Ο Γεώργιος Γιαγλής (1869 - 1946) ήταν Έλληνας οπλαρχηγός από την Ιερισσό της Χαλκιδικής και ένας από τους σημαντικότερους ήρωες του Μακεδονικού Αγώνα. Περισσότερες πληροφορίες στο: <http://www.kyttaro.eu/to-periodiko/teychos-02-2010/i-symboli-tis-ierissoy-ston-makedoniko-agona/>.

22 Ο Αντώνιος Σαχτούρης (γεν. 1866) ήταν Έλληνας διπλωμάτης από την Ύδρα. Την περίοδο του Μακεδονικού Αγώνα διετέλεσε πρόξενος στη πόλη των Σερρών από το 1906 ως το 1909. Τα σπάνια διοικητικά προσόντα και η έντονη φιλοπατρία του, βοήθησαν στο μακεδονικό αγώνα που τον υπηρετήσε με αυτοθυσία. Για τη δράση του οι Βούλγαροι προσπάθησαν να τον φονεύσουν.

23 Πιθανότατα εννοεί το Υπουργείο Εξωτερικών που είχε την εποπτεία του εγχειρήματος.

24 Εδώ ο Χριστόδουλος Τσόχας λανθάνει στο όνομα. Τα γεγονότα την εποχή αυτή ήταν ιδιαίτερα πυκνά και η ηλικία του περασμένη, 81 χρ.. Όμως το σημείο αυτό είναι ιδιαίτερα ενδιαφέρον. Οι αδελφοί Θεοχάρης και Μαυρουδής Γερογιάννη από την Αρναία Χαλκιδικής και καταγωγή από την Ήπειρο, είχαν ιδρύσει τον Κεντρικό Μακεδονικό Σύλλογο «Μέγας Αλέξανδρος»,

ο οποίος δρούσε αυτόνομα από την κεντρική επιτροπή του Μακεδονικού Αγώνα. Χρηματοδοτούσαν, μεταξύ των άλλων πατριωτικών τους δράσεων, και το ένοπλο σώμα του καπετάν Γιαγλή που δρούσε ανεξάρτητο από τα άλλα σώματα της Μακεδονίας και υπάκουε μόνο στον Κ. Μακεδονικό Σύλλογο. Το 1908 η ελληνική κυβέρνηση, μετά από τουρκικό διάβημα, υποχρέωσε το σώμα του Γιαγλή να ταχθεί κάτω από τις εντολές του Προξενείου Σερρών. Τη χρονική αυτή στιγμή συνεργάστηκε μαζί του και ο καπετάν Τσόχας, που ως τότε ήταν υπό τις εντολές του Ελληνικού Προξενείου Θεσσαλονίκης. Ο πρόξενος Σαχτούρης είχε την άποψη, ότι σύντομα οι Νεότουρκοι θα στραφούν εναντίον του Ελληνισμού. Και δικαίωθηκε. Έτσι, τον Σεπτέμβριο του 1908 συστάθηκε η «Πανελλήνιος Οργάνωση» που σκοπό είχε την προάσπιση των συμφερόντων του Ελληνισμού στην Ευρωπαϊκή Τουρκία. Ήταν υπό την καθοδήγηση του Υπουργείου Εξωτερικών και στις οδηγίες λειτουργίας του αναφέρει ότι κάθε έκθεση, αναφορά και αλληλογραφία από τις Προξενικές αρχές της Ευρωπαϊκής Τουρκίας και τους Έλληνες πράκτορες των Προξενείων θα αποστέλλεται στην οργάνωση μέσω του Υπουργείου Εξωτερικών (Γ.Ε.Σ., Ο ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΣ ΑΓΩΝ ΚΑΙ ΤΑ ΕΙΣ ΘΡΑΚΗΝ ΓΕΓΟΝΟΤΑ, έκδοση Δ.Ι.Σ., Αθήνα 1979, σ. 308). Γι αυτό τον λόγο ο καπετάν Τσόχας παρουσιάστηκε στο Υπουργείο Εξωτερικών. Υπουργός Εξωτερικών που είχε και την εποπτεία του εγχειρήματος ήταν ο Γεώργιος Μπαλατζής. Επικεφαλής της «Πανελλήνιος Οργάνωσης» ήταν ο Συνταγματάρχης τότε, Παναγιώτης Δαγκλής. Μέχρι τον Ιούλιο του 1909, η οργάνωση αυτή με την επιχειρησιακή ικανότητα του Ανθυποπλοιάρχου Ιωάννη Δεμέστιχα και την βοήθεια του καπετάν Τσόχα, μετέφερε στις περιοχές Θεσσαλονίκης και Σερρών, 5873 τυφέκια Γκρας (ό.π., Γ.Ε.Σ., Ο ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΣ ΑΓΩΝ..., σ. 312).

Ο Δημήτριος Κάκαβος (με πολιτικά) με τους Μακεδονομάχους, Λάζαρο Δογιάμα δεξιά, Απόστολο Ματόπουλο αριστερά και τον Γκόνο Γιώτα («το στοιχείο» της λίμνης) κάτω.

25 Την εποχή αυτή η «υποβρύχια άμυνα» ήταν οι νάρκες και οι τορπίλες. Ο ελληνικός στόλος ακόμη δεν διέθετε υποβρύχια. Το πρώτο ελληνικό υποβρύχιο, το «Δελφίνι», κατέπλευσε το 1912, στις παραμονές του Α΄ Βαλκανικού πολέμου. «Πληρο-

Ο Δημήτριος Καραπάνος αριστερά, με τον Μακεδονομάχο οπλαρχηγό Χρήστο Τσώτσο.

φορίες από τον ιστορικό της Υ.Ι.Ν., υποπλοίαρχο Παναγιώτη Γέροντα.

26 Γεννήθηκε στην Αθήνα το 1882. Πολέμησε κατά το Μακεδονικό Αγώνα το 1906-1907 στη περιοχή της λίμνης των Γιαννιστών με το ψευδώνυμο καπετάν Νικηφόρος. Στη συνέχεια ανέλαβε την αρχηγία του Στόλου το 1927-28 και αργότερα διορίστηκε αρχηγός του Γενικού Επιτελείου Ναυτικού, ως το 1930. Κατά το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο διετέλεσε Υπουργός Εμπορικής Ναυτιλίας (1943-44) κατά τη θητεία της εξόριστης κυβέρνησης στη Μέση Ανατολή. Πέθανε το 1960.

27 Ο όρμος «Μαρμάρι» βρίσκεται στη χερσόνησο της Μπροστόμιτσας κοντά στην Ιερισσό. Στον όρμο αυτόν αποβιβάστηκαν τα σώματα των Προσκόπων υπό τον Παπακώστα και Γιαγλή, κατά τον Α΄ Βαλκανικό πόλεμο.

28 Πολλοί Ιερισσιώτες μετείχαν με κίνδυνο της ζωής τους στην διανομή του πολεμικού υλικού και των πολεμοφόδιων καθ' όλη την διάρκεια του Μακεδονικού Αγώνα. Ανάμεσά τους, ο Ανάργυρος Κοντογιάννης, ο Αστέριος Υέμιας, κ.α..

29 Η σημερινή «Κυανή Ακτή» του δήμου Αμφίπολης του νομού Σερρών.

30 Εννοεί το χωριό Χούμκος (σήμερα Χούμνικο), στην επαρχία της Βισαλτίας στον νομό Σερρών, κοντά στην Νιγρίτα.

31 Πληροφορία που μου έδωσε ο δισέγγονός του Βασίλειος Καραβασιλίας.

32 Ο μακεδονικός αγών 1903-1908: και η συμβολή των κατοίκων εις την απελευθέρωσιν της Μακεδονίας. Τόμος Β΄, Εκδότης Σύνδεσμος Γραμμάτων και Τεχνών Ν. Κοζάνης, 1969, Τόπος Έκδοσης: ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ ■

Το σπίτι σου είναι σαν εσένα, είναι ξεχωριστό. Είναι ο χώρος που σε εκπράζει. Το αλλάζεις, το μοιράζεσαι, το αγαπάς. Το σκέφτεσαι πάντα. Είναι το μέρος που γυρίζεις ... όπου κι αν πας.

ζήσε το σπίτι σου!

Μπάνφης
home

Like facebook.com/mpanfis.home

Αριστοτέλους 6 - Ιερισσός / Τηλ: 23770 23200 / mpanfis.home@gmail.com

ΜΙΑ ΜΙΚΡΗ ΚΟΥΚΛΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΚΑΝΘΟ ΚΑΙ ΤΟ ΤΑΞΙΔΙ ΤΗΣ

Κείμενο : ΟΛΥΜΠΙΑ ΝΑΣΙΩΚΑ

Στη μνήμη του Δημήτρη Κ., που έφυγε νωρίς...

Με αφορμή το θάνατο και προσπαθώντας να διασκεδάσω μνήμες, λύπες και ερωτήματα, αποφάσισα να δημοσιεύσω το παρόν άρθρο, γιατί έχει την εξής ιδιαιτερότητα: να παρουσιάζει ένα εύρημα, που δηλώνει τη χαρά της ζωής (=παιχνίδι), μέσα από μια πρακτική ταφής (=κτέριση νεκρών).

Οι κούκλες (πλαγγόνες) ήταν ένα από τα πιο αγαπητά παιχνίδια των κοριτσιών στην αρχαία Ελλάδα, ήδη από τον 7ο π.Χ. αιώνα. Εκτός από αντικείμενο διασκέδασης, οι κούκλες εξοικειώναν τις κοπέλες με το ρόλο που η κοινωνία τις προόριζε: να γίνουν δηλαδή καλές σύζυγοι, μητέρες και νοικοκυρές. Για το λόγο αυτό πολλές από τις κούκλες εντοπίστηκαν σε ιερά, ως αναθήματα, αφιερωμένα στις αντίστοιχες θεότητες, όπως η Αρτεμις, η οποία θεωρούνταν προστάτιδα της μεταβατικής φάσης του ανθρώπου και της σύλληψης παιδιών, και η Αφροδίτη, θεά του έρωτα και της γονιμότητας.

Τις πρώτες χειροποίητες κούκλες, αντικατέστησαν σταδιακά οι πήλινες κούκλες με κινητά άκρα (τα λεγόμενα νευρόσπαστα), που τα χέρια και τα πόδια τους ήταν κινούμενα και ενώνονταν με μια κλωστή με το κυρίως σώμα. Το κεφάλι και ο κορμός παράγονταν από καλούπι (μήτρα), ενώ τα άκρα ήταν συνήθως χειροποίητα. Η πλαγγόνα, καλύπτονταν με λευκό επίχρισμα και ψήνονταν στο φούρνο (κλίβανο), ενώ σε πολλές περιπτώσεις έχουν σωθεί και άλλα χρώματα, όπως ροζ, μπλε και κίτρινο, με τα οποία ο κοροπλάστης είχε ζωγραφίσει τις λεπτομέρειες του προσώπου, τα μαλλιά ή το ρούχο της κούκλας. Αν η κούκλα ήταν γυμνή, τότε το νεαρό κορίτσι την έντυνε με ύφασμα.

Μια τέτοια κούκλα εντοπίστηκε το 2012 στο νεκροταφείο της Ακάνθου, κατά την ανασκαφή του οικοπέδου 28. Η συγκεκριμένη πλαγγόνα ήταν τοποθετημένη πάνω από τον αριστερό αστράγαλο και αποτελούσε ένα από τα πολλά κτερίσματα μιας γυναίκας, που θάφτηκε σε απλό λάκκο στο δεύτερο μισό του 4ου π. Χ. αι.

Το ύψος της κούκλας φτάνει τα 18 εκατοστά και το χρώμα του πηλού της έχει καστανωπή

απόχρωση. Αποτελείται από 5 αρθρωτά μέλη, που είναι συμπαγή. Το κεφάλι προήλθε από τη χρήση μήτρας, ενώ τα άκρα είναι χειροποίητα. Τα πόδια φέρουν οπή ανάρτησης στο ύψος των γονάτων και τα χέρια, στο ύψος των ώμων. Τα χέρια λυγίζουν στους αγκώνες και κρατούν ζεύγη κροτάλων, που έχουν αποδοθεί αρκετά χονδροκομμένα. Η πολύ μικρή οπή, στο πάνω μέρος της κεφαλής χρησίμευε για την ανάρτηση της κούκλας. Τα μαλλιά χωρίζονται στη μέση και μικροί στριφτοί βόστρυχοι, πλαισιώνουν την άκρη του σάκου (κάλυμμα κεφαλής-σκουφός), που καλύπτει το υπόλοιπο μέρος του κεφαλιού και τον κότσο. Τα χαρακτηριστικά του προσώπου είναι καλοσχηματισμένα και ο γυμνός κορμός έχει σχηματοποιημένους όγκους στο στήθος, στην κοιλιακή χώρα και τους γλουτούς. Το λευκό χρώμα, που κάλυπτε όλο το ειδώλιο, σώζεται καλύτερα στο κεφάλι και στον κορμό. Στην κούκλα έγιναν μικρές συμπληρώσεις με γύψο που χρωματίστηκαν στο χρώμα του πηλού.

Από τη στιγμή που εντοπίστηκε η μικρή κούκλα, έγινε γνωστή στο κοινό, πραγματοποιώντας ένα μικρό ταξίδι.

Το ταξίδι αυτό ξεκίνησε από την Ιερισσό, όπου καθαρίστηκε, συγκολλήθηκε, φωτογραφήθηκε και καταγράφηκε, παίρνοντας έτσι μια ταυτότητα και

κάνοντας επίσημα πιο γνωστή την παρουσία της.

Η εικόνα της κοσμεί την αίθουσα που έχει στηθεί έξω από τον εκθεσιακό χώρο του αρχαίου νεκροταφείου, όπου και εντοπίστηκε, πληροφορώντας το κοινό για την ύπαρξη ενός αρχαιολογικού χώρου. Παράλληλα, απεικονίζεται και στα ενημερωτικά φυλλάδια που συνοδεύουν την έκθεση.

Εν συνεχεία, η παρουσία της εντοπίζεται στη σελ. 47 του βιβλίου με τίτλο <<... νέος και με υγιεινή αρίστην...>> που εκδόθηκε το 2014, από την ΙΣΤ' ΕΠΚΑ Θεσ/νίκης.

Το Μάιο του 2017 και στο πλαίσιο του εορτασμού για τη Διεθνή ημέρα Μουσείων, έλαβε μέρος σε εκπαιδευτικό πρόγραμμα της ΕΦΑ Χαλκιδικής και Αγίου Όρους, στον Πολύγυρο, με τίτλο <<Το παιδί και το παιχνίδι>>. Κατά την παρουσίαση του προγράμματος, το αντίγραφο της κούκλας <<ντύθηκε και χόρεψε>> για τα παιδιά που συμμετείχαν, ενώ οι μικροί μας φίλοι μπόρεσαν να έρθουν σε επαφή και με το μουσικό όργανο που κρατούσε στα χέρια της (τα κρόταλα).

Η αίθουσα του εκπαιδευτικού προγράμματος

Έκτοτε, εκτίθεται σε μια προσωρινή βιτρίνα του μουσείου Πολυγύρου, μέχρι το μουσείο να επαναλειτουργήσει με νέα έκθεση.

Παραπομπές:

www.namuseum.gr/object-month/2011

<https://greektoys.org/2015>

Αρχαιολογική έρευνα και ανάδειξη τμήματος του νεκροταφείου της αρχαίας Ακάνθου, ΑΕΜΘ 2013 ■

Το αντίγραφο της κούκλας (δημιουργία της Τ. Ξανθοπούλου)

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ UNIVERSITY OF
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ THESSALONIKI

ΦΩΝΕΣ ΤΗΣ ΙΕΡΙΣΣΟΥ VOICES OF IERISSOS

ΑΡΧΕΙΑΚΕΣ ΗΧΟΓΡΑΦΗΣΕΙΣ
ARCHIVAL RECORDINGS

Μαρία Γατά
Μαρίκα Γκαγκούτσα
Μαρία Καλαϊτζή
Βαγγελιώ Λαγόντζου
Βέτα Χασάπη

ΤΜΗΜΑ ΜΟΥΣΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ SCHOOL OF MUSIC STUDIES
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ LIBRARY

ΑΡΧΕΙΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ "ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΘΕΜΕΛΗΣ"
ARCHIVE OF GREEK TRADITIONAL MUSIC "DIMITRIS THEMELIS"

Παρουσίαση του CD «Φωνές της Ιερισσού»

Μία σημαντική, όμορφη και συγκινητική εκδήλωση έλαβε χώρα το Σάββατο 31 Μαρτίου στην έδρα του Δήμου Αριστοτέλη, στην Ιερισσό.

Η Βιβλιοθήκη του Τμήματος Μουσικών Σπουδών του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, ο Δήμος Αριστοτέλη και το Αριστοτέλειο Πνευματικό Κέντρο, διοργάνωσαν εκδήλωση για την παρουσίαση του CD «Φωνές της Ιερισσού».

Η σπουδαία αυτή επιστημονική δουλειά είναι καρπός της αξιόλογης προσπάθειας της Βιβλιοθήκης του Τ.Μ.Σ., να αναλύσει, να καταγράψει και να διασώσει με αυτόν τον τρόπο, σε αγαστή συνεργασία με την Πολιτισμική Ομάδα της Ιερισσού «Κύτταρο», τη μουσική παράδοση της «τραγουδομάνας» Ιερισσού.

Η άρτια, από κάθε άποψη επιστημονική κατάρτιση, των Άρη Μπαζμαδέλη Μουσικού Βιβλιοθηκονόμου, διδάσκοντος του Τ.Μ.Σ. του Α.Π.Θ., και της Εθνομουσικολόγου Αθηνάς

Κατσανεβάκη, διδάσκουσα του Τ.Μ.Σ. του Α.Π.Θ., καθήλωσαν τους ακροατές της κατάμεστης αίθουσας του Κέντρου Πολιτισμού του δήμου Ιερισσού.

Μέσα από την παρουσίαση πέντε επιλεγμένων σημαντικών φωνών στους δύο καλαίσθητους ψηφιακούς δίσκους: της Μαρίκας Γκαγκούτσα, της Βαγγελιώς Λαγόντζου, της Βέτας Χασάπη, της Μαρίας Γατά και της Μαρίας Καλαϊτζή (οι δύο τελευταίες δε βρίσκονται στη ζωή), τιμήθηκαν όλοι οι αξιόλογοι ερμηνευτές του Ιερισιώτικου παραδοσιακού τραγουδιού.

Η ατμόσφαιρα ήταν έντονα συγκινησιακά φορτισμένη και κορυφώθηκε μέσα από τους μαγευτικούς ήχους των εξαιρετικών ερμηνειών, της ιστορικής Χορωδίας του Πολιτιστικού Συλλόγου Ιερισσού «Ο ΚΛΕΙΓΕΝΗΣ». Η μεθυστική αρμονία των τραγουδιών έδωσε με τους γλυκούς ήχους από το Ούτι, του νεαρού φερέλπιδος μουσικού Πάνου Πλιούκα, την κιθάρα του Αστέριου Γκατζώνη και το εξαίσιο τουμπερλέκι του Άγγελου Σουλτάνη.

Τον πετυχημένο συντονισμό τον έκανε ως εκπρόσωπος της Πολιτισμικής Ομάδας «Κύτταρο Ιερισσού», η Μαρία Λαγόντζου.

Η σπουδαιότατη αυτή εκδήλωση πέρασε για πάντα στη συλλογική μνήμη της Ιερισσού.

~Πολιτισμική Ομάδα «Κύτταρο Ιερισσού»~

ΠΟΘΕΝ ΕΣΧΕΣ ΜΟΛΥΒΑΡΟΥΣΕΣ

Κείμενο : ΜΑΡΙΑ ΛΑΓΟΝΤΖΟΥ

Οι Μολυβαρούσες ήταν ζυμαρένια μακαρόνια με λειψή (νωπή) ζύμη, που έπεφταν από το βάρος της ζύμης στον πάτο της κατσαρόλας, όπως τα μολύβια των διχτών στον πάτο της θάλασσας.

Η χαρακτηριστική τάση, το χιούμορ και η ευρηματικότητα των Ιερισιωτών να φτιάχνουν ονόματα από παρατσούκλια ή παρομοιώσεις, δεν άφησε έξω αυτό το απλό, αλλά τόσο νόστιμο έδεσμα....

Οι Μουλυβαρούσες ήταν πολύ δημοφιλείς την εποχή μεταξύ Χριστουγέννων [όταν φτιαχνόταν η λίγδα (ζωικό λίπος) από το σφαγμένο χοιρινό των Χριστουγέννων] και Αποκριάς (όταν εξαντλούνταν τα τελευταία αποθέματα της λίγδας, του παστού και του καβουρμά, αφενός γιατί ήταν αδύνατο να διατηρηθούν παραπάνω, λόγω της εαρινής αύξησης της θερμοκρασίας και αφετέρου λόγω της επικείμενης νηστείας του Πάσχα).

Παρά την απλότητα και τη σύντομη εκτέλεση, η συνταγή δίνει ένα γευστικότατο και πολύ θρεπτικό αποτέλεσμα.

Υλικά:

- Ένα κιλό σκληρό αλεύρι (όχι φαρίνα)
- Δύο ποτήρια χλιαρό νερό
- 1 κουταλάκι του γλυκού (γεμάτο) αλάτι
- 2-3 κουταλιές της σούπας λίγδα

Εκτέλεση:

Σ' ένα βαθύ σκεύος ανακατεύουμε το νερό με το αλεύρι και το αλάτι μέχρι να γίνουν μία μέτρια (ούτε πολύ μαλακή, ούτε πολύ σκληρή ζύμη).

Πλάθουμε τη ζύμη σε χοντρά (όσο το δάχτυλό μας) κορδόνια.

Κόβουμε τα κορδόνια σε κομμάτια περίπου 4-5 εκ. το καθένα

Ρίχνουμε τα ζυμαρένια κομμάτια σε νερό που βράζει μαζί με αλάτι και λίγδα

(περίπου για ένα κιλό μακαρόνια, χρειάζονται δύο - δυόμιση λίτρα νερό)

Βράζουμε τα μακαρόνια περίπου για 15' ως 20' λεπτά μέχρι να «πιουν» το νερό τους

(δεν τα στραγγίζουμε).

Μόλις πιουν το ζουμί τους, οι μολυβαρούσες είναι έτοιμες για σερβίρισμα, μαζί με τριμμένη φέτα, και, κατά προτίμηση, πιπέρι.

Tips

- Το νερό πρέπει να κοχλάζει, αλλιώς οι μολυβαρούσες μας θα διαλυθούν.
- Το αλεύρι πρέπει να είναι σκληρό (όχι φαρίνα ή προσθήκη μπέικιν).
- Τρώγονται με κουτάλι!

Διατροφική αξία:

Το μακαρόνια είναι πλούσια πηγή υδατανθράκων και το ζωικό λίπος, η λίγδα, εξαιρετική πηγή ενέργειας.

Γι' αυτό οι μολυβαρούσες είναι ένα ιδανικό πιάτο για τα παιδιά!

Οι μεγάλοι, προσοχή στη χοληστερίνη σας... ■

ΤΟ ΣΟΥΡΤΟΥΚΙ σας προτείνει
κοντινές διαδρομές.

Βαθμός δυσκολίας: 1-2*

ΠΕΡΙΟΧΗ “ΜΕΤΑΛΛΕΙΟ”

Κείμενο : ΚΩΣΤΑΣ ΥΨΗΛΑΝΤΗΣ

Μεταλλείο. Μια λέξη, μια έννοια που την σημερινή εποχή, στην περιοχή της Ιερισσού και όχι μόνο, δεν αντηχεί ευχάριστα στα αυτιά των περισσοτέρων! Οι λόγοι είναι γνωστοί και δεν είναι του παρόντος να αναφερθώ εκτενώς σε αυτούς.

Όμως δεν ήταν πάντα έτσι, γιατί μεταλλεία στην περιοχή μας υπήρχαν από τα πολύ παλιά χρόνια. Εξάλλου, όπως γνωρίζουμε ο εμποικισμός της, από τους κατοίκους της Άνδρου έγινε και για την μεταλλοφορία των εδαφών της!

Οι μεταλλευτικές δραστηριότητες εκείνων των εποχών όμως, ήταν πολύ μικρότερης κλίμακας απ’ αυτές που είναι σε εξέλιξη σήμερα, συμβάδίζαν

ΤΟ ΣΟΥΡΤΟΥΚΙ

Ο τόπος που ζούμε έχει πολλές φυσικές ομορφιές. Αρκετές από αυτές βρίσκονται σε τοποθεσίες που δυστυχώς για διάφορους λόγους δεν είναι ευρέως γνωστές. Από αυτή την στήλη θα προσπαθήσουμε να σας τις γνωρίσουμε έτσι ώστε αν θελήσετε να μπορέσετε να τις επισκεφθείτε.

οικονομικά με τις υπάρχουσες δραστηριότητες και το περιβαλλοντικό τους αποτύπωμα ήταν αμελητέο. Έτσι οι περιοχές αυτές που κατά καιρούς φιλοξενούσαν τέτοιες δραστηριότητες μετά από λίγο χρονικό διάστημα, επανέρχονταν στην προηγούμενη φυσική τους κατάσταση και το μόνο πράγμα που μαρτυρούσε το παρελθόν τους ήταν μερικές «ρυτίδες» που αναπόφευκτα χαραζόνταν στο «πρόσωπο» τους.

Ένας τέτοιος τόπος είναι και η περιοχή “Μεταλλείο” που βρίσκεται λίγο έξω από τα Νέα Ρόδα προς την Κομίτσα. Εκεί τις δεκαετίες του 1950 και ‘60, είχε δραστηριοποιηθεί μια μεταλλευτική εταιρεία, η οποία με τον τρόπο της επιφανειακής εξόρυξης έβγαζε κυρίως Λευκόλιθο (Μαγνησίτη), (όπως στην Γερακινή σήμερα) και κάποια ελάχιστα άλλα αργιλικά ορυκτά όπως ο Καολίνης, τα οποία χρησιμοποιούνται μεταξύ άλλων στην παραγωγή κεραμικών οικιακής χρήσης και πορσελάνης. >>

Μανωλούδα Κατερίνα

Παιδικά Εφηβικά Ρούχα

Ιερισσός Χαλκιδικής
Τηλ: 23770 22682
6972606757
Email: manoulou@gmail.com
Facebook: Παιδικά Εφηβικά Ενδοναμα και γίνια*

ΗΧΩ
ΙΑΤΡΕΙΟ ΥΠΕΡΗΧΩΝ

ΕΛΕΝΗ Γ. ΠΑΦΙΤΗ
Ιατρός-Ακτινοδιαγνώστης

Μισούλη 4 Πλαγιάρι Θεσ/νίκης
23920 63330 - 6942 263 343
elenipafiti@gmail.com
aktinologos.eu
Δέχεται κατόπιν ραντεβού
Υποστηρίζεται εξέταση κατ'οίκον

» Μάλιστα οι σημερινοί κάτοικοι των Νέων Ρόδων, λένε ότι η ποιότητα αυτής της πορσελάνης ήταν άριστη!

Όλα αυτά γινόνταν σε μια περιοχή πανέμορφη, πολύ κοντά στη θάλασσα, στην αγκαλιά ενός φυσικού λιμανιού. Εκεί ακριβώς δίπλα στην ακτή, είχε κατασκευαστεί και ένα καμίνι για την καύση του ορυκτού, το οποίο σήμερα είναι γκρεμισμένο σχεδόν ολοσχερώς. Σε μικρή απόσταση από εκεί, κυκλωμένο σήμερα από πευκοδάσος, είχε ανοιχτεί το όρυγμα για την εξόρυξη του μεταλλείου. Το όρυγμα αλλά και τα απομεινάρια της σιδηροτροχιάς πάνω στην οποία κινούνταν τα βαγόνια που μετέφεραν το μέταλλευμα που έβγαине από αυτό, υπάρχουν έως και σήμερα μάρτυρες της ιστορίας του.

ένα κίσκι προσθέτοντας έτσι μια ακόμη επιλογή ξεκούρασης για τους επισκέπτες.

Για να επισκεφθείτε αυτή την περιοχή θα ορίσω, ως Ιερισιώτης που είμαι, την αφετηρία σας στα φανάρια της Ιερισοῦ. Από εκεί θα κατευθυνθείτε προς τα Νέα Ρόδα. Σε απόσταση 6 χλμ. περίπου, θα στρίψετε αριστερά μπαίνοντας μέσα στο χωριό. Συνεχίστε την πορεία σας πηγαίνοντας προς το λιμάνι των Νέων Ρόδων. Ακριβώς λίγο πριν απ' αυτό θα ακολουθήσετε τον δεξιό δρόμο που πηγαίνει για την περιοχή της "Κομίτσας". Σε απόσταση 3χλμ. περίπου θα αφήσετε τον ασφάλτινο δρόμο και θα ακολουθήσετε έναν χωμάτινο δρόμο που υπάρχει στην αριστερή του πλευρά, κατευθυνόμενοι έτσι προς το σκοπευτήριο των Νέων Ρόδων(υπάρχει πινακίδα). Αυτή η κατάφυτη από πεύκα διαδρομή, σας οδηγεί μετά από λίγο στην περιοχή "Μεταλλείο". Εκεί με μια μικρή εξερεύνηση, θα ανακαλύψετε όλα αυτά για τα οποία σας έγραψα και αν της δώσετε λίγη προσοχή, θα "ακούσετε" να σας διηγείται την ιστορία της!

Όλη η διαδρομή μπορεί να γίνει με αυτοκίνητο ή με ποδήλατο. Εναλλακτικά μπορείτε να πάτε με

Το τοπίο γενικά είναι πάρα πολύ όμορφο! Ο συνδυασμός του βουνού με τη θάλασσα το κάνουν να φαντάζει πραγματικά υπέροχο! Οι κάτοικοι της περιοχής των Νέων Ρόδων, το έχουν ακόμη και σήμερα ως μία από τις πρώτες επιλογές για τις εξορμήσεις αναψυχής τους. Όμως και για τους Ιερισιώτες, τις παλαιότερες εποχές η περιοχή αυτή ήταν από τους αγαπημένους τόπους εξόρμησης! Πηγαίνανε εκεί με τις βάρκες τους για να γιορτάσουν κυρίως την Καθαρά Δευτέρα και τα Αγιαθο-

δώρα! Εδώ λόγω του φυσικού περιβάλλοντος και της καθαρότητας των νερών, ο τόπος ενδείκνυται για παιχνίδι, για κολύμπι και για γιάλεμα! Πρόσφατα μάλιστα στην μικρή πεδιάδα που βρίσκεται απέναντι από τον κόλπο κατασκευάστηκε και

το όχημα σας έως τα Νέα Ρόδα και από εκεί να συνεχίσετε με τα πόδια έως τον τελικό προορισμό σας. ■

*Κλίμακα δυσκολίας διαδρομής 1-5 (Εύκολο-δύσκολο)

αρωματοπωλείο

Ακόνθου 7, Ιερισόσ
Τ.Κ. 630 75

☎ 2377111256
☎ 6972 204563
✉ kar_mar@yahoo.gr
f Αρωματοπωλείο Ιερισοῦ
Le boudoir de parfum

Οπτικά ΚΟΥΤΣΟΥΠΗΣ Β. ΓΕΩΡΓΙΟΣ

ΟΠΤΙΚΑ • ΦΑΚΟΪ ΕΠΑΦΗΣ
• ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΟΠΤΟΜΕΤΡΙΑΣ
• ΓΥΑΛΙΑ ΗΛΙΟΥ

Τηλ: 23770 22043
Ριετοπέλους 2, Ιερισόσ Χαλκιδικής

Μέλι & Σουσάμι

Εργο Καρναί | Μηλοκόστα

kasampalis

χρυσός - ασήμι
εικόνες - ωρολόγια

kasampalisgold@gmail.com
Ιερισόσ - Τηλ. & Fax 23770 22571
Ουρδνούπολη - Τηλ. & Fax 23770 71540

(ΑΝΟΡΕΞΙΑ, ΒΟΥΛΙΜΙΑ, ΥΠΕΡΦΑΓΙΑ)

Κείμενο : ΕΙΡΗΝΗ ΚΟΡΔΕΡΑ, Ψυχολόγος

Η τροφή είναι το καύσιμο που χρειάζεται ο οργανισμός μας για να λειτουργήσει. Παράλληλα όμως για τους περισσότερους ανθρώπους το φαγητό αποτελεί και μια σημαντική απόλαυση. Είναι ένας τρόπος να φροντίσουμε τους αγαπημένους μας, μια μορφή επικοινωνίας όταν καθόμαστε όλοι μαζί στο ίδιο τραπέζι, αλλά και αναπόσπαστο στοιχείο της φιλοξενίας. Υπάρχουν περιπτώσεις όμως που το φαγητό φτάνει να γίνει εμμονή, με το άτομο να ασχολείται υπερβολικά πολύ με το τι και πόσο θα φάει, όπως και με το σωματικό του βάρος. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να καταφεύγει σε ακραίες συμπεριφορές που είναι επικίνδυνες τόσο για τη σωματική όσο και την ψυχική του υγεία. Σε αυτές τις περιπτώσεις λοιπόν μιλάμε για Διαταραχές Πρόσληψης Τροφής. Οι πιο συνηθισμένες διαταραχές πρόσληψης τροφής είναι η Ψυχογενής Ανορεξία, η Ψυχογενής Βουλιμία και η Επεισοδιακή Υπερφαγία.

Τι ακριβώς είναι οι διαταραχές πρόσληψης τροφής;

Στην ψυχογενή («νευρική») ανορεξία το άτομο έχει μια διαστρεβλωμένη εικόνα για το βάρος και το σώμα του. Ενώ δηλαδή είναι αδύνατο (συνήθως μετά από μια εξαντλητική δίαιτα), επιμένει ότι χρειάζεται να χάσει και μερικά κιλά ακόμα και περιορίζει συνεχώς τη λήψη τροφής. Το βάρος του γίνεται εμμονή. Ασχολείται υπερβολικά με το τι τρώει, με τη μέτρηση των θερμίδων και αποστρέφεται και κάθε τι παχυντικό. Όλη αυτή η συμπεριφορά οδηγεί σε επικίνδυνη απώλεια βάρους (περίπου κάτω από 15% του φυσιολογικού) με αποτέλεσμα να δημιουργούνται προβλήματα στη λειτουργία ζωτικών οργάνων, διακοπή της εμμηνορροϊκής, ενώ δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις που οδηγεί ακόμα και στον θάνατο. Η ψυχογενής ανορεξία στη συντριπτική πλειοψηφία των περιπτώσεων εμφανίζεται σε γυναίκες και κυρίως έφηβες ή νεαρές ενήλικες.

Στην ψυχογενή βουλιμία, από την άλλη πλευρά, υπάρχουν επαναλαμβανόμενα επεισόδια όπου το άτομο «καταβροχθίζει» σε σύντομο χρονικό διάστημα μεγάλες ποσότητες φαγητού, συνήθως πλούσιες σε θερμίδες (π.χ. σοκολάτες, πατατάκια, μπισκότα κτλ.). Κατά τη διάρκεια του επεισοδίου το άτομο νιώθει ότι χάνει τον έλεγχο του πόσο

τρώει. Αμέσως μετά, επειδή αισθάνεται δυσφορία από τη μεγάλη ποσότητα που κατανάλωσε ή ενοχές γι' αυτή του τη συμπεριφορά, προσπαθεί να την αντισταθμίσει με μια σειρά άλλων συμπεριφορών, όπως την πρόκληση εμετού, την υπερβολική άσκηση ή τη χρήση διουρητικών ή καθαρτικών φαρμάκων. Κατά κανόνα μάλιστα προσπαθεί να κρατήσει κρυφές αυτές τις ενέργειες από τους γύρω του, ενώ το βάρος του παραμένει συνήθως στα ευρέως φυσιολογικά όρια. Η ψυχογενής βουλιμία εμφανίζεται συχνότερα σε σχέση με την ψυχογενή ανορεξία, αλλά και εδώ τα ποσοστά είναι πολύ μεγαλύτερα στις γυναίκες, κυρίως σε νεαρές ενήλικες.

Τα τελευταία χρόνια έχει προστεθεί και μια ακόμη διαγνωστική κατηγορία σε ότι αφορά τις Διαταραχές Πρόσληψης Τροφής η λεγόμενη Επεισοδιακή Υπερφαγία. Στην ουσία μοιάζει με την ψυχογενή βουλιμία με τη διαφορά ότι δεν υπάρχουν οι αντισταθμιστικές συμπεριφορές (εμετοί, καθαρτικά κτλ.) μετά το επεισόδιο, αλλά μόνο ντροπή για την ποσότητα του φαγητού που καταναλώθηκε, καταθλιπτικό συναίσθημα, αηδία για τον εαυτό και ενοχή. Επειδή όμως αυτό είναι κάτι που στους περισσότερους ανθρώπους συμβαίνει σε κάποιες φάσεις της ζωής τους, για να μπει η συγκεκριμένη διάγνωση προϋπόθεση είναι να συμβαίνουν τέτοια επεισόδια κατά μέσο όρο 1 φορά την εβδομάδα για διάστημα τουλάχιστον 3 μηνών.

Αίτια

Και στις τρεις παραπάνω περιπτώσεις, η εμφάνιση αυτών των ακραίων συμπεριφορών σε σχέση με το φαγητό, συνήθως συνδέεται με μια σειρά άλλων δυσκολιών που το άτομο αντιμετωπίζει. Μπορεί δηλαδή να συνδέεται με χαμηλή αυτοεκτίμηση, δυσκολία στην έκφραση των συναισθημάτων, προβλήματα στις διαπροσωπικές σχέσεις και στην οικογένεια ή τραυματικά γεγονότα (όπως π.χ. σεξουαλική κακοποίηση, ιστορικό χλευασμού λόγω σωματικού βάρους κτλ.). Επίσης συχνά αυτές οι συμπεριφορές συνδέονται με μια προσπάθεια του ατόμου να νιώσει ότι έχει τον έλεγχο της ζωής του, όπως και με την προσπάθειά του να διαχειριστεί κάποια οδυνηρά συναισθήματα που βιώνει. Αρκετά συχνά πάντως, οι διαταραχές διατροφής ξεκινούν

σαν μια απλή δίαιτα, αλλά καταλήγουν σαν μια μορφή εξάρτησης, επηρεάζοντας τόσο τη σωματική όσο και την ψυχική υγεία του ατόμου.

Εξίσου σημαντικός όμως στην εμφάνιση των διατροφικών διαταραχών είναι και ο ρόλος του ευρύτερου κοινωνικού περιβάλλοντος με τα πρότυπα που αυτό προβάλλει. Η επικράτηση, δηλαδή, ενός στενού ορισμού για την ομορφιά, που περιλαμβάνει αποκλειστικά και μόνο άτομα συγκεκριμένου σωματικού βάρους καθώς και η αξιολόγηση των ατόμων κυρίως βάσει της εξωτερικής τους εμφάνισης και όχι βάσει των αξιών και των δυνατοτήτων τους, συμβάλλουν στην εκδήλωση τέτοιου είδους συμπτωμάτων. Ζούμε άλλωστε σε μια εποχή που κυριαρχούν τα πρότυπα της ισχύτητας μέσω των πρακτορείων μόδας και με μια show biz που προσδίδει υπέρμετρη αξία στην απόκτηση του «τέλειου σώματος».

Μάλιστα σήμερα δεν λείπουν ακόμα και φαινόμενα ακραίας εκθίασης της ισχύτητας, όπως για παράδειγμα το φαινόμενο των θιασωτών της ανορεξίας π.χ. η Eugenia Cooney, μια εμφανώς λιποβαρής νεαρή κοπέλα που μέσω από το κανάλι της στο YouTube υπερθεματίζει για το χαμηλό της σωματικό βάρος. Αυτή η κοπέλα έχει περίπου 1,5 εκατομμύριο εγγεγραμμένους στο κανάλι της! Δεν είναι δύσκολο λοιπόν να σκεφτεί κανείς τι είδους επιρροή έχουν όλα αυτά για τα νεαρά κορίτσια, καθώς προάγεται ως μόδα ένα ανθυγιεινό γυναικείο πρότυπο που μπορεί να οδηγήσει ακόμα και στον θάνατο.

Αντιμετώπιση

Η μεγαλύτερη δυσκολία που υπάρχει στην αντιμετώπιση των Διαταραχών Πρόσληψης Τροφής (όπως και στις εξαρτήσεις) είναι ότι συνήθως το ίδιο το άτομο δεν αναγνωρίζει και δεν παραδέχεται το πρόβλημα που υπάρχει καθώς και τη σοβαρότητά του. Γι' αυτό και είναι ιδιαίτερα σημαντική η στάση του οικογενειακού και φιλικού περιβάλλοντος. Αν παρατηρήσουμε δηλαδή τέτοιου είδους συμπτώματα σε κάποιον δικό μας, χρειάζεται να του μιλήσουμε κατ' ιδίαν και να μοιραστούμε μαζί του τους προβληματισμούς μας. Να του εξηγήσουμε ποιες συγκεκριμένες συμπεριφορές του έχουμε παρατηρήσει και μας ανησυχούν και να

»

» τον ενθαρρύνουμε -χωρίς όμως να τον πιέσουμε, τουλάχιστον αρχικά- να συνεργαστεί με κάποιον ειδικό ψυχικής υγείας ώστε να βοηθηθεί. Φυσικά έχει μεγάλη σημασία ο τρόπος που θα προσπαθήσουμε να το κάνουμε. Να προσέξουμε δηλαδή να μην έρθουμε σε αντιπαράθεση μαζί του, να αποφύγουμε τα κηρύγματα και τα αρνητικά σχόλια για την εμφάνισή του και μιλώντας πάντοτε με σεβασμό να του εξηγήσουμε ότι νοιαζόμαστε και ότι του μιλάμε γι' αυτό το θέμα από αγάπη και ενδιαφέρον.

Σε ότι αφορά τη θεραπευτική παρέμβαση πάντως των διαταραχών πρόσληψης τροφής, αυτή συνήθως απαιτεί τη συνεργασία διαφορετικών ειδικοτήτων (ψυχολόγου, διατροφολόγου ή ψυχιάτρου) ανάλογα πάντα με την περίπτωση και τη σοβαρότητα των συμπτωμάτων. Σε κάποιες πιο ακραίες περιπτώσεις μάλιστα, όταν κινδυνεύει άμεσα η υγεία του ατόμου, συνιστάται ακόμα και ακούσια εισαγωγή σε νοσοκομείο για κάποιο διάστημα, σε εξειδικευμένη μονάδα.

Το κομμάτι της ψυχοθεραπευτικής αντιμετώπισης βέβαια περιλαμβάνει το να δουλευτούν οι γενικότερες δυσκολίες που αντιμετωπίζει το άτομο στη ζωή του και οι οποίες συνδέονται με την εμφάνιση του προβλήματος. Συνήθως δηλαδή, παράλληλα με τα διατροφικά προβλήματα συνυπάρχουν και άλλες προβλήματα, όπως π.χ. κατάθλιψη, αγχώδεις διαταραχές, διαπροσωπικά προβλήματα ή χρήση ουσιών. Φυσικά σε όλες τις περιπτώσεις η υποστήριξη από το οικογενειακό και φιλικό περιβάλλον είναι πολύ σημαντική, με απαραίτητη στις περιπτώσεις των εφήβων τη συνεργασία με τους γονείς.

Πέρα όμως από τις παρεμβάσεις που γίνονται, στους ανθρώπους που εκδηλώνουν διαταραχές πρόσληψης τροφής, μεμονωμένα σε ατομικό επίπεδο, απαιτούνται και παρεμβάσεις σε κοινωνικό και θεσμικό επίπεδο, προκειμένου να προβάλλονται πιο υγιή κοινωνικά πρότυπα. Ήδη σε διάφορες χώρες, όπως το Ισραήλ και η Γαλλία, έχουν ξεκινήσει προσπάθειες προς αυτή την κατεύθυνση. Έχουν θεσπίσει νόμους με τους οποίους απαγορεύεται, για παράδειγμα, να ανεβαίνουν στις πασαρέλες μοντέλα που είναι ελλιποβαρή σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας (που έχουν δηλαδή δείκτη μάζας σώματος κάτω από το φυσιολογικό όριο), προκειμένου να σταματήσει η αναπαραγωγή αυτού του ανθυγιεινού προτύπου. Επιπλέον στη Γαλλία όλες οι φωτογραφίες που δημοσιεύονται σε έντυπα και διαδικτυο, πρέπει να φέρουν την επισήμανση «επεξεργασμένες», εφόσον έχουν υποστεί επεξεργασία σε υπολογιστή, αλλάζοντας τα χαρακτηριστικά των μοντέλων. Βάζουν φρένο δηλαδή σε μια πρακτική που έβαζε τους υπόλοιπους ανθρώπους στη διαδικασία να προσπαθούν κι εκείνοι να επιτύχουν για το σώμα τους κάτι που

στην ουσία είναι μη πραγματικό.

Η καλύτερη θωράκιση πάντως απέναντι στις διαταραχές πρόσληψης τροφής, όπως και στις περισσότερες ψυχικές διαταραχές, είναι να μάθουμε να αγαπάμε και να φροντίζουμε τον εαυτό μας. Να αναγνωρίζουμε τα θετικά μας στοιχεία, να εκφράζουμε τα συναισθήματά μας και να μην ξεχνάμε να «φορτίζουμε» τον οργανισμό μας, ικανοποιώντας κάποιες βασικές του ανάγκες για ξεκούραση, ισορροπημένη διατροφή και χαλάρωση. Άλλωστε αν δεν σεβόμαστε και δεν αγαπάμε εμείς οι ίδιοι τον εαυτό μας, πώς μπορούμε να περιμένουμε να το κάνουν οι άλλοι σε μας; ■

ΟΜΑΔΑ ΘΕΑΤΡΟΥ
ΝΕΡΟ

ΕΔΡΑ Δήμος Αριστοτέλη

ΘΕΑΤΡΙΚΟ ΕΡΓΟ ΜΕ ΔΥΝΑΜΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΗΦΙΣΙΑ
των Δημήτρη Κεχαΐδη / Ελένης Χαβιαρά

ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ

Αλέκα: Πελαγία Χασάπη
Ηλέκτρα: Δήμητρα Παντελή
Φωτεινή: Σοφία Ισακίδου
Μάρα: Κατερίνα Τριανταφύλλου
Σκηνοθεσία: Δημήτρης Καλαϊτζής

Ίαση
Ιατρείο Γενικής Ιατρικής
Dr. Γιούλη Ταταρίδου

Ιερισσός, Ακάνθου 29 (πρώην αστυνομικό τμήμα)
T: 23770 27000, K: 6947 328263

Εφαρμογές ξύλου

ΧΑΛΙΑΜΠΑΚΑΣ - ΥΨΗΛΑΝΤΗΣ Ο.Ε.

ΠΟΡΤΑ-ΠΑΡΑΘΥΡΟ-ΣΚΑΛΑ
ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟ ΕΠΙΠΛΟ

ΤΗΛ. 2377022574-6945071654

κατσικίσιο τυρί

ΠΕΤΡΩΤΟ

Δοκίμασε το ΑΥΘΕΝΤΙΚΟ Πετρωτό Σταθώρη

Στόχος μας είναι το όφελος του ανθρώπου
από μία πλούσια & άριστη διαθρεπτική τροφή.

ΑΝΟΙΧΤΗ ΠΑΣΤΕΡΙΩΣΗ:

Η παραδοσιακή μέθοδος παστερίωσης
του φρέσκου γάλακτος
με τη χαμηλότερη θερμοκρασία επεξεργασία,
ώστε τα πλούσια θρεπτικά συστατικά του
να παραμείνουν αναλλοίωτα.

κατσικίσιο τυρί
από φρέσκο γάλα
ανοιχτής παστερίωσης
με σφραγίδα γνησιότητας

www.stathoris.gr

Σταθώρης Ιωάννης
Τυροκομικά προϊόντα

Ιερισσός Χαλκιδική
Τ: 23770 22603